

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

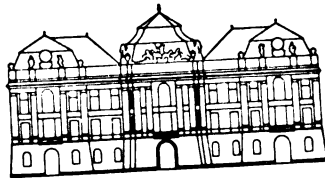
- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

79. Cc. 340.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

79.Cc.340

Digitized by Google

77. cc. 40

17

SPECIMEN
DOCTRINÆ
JURIS NATURALIS

secundum
DISCIPLINAM PLATONICAM,

exhibens
genuinam PLATONIS Philosophiam

De
IDEA BONI,

*ejusq; in nonnullis circa Jus Natura Controversiis,
& Philosophia Practica usum,*

Cum Appendice duarum Dissertationum

DE
ARMIS IN BELLO PROHIBITIS
&
PRODITIONE.

In Academia Argentoratensi

edidit
JOHANNES JOACHIMUS ZENTGRAVIUS,
Philos. Practic. P.P.

—❧—(o)—❧—
ARGENTORATI,
Literis JOH. FRIDERICI SPOOR.

ANNO MDC LXXIX.

V I R O

*Generis Nobilitate, Officiorum
Magnificentia, illustri meritorum in Patriam
multitudine, & Consiliorum gravitate Amplissimo*

D O M I N O

JO. LEONHARDO
FROEREISENIO,

Inclutæ Reipubl. Argentoratensis
CONSVLI REGENTI

Pio, Prudenti, Felici;

*Illustri Collegij Tredecimviralis Assessori,
Universitatis Scholarchæ,*

Mæcenati suo,

Specimen hoc Philosophiæ Practicæ Platonicæ,
& nonnullarum circa jus Naturæ quæstionum secundum
disciplinam Platoniam explicatarum,

ceu exorientis pacis

primitias,

sacrum esse jubet

ea qua par est observantia

JOHANNES JOACHIMUS ZENTGRAVIUS,

Philos. Pract. Profess. Publ.

Academiæ h. t. Rector.

DEDICATIO.

Sapienter nostræ *Academiae* statuta
 Moralium Professore suam Philosophiam non
 ex *Aristotelis* tantum scriptis, sed & ex *Platone*,
 aliisque ad *Philosophiam Practicam* pertinentibus
Veterum tractatibus docere jubent. Crediderunt
 nimirum cum *Lactantio* Majores nostri, *veritatem*
Philosophicam pene universam per *Philosophorum* sectas esse divisam,
 nullamq; sectam fuisse tam deviam, nec *Philosophorum* quenquam tam
 inanem, qui non viderit aliquid ex vero. Omnium enim intelle-
 ctui congenitum lumen practicum cum discrimen aliquod ho-
 nestorum & turpium monstret, cumque ejusdem legis dictami-
 na omnes accipere possint, si velint, omnes etiam quid de vita
 honestate sentiant non inutiliter audiuntur, partim ut videamus,
 quomodo nulli hominum se *ἀμαρτυροῦ* DEUS reliquerit,
 partim ut consensus etiam veritati testimonium præbeat, partim
 denique ut venerandam Antiquitatem eo quo decet loco ha-
 beamus. Quanquam vero quæ *Aristoteles* in hoc doctrinæ genere
 præstitit eximia sint, negari tamen nequit, non inutiliter multa ex
Platone, *Cicerone*, *Plutarcho*, *Seneca*, &c. peti posse, quæ *Philosophiæ*
 huic illustrandæ non parum inserviunt. *Platonis* sane quanta
 olim existimatio fuerit, vel ex hoc etiam constare potest, quod ad
 hominem contra Gentes disputantes doctissimi quique Patres
Ecclesiæ *Platonis* *Philosophiam* adversariis suis opponere non
 dubitarint, non uno eundem commendantes elogio. *Clementis*
Alexandrino *veritatis studiosus*, *Philosophia pulcherrima* quæq; à bar-
 baris hausisse, *Hebraicam* etiam *Philosophiam* & *veritatem* præceteris
Philosophis, imo ipsum *Mosen* diligentissime secutus, & *Christianismo* in
 multis prælusisse dicitur. *Eusebius* quanti eum æstimarit, ex doctis-
 simo ejusdem de *Præparatione Evangelica* opere constat. *Isidorus*
Pelusios a *Gentiliis philosophorum* facile principem, & *Græcorum*
thesaurum cum non dubitavit appellare. *Augustino* audit vir sa-
 pientissimi-

DEDICATIO.

pietissimus & eruditissimus temporum suorum, cujus os in Philosophia purgatissimum est & lucidissimum. Plato ille sublimis apex Philosophorum & columen, ait Arnobius, cui & magnus, pie sancteq, sapiens dicitur. Taceo in quanta apud Justinum Martyrem, Theodoretum, aliosque fuerit dignitate. Ludovicus Vives doctissimos B. Augustini de Civit. Dei libros doctissimo illustrans commentario, tria sunt, inquit, qua Platoni non modo Graciam conciliarunt, sed orbem universum: integritas vita, sanctitas praeceptorum & Eloquentia. Non equidem negaverim, multa ex nimio illorum affectu, quos suave genus dicendi Platonium potissimum ceperat, profecta esse, ipso Augustino notante, fuisse inter Christianos, qui propter quoddam praeclarissimum loquendi genus, & propter nonnulla qua veraciter sentit, Platonem amarunt. Non etiam me latet, Tertullianum, cruditum utique virum, istum jactatum Platonis Christianismum non usque eo magni fecisse, bona fide doluisse potius, eundem omnium hereticorum factum esse condimentarium; exagitasse quoque ejus praecepta, Lactantium, aliosque. Verum nec pauciora, vel minora, affectui hominum erga se Aristoteles debuit, quem cum Macrobius nil ignorare potuisse sibi persuaserit, Hieronymus finem humani intellectus appellare non dubitavit; quemadmodum & Sinenfes pari loco habent suum Confucium, ceu ex Trigautio, Martini aliisque rerum Sinenfium scriptoribus constat. Nimirum prout doctoris alicujus placita vel congrua sunt nostro ingenio, quod variat; vel prout ejusdem praeceptis ab ineunte ætate imbuti sumus; vel prout eundem semper commendatum cæteris præferri audivimus; ita eundem quoque solemus haud raro magni æstimare, dissentientes vero ægre ferre. Non male Salvianus primo quo contra Avaritiam libro scripsit, omnia admodum dicta, inquit, tanti existimantur, quantus est ipse qui dixit. Siquidem tam imbecilla sunt judicia hujus temporis, ac pene tam nulla, ut hi qui legunt, non tam considerent quid legant, quam cujus legant: nec tam dictionis vim atq, virtutem, quam dictionis cogitent dignitatem. Unde cum

DEDICATIO

consentiente ore maximarum sectarum principes Platonem & Aristotelem fuisse omnes confiteantur, utrumque cum *Augustino* laudandum, utrumque pro amico habendum, utrumque etiam audiendum, veritati autem manus dandas esse censemus. Discrimen alias quod cum quoad dicendi genus, tum quoad ipsam doctrinam inter eos intercedit, manifestum est. Laudant *Patres*, *Cicero* etiam, Platonis Eloquentiam, ejusque *stylum tribus potissimum abundare maneribus* ait *Marsil. Ficinus*, *Philosophica utilitate, Oratorio dispositionis elocutionisq; ordine, sturum ornamento poeticorum*; ut apud veteres hinc in proverbium abierit, *Jovem ipsum Græce locutorum Platonis lingua usurum esse*. Observavit tamen *B. Rhenanus*, *Platoni solenne esse suam Philosophiam quibusdam obumbrare figmentis*, id quod nec ipse Plato negatum ivit, & ab aliis quoque ante Platonem factum legitur. Et hoc nomine etiam *diçlio ejus minus idonea ad philosophandum* judicatur *Vossio*, *cum philosophia magis conveniat diçlio propria, aut tralationes recepta & usitata*. Ex veteribus etiam *Dicaarchus*, autore *Laërtio*, illud scribendi genus, quo in *Phædro* utitur, *cens grave ac molestum* reprehendit. Multis etiam non placet, quod per Dialogos suam scripserit Philosophiam: quanquam enim non parum artificii illis inesse non inviti concesserint, cum *Laërtij* judicio *hos scribendi genus expoliverit, adhuc aliqui rade, atq; perfecere*, parum tamen solide, & fere tantum dialectice, sive in utramque eundem disputare partem contendunt. Aliter hæc se in *Aristotele* habent. Quanquam enim ut *Augustinus* judicat, *eloquio Platoni impar fuerit vir excellentis ingenij*, laudatur tamen hoc nomine passim, quod non symbolico & poetico dicendi genere usus fuerit, sicut qui ante vixerunt Philosophi, sed aperte & proprie scripserit, ad veritatis indolem, quæ sua se amabili commendans luce, alienis verborum fucis non opus habet. Celebratur etiam methodi præstantia & *ἀκριβεια*, quæ omnes vicit Philosophos, quaque res Philosophicas genuino, h. e. Philosophico ordine, vere accurate & feliciter tradidit, aliter atque

DEDICATIO.

que superioribus temporibus factum fuerat. Displicet tamen aliis rursus concisa ista loquendi ratio, qua operâ data Philosophum fuisse usum nonnulli existimant. Ita nimirum facilius est aliorum nævos animadvertere, notare, quam illos operis præstantia superare. Cæterum licet Aristotelicum dicendi genus præ eo quo Plato uti maluit nobis placeat, negari tamen nequit, Platonis quoque scripta sic esse comparata, ut si quis ea tali legerit attentione, qua Dialogi legi amant, quorsum Philosophus colimet, quæque ejus sit sententia, hujus quæ ratio & fundamentum, percipere quoque possit. Nimirum cum secundum *Laertium Dialogus & interrogatione & responsione sit compositus, de eare qua vel Philosophiam, vel Republica partes attingit, cum decenti & congrua expressione personarum qua assumuntur, accurataq; compositione verborum*; cuilibet hinc constare potest, Platonis illum demum mentem affecuturum esse, qui & in Antiquitate Philosophica bene versatus, et *Logice* artificioso fuerit instructus. Hæc sunt, meo quidem judicio, subsidia ad Platonis scripta intelligenda omnino necessaria. Illa opus est, ut quomodo ad mentem veterum, vel illorum quorum fit mentio, aliquid dictum sit investigetur; hoc ut *dis* ab *am* quæstio ipsam à ratione probandi, ea etiam quæ ad homines dicuntur, ab illis quæ ex propria dicta sunt sententia, separentur, scopusque Philosophi diligenter cum judicio pratico attendatur. Videndum præterea sub quibus personis verum probaverit, falsum autem redarguerit: Nimirum ut *Laert.* observavit, & post eum alii, *de his qua ipse opinatur, quatuor inducit personas, Socratem, Timæum, Atheniensem hospitem, peregrinum Eleatem. Qui veromendacii coarguantur inducit Thrasymachum, Calliclem, Polum, Gorgiam, Protagoram, Hippiam, atq; Euthydemum, & hujusmodi ceteros.* Quod si non neglectum fuerit, quid Plato probet, quidve improbet, non infeliciter forte definietur. Quanquam nec negaverim, dubiam etiam nonnunquam de una & altera quæstione esse

DEDICATIO.

esse ejus disputationē, cujus rei nostra de Ideis tractatio specimen exhibet; sed num id Philosopho vitio verti debet, quod aliis laudi modestiæ haud raro ducitur? Recte denuo *Laertius*, & cum eo *Hesychius*: ἰπλάτων πρὸς καθόλου, ἀπορίναι, τὰ δὲ φερόντα διελόχαι, πρὸς δὲ πρὸς ἀδύλων ἐπίχρη. Nil hic vitii, nil quod reprehendatur dignum. Præterea rationibus rem egit Plato, nec παχυλῶς, vel ὡς ἐν τύπῳ, ut Aristoteles, sed ἀκριβῶς moralia docere instituit; quo nomine cum de *Idea boni* sollicitus esset, ceu medio demonstrationum practicarum, passim in suis scriptis Ethicis Magistrum pupugit discipulus Stagiritæ. Ipsa vero Platonis Philosophia, etsi, ceu humana, suis non careat crassis etiam erroribus, agnitis & notatis ab ipsis Ecclesiæ Patribus, quibus Plato magni fuit æstimatus. Recenset *ridiculas* Platonis *leges* B. *Theodoresus* eleganti de Legibus habito sermone, & invehitur in eos, qui clara Platonis verba detorta in mitiorem partem interpretari conantur; complura tamen etiam bene & honeste dicta addens constituit. Doctissimus Vir *Samuel Rachelius* in ea quam operi ad Nicomachum Philosophi Ethico præmisit introductione ita hæc expendit: *Moralem quod attinet Civilemque Philosophiam, plurimis ac eruditissimis eam libris Plato illustravit.* Et nonnullis interjectis, *eminent autem, inquit, ipse et ejus scripta Politica, X. de Republ. libri, & XII. de Legibus, cum sua Epinomide. In quibus non solum de honesti ac Justi principii solidissime disputat, sed de iis omnibus officiis, quæ ad societatum conglutinationem ac felicitatem imprimis faciunt, si unum eumque grandem errorem excipias.* Eosdem Philosophi de Republ. libros *Antonius Montecatinus* Cardinali *Aldobrandino* commendat ceu *necessarios ad Politica Aristotelis intelligenda, & quæ sapientia, quæ mysteriis referros.* Nec B. *Bæclerus* noster dissentit: *In Platone, inquit, quod non perfunctorie dicendum est, plura etiam ad disputationem de Jure Natura pertinentia reperias, in primis in libris de legibus. Neque enim alius ququam studiosius omnia vitæ civilis præsidia & instrumenta, tum legum civilium rationes ad naturæ normam exegit.* Quæ itaque bene dicta acci-

DEDICATIO.

accipienda sunt, quæ male vero, rejicienda. Sed nec Aristotelis Philosophia ab erroneis in praxi immunis est dogmatibus, qui *Theodoro Platone* non melior, sed multo pejorum dogmatum autor fuisse dicitur. Nec placuit de *sine hominis & summo Bono* Aristotelis disputatio Primitivæ Ecclesiæ Doctoribus, sicut suo loco, DEO annuente, peculiari explicabimus commentario; nec de *anima immortalitate* etiam post renatas literas elegantiores recte sensisse omnibus idem creditur. *Mureto* quid hic visum fuerit, notum est. Quid quod nec de *Providentia* pie locutus fuisse nonnullis existimetur. Qualem vero Philosophiam moralem à tali homine, qui ejusmodi errorum cœno hæret, expectaveris? Nimirum cum homines fuerint *Plato & Aristoteles*, scripta illorum pie secundum disciplinam Christianam probanda, bona autem retinenda sunt. Nec alio consilio Platonem, vel aliorum qui Philosophiam Practicam tradiderunt scripta cum Aristotelis Moralibus conjungi volunt statuta nostra Academica: Non ut nimius affectus vel in hunc, vel in illum, nos abripiat, quemadmodum olim jam Platonem, jam conversis rerum vicibus, prout mobiles sunt hominum mentes, Aristotelem nimia & cæca exceperit admiratio; sed ut *Potamonis Alexandrini* exemplo electione utamur, eaque seligamus & excerptamus è singulis sectarum & Philosophorum, *Platonis* nimirum & *Aristotelis*, aliorumque placitis præcepta & dogmata, quæ & recta & vera sunt. Cumque de Aristotele id nemo dubitet, de Platone idem confitebitur, qui eo quo legi volunt studio scripta ejus eolverit. *Antonius Montecatinius* etsi Aristotelis scripta tanti æstimavit, ut partem illorum quandam non solum latino sermone donaret, sed & doctissimo illustratum iret commentario, quid tamen in *humanis divinibus Platone?* quærit. Utrumque Philosophum cum aliis conjunxit non infeliciter in egregio suo de jure belli & Pacis opere *Grotius*, etsi judicio *B. Bæcleri*, nemo in hunc diem satis hoc autore ad hoc argumentum usus sit: ne *Grotius* quidem, cui plerumq; magis in promptu sunt *Philo, Platonis imitator, &*

):(:):

Maximus

DEDICATIO.

Maximus Tyrinus. De scriptis Platoniorum seu perditis seu extantibus, quibus Platonis sententiæ & dogmata ad mentem illius explicata illustrantur, dicere nil attinet. *Crantoris Solensis* in Platonem Commentarius, cujus *Proclus* facit mentionem, cum veteris *Academix* fuerit doctor, si integer ad nos pervenisset, plus sane subsidii nobis ad intelligendum Platonem subministraret, quam vel *Plotinus*, *Alcinous*, *Syrianus*, *Proclus*, vel etiam recentiores nonnulli, quorum opera etsi grato merito agnoscitur animo, genuinam tamen Platonis mentem ubique illos expressisse merito dubito, qui ex amico in eundem affectu dogmata ejus haud raro potius explicasse, & pie correxisse nonnunquam, quam ex vero tradidisse censendi sunt. Qui etiam nonnunquam à se invicem in illustrandis Platonis dogmatibus dissentiant, uti constat: Ut proinde ad indagandam Philosophi mentem, cum iudicio juniorum Platoniorum scriptis utendum sit. Quapropter meo quidem iudicio melius ille fecerit, qui cum sufficientibus subsidiis, de quibus paulo ante loqui placuit, instructus fuerit, ex ipso Platone potius, ejusque assidua lectione, quam ex junioribus ejus interpretibus, Theologiam Platoniam haurire voluerit, cum suis potius, quid divinus Philosophus docuerit, quam alienis oculis videre omnino præstet, felicius insuper de sententia aliena ex mente libera, quam præoccupata, judicari queat. Quod tamen salva doctissimorum virorum qui Platonis Philosophiam illustratum & explicatum iuverunt autoritate dictum & intellectum volo, quorum laborem omnino etiam inter subsidia Platonem intelligendi relatum habeo, modo cum iudicio, & non cæco oculo quis illo usus fuerit. Et hac mente etiam nos Platonem evolere incepimus, cum de *Idea boni* aliquid commentari in animū induceremus, quomodo vero id successerit, Tuum, *Amplissime Vir*, & aliorum, erit judicare. Voluntas forte non improbabitur, etsi eventus conatui non respondisse aliis visus fuerit. Ut vero cum animo meo de *Idea Boni Platonica*, ejusque in nonnullis circa Jus naturæ quæstionibus explican-

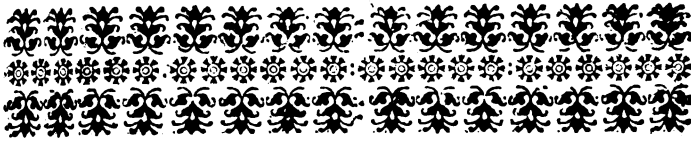
DEDICATIO

plicandis, & Philosophia Practica usu, aliquid publice exponere cum animo meo constituerem, factum est occasione c.6.l.1. Ethicorum Aristotelis ad Nicomachum. In publicis enim prælectionibus, cum istud Auditoribus meis explicatum irem caput, an ex veritate, an vero per calumniam magistrum impugnaret Aristoteles dicendum erat, factum hinc est, ut quid alii hic sentirent, quid aliis ex veteribus Philosophis, Patribus etiam Ecclesiæ quid visum fuisset, exponeretur. Cum vero à partium studiis liberum subjicere judicium volebam, ex ipso Platone Platonem explicaturus, aliquanto Philosophi scripta attentius evolvere incepti. Nec displicuit hæc Platonice & Aristotelice Philosophiæ conjunctio meis auditoribus, qui publice prælecta publice quoque pro disputatione repeti hinc desiderabant. Nolui illorum studiis & laudabili desiderio deesse. In quo tamen id mihi potissimum incumbere judicavi, ut illis ostenderem, quis in Philosophia Practica usus foret hujus de *Idea boni* Philosophiæ Platonice, partim ne inutili rei vanæ & ineptæ cognitioni videremur æque vanum tribuisse laborem, partim ut specimen haberent, ad cujus imitationem & alia à Platone disputata in suum usum convertere scirent, quod cum in *Idea boni*, rei, ut aliis videtur, inutilis explicatione præstitum sit, in aliis dogmatibus explicandis æquè facile succedet, non quasi Platonice introducere vellem Philosophiam, vel rejecto Aristotele Platonem potius sequendum esse existimarem, sed ut utriusque scriptis recte scirent uti. De cætero oportet, ut bene *Lactantius* monet, *in ea re maxime, in qua vita ratio versatur, sibi quemque considerare, suorumque judicio, ac propriis sensibus nisi ad investigandam & perpendendam veritatem, quam credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipsum rationis expertem. Dedit omnibus DEUS pro virili portione sapientiam, ut & inaudita investigare posset, & audita perpendere. Nec quia nos illi temporibus antecesserunt, sapientia quoque antecesserunt, quæ si omnibus aequaliter datur, occupari ab antecedentibus non potest. Illibabilis est tanquam lux, & claritas solis: quia ut sol oculorum, sic sapientia*

DEDICATIO.

Sapientia lumen est cordis humani. Quare cum sapere, id est veritatem querere, omnibus sit innatum; sapientiam sibi adimunt, qui sine ullo iudicio inventa majorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur. Sed hoc eos fallit, quod majorum nomine posito, non putant fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant, quia minores vocantur: aut illi desipuerint, quia majores nominantur.

Cæterum NOBILISSIMO TUO NOMINI, DOMINE CONSUL LONGE AMPLISSIME, ut hoc Philosophiæ Platoniciæ specimen inscriberem, non una me movit causa. Tacebo privata, quæ sola sufficerent, ut pio quodam cultus debiti monumento celebrarentur, ni Publica id peculiari sibi deponere viderentur jure. Difficillimis quippe temporibus non solum Academiæ nostræ curam, sub SCHOLARCHÆ elogio & titulo, sed & mox DEO dirigente, & suffragiis Patrum ita consentientibus, Reipublicæ Argenteratensis CONSULATUM TIBI imponi passus es. Merito proin & Reipublicæ & Academiæ gratulandum est, quod DEO TER OPT. MAX. ANNUENTE, CONSULE ET SCHOLARCHA JOHANNÉ LEONHARDO FROEREISENIO, PATRIÆ ET ACADEMIÆ AUREA PAX RURSUS ILLUCESCERE INCEPERIT. Primitiæ itaque meliorum temporum, cætu *bonæ spei* monumentum, ut à me TIBI offerantur æquum est. Æstimabis exiguum hoc, quod debeo, pro affectu, quo hætenus me æstimare solebas. Faxit DEUS Ter Optimus Max. ut sub auspiciis Tuis & *Respublica* & *Academia* felicissime reflorescant, & FROEREISENIANA MERITA AMPLISSIMA majori indies incremento quotidie illustriora facta, perpetuam sui memoriam apud seros posteros relinquunt! Fiat! Fiat!

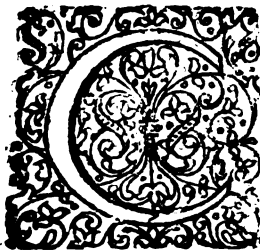

DE IDEIS PLATONICIS

ad I. Ethic. Arist. 6.

EXERCITATIO.

§. I.

Consideraturus An, & quomodo in Ideis Summum hujus vitæ bonum, ad quod suis viribus homo contendere potest, *Plato*, cujus quidem Philosophiam, censura non satis æqua, *perniciosa humana vitæ instituta* continere *Zenobius Acciaol.* a) opinatur, posuerit, non id mihi ar-
rogo, quasi decidere primus possem quæstionem, circa quam præstantissima quæque hactenus dis-
senserunt inter se ingenia: Cum *M. Antonio Mureto*, b) cujus cum *Turnebo* c) judicio egorantur *tribuo, quantum mihi ar-*
rogare non ausim, ingenue profiteor, quod *quæstio de Ideis tam multis sit, tamq̃ variis dissentientium inter se eruditissimorum hominum agitata contentionibus, ut si quis hodie in eum arbitrum se ac dis-*
ceptatorem idoneum profiteri audeat, vix nullo pacto apud cordatos, & harum rerum intelligentes homines impudentia, aut potius temeritatis notam effugere posse videatur. Non tamen mihi vitio verti posse credo, si explicaturus cap. 6. I. Ethic. ad Nicom. Philosophi, quo contra *Platonem*, & qui eum sequuntur, disputatur, ex ipsis *Platonis* quæ supersunt scriptis, aliorumque qui virum hunc ma-

a) Prolog. in Theod. Therapeut ap. Theodor. t. IV. Opp. f. 469
b) Comm. in Ethic. Arist. p. m. 76.
c) Advert. far. l. 21. c. 28.

A

gnifere-

gnificerunt sententiis, locum hunc illustravero, Platonicamque Philosophiam cum Peripatetica hæcenus conjunxero, ut qualis sit *Aristotelis* disputatio appareat.

§. 2. Quanquam vero non indocti existiment viri, Philosophiæ morali non satis firmum, minus solide disputando, subministrare Platonem fundamentum, exiis tamen quæ apud Philosophum hunc disputantur, eum qui pratico præditus est judicio, dijudicandique vera à falsis facultate gaudet, multa quæ practicæ Philosophiæ explicandæ inserviunt, utiliter repeti posse credimus, quamquam uti B. *Bæclero* d) etiam visum fuit, nemo

d) Com. int
Grot. Præf.
p. 12.

in hunc usq. diem satis hoc auctore ad hoc argumentum usus sit. Licet etiam disciplina *Ethica*, non ad eum modum, monente *David*

e) Prodrum
I. Comm.
Insp. 9. P.
488.

Mevio e) viro doctissimo, ab *Aristotele* tradita sit, nec ita plene, ut ad *Jurisprudentiam* sufficit, qui eidem hoc nomine *Ciceronem*, *Senecam*, *Plutarchum*, præferre non dubitat, non tamen cum

f) Epist.
contr. Bek.
man. p. 27.

Pufendorfio f) ceu jejunam ex *scholis* exturbandam esse dicimus, cum sua laude *Ægegium* istud doctæ Antiquitatis monumentum privari non posse, non mius erudite ostenderit doctissimus

g) Introd.
in Arist.
Eth. Nic. c.
8. seqq.

Rachelius. g)

§. 3. Nostræ autem de *Ideis* Commentationis hic erit *scopus*, ut ostendamus, Philosophiam Platonis de *Idea boni*, quam noster quidem it impugnatum Philosophus in *Nicomachicis*, adeo incongruam non esse, quicquid sit de separata ejus extra divinum intellectum, & à singularibus reali & seorsim se habente existentia, de qua sibi ipsi non satis constare videtur *Plato*, sed ferè cum *Aristotele* in *definienda beatitudine* convenire, cum & ipse eam in *exercitio boni*, h. e. virtutis ponat, etiam accuratam ejus & *idealem* cognitionem prærequirat, & discipulo sublimius & divinius philosophetur. Velle enim judicamus hoc Platonem: *Neminem bene posse agere & vivere, nisi accurate & perfecte sciat, quid bonum, honestum & pulchrum sit, & propterea, ut honestam & bonam vitam agamus, in qua ista cum D E O assimilatio consistit, ad quam omnes homines contendere decet, ante omnia eò annutendum esse, ut Ideam boni, h. e. quid bonum & honestum in se sit, & in quo ratio ejus propria, & natura consistat, cognoscamus, ut inter honestum & turpe discernere, id quod bonum est, Deoq. nos similes reddat,*

sectari,

sectari, eligere, honeste agere, & deniq; beate in hac quoque vita vivere possimus. Ut sic recuperemus beatitudinem, quam olim in caelo, antequam anima nostra in hac inferiora delaberentur, nos habuisse, fingit.

§. 4. Quæstionem itaque propositam ut discutiamus, quid de ea aliis videatur, primo considerabimus. *Aristoteles* h) 1. Ethic. Nicom. c. 6 disputaturus contra Platonis Ideas, non integram Præceptoris sui vel de summo bono, vel de Ideis explicat sententiam, sed quæ præ aliis taxari & confutari posse credebantur, tantum adfert. Imo ἀριστήν alibi usurpatam, & ingenium Aristotelis subtile, rationem item docendi, qua παχὺλὸς ἔστι τὸ πρῶτον i) h. e. minus ex- i) 1. Eth. 2. quisite k) se doctrinam morū propositurum dicit, consideranti, & 3. populari discursu exagitare potius, & exosas reddere voluisse Ideas Platonicas, quàm apodicticis argumentis confutare, Philosophum videtur. Quo nomine etiam Græcus Aristotelis interpres Enstrat. l) insignis Peripateticus, studio veritatis inductus, h) Com. in dicitur profiteretur, cavillatorie & captiose eum contra Platonem disputasse contendit, eumque propterea refellit, quem etiam callide verborum prestigis lectori imponere, insidiose item & obrevellatorie loqui, Joachim. Camerar. m) notare non dubitavit. Sane m) Com. ne si similia inter clarissima quæque contingere sæpius videmus h. l. p. 46. 48 ingenia, qui tale quid ab Aristotele, homine Gentili, si ejus fortunam & gratiam qua apud potentissimos plurimum valebat reges, Philosophorum item præcorum ambitionem, contentiones, æmulationes, indeque natas inimicitias spectemus, plane alienum fuisse credi potest? etsi quod tam acrem censuram mereatur, satis nondum nobis probatum videatur.

§. 5 Appellantur autem Aristoteli in nostro capite *Idea* non hac solum appellatione, sed & τὸ καθόλου universale dicuntur, quod & in Metaphysic. n) factum est. Universale autem n) 1. Metaph. 6. 6 non in re, nec post rem, sed ut Enstrat. o) loquitur, πρὸ τῶν πολλῶν, ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπων, καὶ κείνων πρὸς αὐτὸ δεχομένων τὴν ὑπαρξίν, o) Com. ante multa præexistens, sic ut multa ab eo existentiam accipiant. c. l. Sic vero dici ait, quia est à multis qua ad ejus imitationem facta sunt abstractum. Vocantur etiam τὰ εἶδη species. Nam & hæ Platonis ex Aristotel. p) explicatione sunt exemplaria, quibus cetera p) 1. Metaph. 7. 32.

participant, ceu ex his quibus contra Magistrum disputat verbis colligitur: τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα αὐτὰ (εἶδη) εἶναι, καὶ μετέχειν αὐτῶν τὰλλα κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφορᾶς λέγειν ποιητικᾶς, τί γὰρ ἐστὶ τὸ ἔργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; *dicere vel exemplaria species esse, & cetera eis participare, vaniloquia, & metaphoras poeticas dicere est.* *Quid enim est, quod agit, ad ideas inspiciens?* Et si verò successu temporis Platonicæ species ab Ideis distinxerint, quos

q) Epist. 58. & Seneca q) secutus quid intersit, inquit, inter ideam sc. & εἶδος, *quæris? alterum exemplar est, alterum forma ab exemplari sumpta & operi imposita. Alteram artifex imitatur, alteram facit. Habet aliquam faciem statua: Hæc est Idos. habet aliquam faciem exemplar ipsum, quod inmens opifex, statuam figuravit: hæc idea est: Etiamnum aliam desideras distinctionem: Idos in opere est, idea extra opus: nec tantum extra opus est, sed ante opus: apud Platonem*

r) Com. in r. Eth. 6. p. 88. tamen hæc non distingui observavit *Murinus*: r) unde multo magis vulgo Ideas etiam species rerum dictas fuisse recte creditur. Vocabantur præterea ἀυλοῦκασαι. Sic enim noster: ἀπορίσσει δ' ἂν τις τι ποιεῖ καὶ βύλωναι λέγον ἀυλοῦκασον, *dubitet verò quis merito, quid sibi velit apud illos ipsum quidque, ut vertit Lambinus, per se unum quodque, ut interpretatur Ricobon: vel ipsum quodque, ut Argropyf. Byzant. versio habet. Et clara res est ex ipso Platone, s) qui suas ideas sic appellat, ut significet, se loqui de rerum natura in se spectata, qua immutabilis & incorruptibilis est, de qua singularia, quæ sunt caduca, fluxa, participant, & ad quarum exemplar per imitationem facta sunt, cum ipsa idea non ita producta sit, sed id quod est, per se sit.*

s) E. 478.

§. 6. De re ipsa verò loquendo, quid *Plato* per Ideas intellexerit, *Aristotel.* sic explicat: Nimirum sicut aliarum, hominis, equi, non tamen omnium rerum; nam οἱ κομισάντες τὴν δόξαν ταύτην, ἐκ ἐπέων ἰδέας ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἔλεγον. διότι περ ἐδὲ ἄριστοτῶν ἰδέαν καλεσκέμενον, *qui hanc opinionem venditarunt, non faciebant earum rerum ideas, in quibus prius & posterius aliquid esse dicerent: quam ipsam etiam ob rem numerorum ideam non constabebant: ita ipsius quoque boni esse aliquam ideam, eamque μίαν κινᾶν, quam κοινὸν ἢ καθόλου, καὶ ἐν, commune quid, universale & κινᾶν propterea appellavit, Primum etiam bonum esse*

esse in *Eudemis* s) tradit, & aliis suæ bonitatis causam, ita ut participacione primi hujus boni, revera bona ipsa sint & existant. Sic enim loquitur : *αὐτὸ δ' εἶναι τὸ ἀγαθὸν ὃ ὑπάρχει, πρὶ δὲ πρῶτον εἶναι ἢ ἀγαθὸν, καὶ πρὶ αἰτίῳ, τῆ παρασιῶ τοῖς ἄλλοις τῷ ἀγαθῷ εἶναι. ταῦτα δ' ὑπάρχει ἀμφοτέρω τῆ ἰδέᾳ τῷ ἀγαθῷ· λίγα δὲ ἀμφοτέρω τὸ πρῶτον ἢ ἀγαθὸν, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἰτίον ἀγαθοῖς, τῆ παρασιῶ τῷ ἀγαθῷ εἶναι. μάλιστα τε γὰρ τὰ ἀγαθὰ λίγα εἶναι κατ' ἐκείνους ἀληθῶς· καὶ μέλοισιν γὰρ καὶ ἐμειβόμενα, ἅλλα ἀγαθὰ ἐκείνους εἶναι καὶ πρῶτον ἢ ἀγαθὸν ἀναρριμῶν γὰρ τῷ μέλοισιν, ἀναρριμῶν καὶ τὰ μετέχοισι τῆς ἰδέας, ἃ λίγα εἶναι πρὶ μέλοισιν ἐκείνους, ipsum bonum esse, quod est primum sit, & aliis suæ bonitatis causa, quorum utrumq; idea boni competit. Utrumq; dico, & primum esse & causam bonorum quibus adfuerit. Juxta hunc enim bona maxime dici, ut quæ participacione, similitudineq; hujus primi boni, revera bona & ipsa existant. Sublata enim idea, participantia quoque auferri: quippe quæ ex ejus participacione nomen boni sortiuntur. Bonum hinc in idea positum, ἀγαθὸν καὶ τὴν ἰδέαν, per se tale, & μάλιστα ἀγαθὸν maxime bonum dicitur, t) ceu cujus participacione bona Magnalia constituuntur, quodque ipsa ratio & forma boni est. Sem- M. l. i. piternam etiam, αἰτίον, hanc ideam esse, item χωριστὸν τι αὐτὸ καὶ αὐτὸ: quippiam ab aliis se junctum, & ipsum per se existens. Unde alibi u) contra Platonem disputans quærit: πῶς ἂν αἱ ἰδέαι, u) 1. Metaph. c. ult. stantia sint, separata fuerint: Rursus: x) ἢ καὶ ἐκείνων ἢ ἰδέαι x) 7. Metaph. 15. 33. Et de hac idea boni, bonoque hoc maxime in idea posito disquirendum esse, quando de bono summo & optimo dispicitur. z) z) 1. M. M.*

§. 7. Alii vero ex veteribus doctrinam Platonis de Ideis & summo bono aliter explicarunt. Cicero a) ex mente Platonis distinguit inter summum bonum, quod ad primam philosophandi rationem, quæ est de Vita & Moribus, refert, & Ideas, Summum bonum, quod dicebant esse extremum rerum expectandarū & finem bonorum, ajebant adeptum esse omnia è natura & animo & corpore. Ideas autem pertinere docebant ad tertiam Philosophia partem, quæ erat in ratione & differendo. Mentem, cujus hæ erant nobiliores operationes, volebant rerum esse judicem, solam censebant

ensebant idoneam, cui crederetur, quia sola cerneret id, quod semper
 esset simplex, & unius modi, & tale, quale esset, hanc illi ideam appel-
 labant, iam à Platone ita nominatam; nos, addit, recte speciem dice-
 re possumus. Ex quo patet, secundum Ciceronem, Platonem per
 ideas intellexisse ipsam rationem rei essentialem, æternam & im-
 mutabilem, in omnibus ejusdem naturæ singularibus existen-
 tem, qua aliquid id quod est constituitur, quæ tamen num *uni-
 versale anterem*, an *universale in re* dici debeat, à Cicerone non
 perspicue exprimitur: Nisi forte dicere velis, eum de Ideis Pla-
 tonicis loqui ad mentem Stoicorum, de quibus Plutarch. b)

§) de Plac.
 Phil. 1. 10.
 c) de Orat.
 p. m. 351.

Στωϊκοί, inquit, ἐνομήσια ἠμέτερα τὰς ἰδέας ἰοῦσαν, Stoici nostra
 mentis conceptum idearum nomine intelligunt. Alibi c) hinc sic
 loquitur: *Ut in formis & figuris est aliquid perfectum & excellens,*
cujus ad excogitatam speciem imitando referuntur ea, quæ sub oculos
ipsa cadunt: sic perfecta eloquentia speciem animo videmus, effigiem
auribus quarimus. Has rerum formæ appellat ideas ille non intelli-
gendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor, & magister Plato:
casq; gigni negat, & ait semper esse, ac ratione, & intelligentia conti-
neri: cætera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno & eo-
dem statu.

§. 8. Stoicorum sapientissimum Senecam supra quidem
 d) Epist. 65. audivimus, alibi d) tamen explicatius loquentem audire non
 piget. Plato, inquit, adiecit exemplar, quam ipse Ideam vocat: hoc e-
 nim est, ad quod respiciens artifex, id quod destinabat, efficit. mox: Hac
 exemplaria rerum omnium DEUS intra se habet,
 numerosq; universorum quæ agenda sunt, & modos mente complexus
 est. Plenus his figuris est, quas Plato Ideas appellat immortales, im-
 mutabiles, infatigabiles. Itaq; homines quidem pereunt; ipsa autem
 humanitas ad quam homo effingitur, permanet, & hominibus labo-
 rantibus, incereuntibus, illa nihil patitur. Consentit Plutarch, e)
 cui idea Platonis dicitur, ἡ ἰδέα ἀσώματος ἐν τοῖς νοήματι καὶ τὰς
 φαντασίαις τῷ Θεῷ, natura corporis expers, in conceptis mentis & ima-
 ginationibus DEI. Alibi f) Platonem εἰδῶς ἀγαθὰ καὶ ἰδέας τὰ
 ὄντα τῶν αἰσθητῶν, ὡς περὶ εἰκόνων ἢ ἐμῶν, sensilium rerum tan-
 quam formarum in materia expressarum ideas & exemplaria esse no-
 tiones mente conceptas statuere tradit.

e) 1. 2. opp.
 de Plac.
 Phil. 1. c. 3.
 & 10.
 f) qq Pla-
 ton. f. 1001.

§. 9. Ex

§. 9. Ex ipsi^s Platonici^s L. Apuleius g) Ideas, i. e. formas g) de
 omnium simplices & aternas esse (scribit, nec corporales tantum. Esse Dogm.
 autem ex iis qua Deus sumpsit, exempla rerum qua sunt, eruntve; Plat. p. m.
 nec posse amplius quam singularum specierum singulas imagines in ex- 50.
 emplaribus inveniri, gignentiumq; omnium ad instar cera formas &
 significaciones ex illa exemplorum figuracione signari. Paucis verò
 interjectis, has formas rerum illo essentiarum ordine locat, quæ
 sola cogitatione percipiuntur, & mentis oculis comprehenduntur. Anti-
 quior Apulejo Philo, Judæus licet, Platonice tamen doctrinæ, &
 dicendi generis, imo Suida h) testimonio, πάσης ἰδρυτικῆς παιδευ- h) Phil.
 σιως, ita sciens, ut diceretur: ἢ Πλάτων φιλονίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει,
 aut Plato Philonizat, seu Philonem amulatur, autem Philo platonizat,
 ut Photius i) memorat, de artium quoque & virtutum ideis, ea- i) Biblioth.
 rumque æternitate, ὡς περ, inquit, μουσικῆ τινὸς ἢ γραμματικῆς τε- Cod. 105.
 λωτικῆσιν, ἢ μὲν ἐν τοῖς ἀνδράσι μουσικῆ καὶ γραμματικῆ συνεί- f. m. 151r
 δασθαι, αἱ δὲ τῶν ἰδιῶν μένους, καὶ τρόπον τινὰ βιόσιν ἰσχυροῖσι
 πρὸ κόσμου, καὶ ἄς οἱ τε ὄντες καὶ οἱ μέλλοντες διαδοχῆς ταῖς ἑστέ
 μουσικοῖ τε καὶ γραμματικοῖ γενήσονται, ἕτα καὶ τὸ ἐν τινι φρένιμον, ἢ
 σωφρον, ἢ ἀνδρείον, ἢ δίκαιον, ἢ συνόλωσ σοφίαν ἀναιρεθῆν, ἢ δὲν ἦτις
 ἐν τῇ τῷ παντὸς ἀθανάτῃ φύσει φρόνησις ἀθανάτῃ, καὶ ἀρετῇ σύμ-
 στασα ἀφάρτῃ ἐσηλίτθεται, καὶ ἢν καὶ νῦν εἶτιν ἀσεί τιτες, καὶ
 αὐδαί γενήσονται. sicut post obitum cuiusdam aut grammatici mu-
 sica, grammaticaq; horum cum ipsis perit, sed idea manent harum
 artium, duratura una cum mundo in perpetuum, iuxta quas presen-
 tes posteriq; scientiæ musici & grammatici: ita etiam singularum pruden-
 tia, temperantia, fortitudo, iustitia, aut in universum sapientia s
 tollatur, nihilominus in huius universi natura immortalis prudentia
 immortalis & virtus omnis incorruptibilis insculpta est, iuxta quam
 & nunc probi censentur, & erunt in posterum, quæ in sequentibus
 simili ab annulo signatorio, formis per illum expressis abolitis, il-
 lato remanente illustrat. Juratus ille quidem Christianorum
 hostis, qui Gallieni Imperatoris ætate potissimum inclaruit, in-
 signis tamen Platonici Plorinus, magistri sui mentem explicans,
 interprete Marsilio Ficino ideas passim in divino ponit intellectu,
 quas hujus notiones & conceptus esse affirmat. Has autem
 ideas menti non tanquam tabula picturas adscribit, sed tanquam generi
 species

κ) *Ennead.* 2. l. 4. c. 4. *l.c.* species adhibet; k) quod sic explicat *Ficino*: *¶ Una ibi intellectualis natura est, quam intellectualitatem (ut ita dixerim) aliquis appellabit: in qua omnes species i. e. ideae conveniunt tanquam generali natura; differunt vero inter se per varios intellectualitatis seu intelligentiae modos: non tamen (ut ita loquar) notionales: sed etiam efficaces, feminariae virtutis instar. Formales autem ejusmodi modi differentiaq., velut formae quadam particulares accedunt ad naturam ipsam intelligentiae generalem ad species ideales concipiendas. Nimirum cum uno & indivisibili actu divinus intellectus seipsum intuens omnia attingit cognoscendo, una hoc nomine in Deo ponitur idea, quam *Plotinus* pulchrum passim appellat, quia quo perfectius nos rem ut suae, quam primo in Deo habet, ideae respondentem cognoscimus, eo pulchrior nobis videtur & appellatur, unde esse & pulchrum idem ei dicitur: m)*

m) *Ennead.* 5. l. 9. c. 9. actus sui infinitate simul omnes res, & omnium rerum essentias, sub propria quam habent ratione inquetur, sub multitudine eadem

n) *in Plot.* *En.* 5. l. 8. c. 4. Platonicis apprehenditur, ceu ex *Plotino* satis constat, *Ficino* n) dicitur hinc *divinus intellectus sic in ideas se derivare, ut totus conservetur in singulis, sed sub alia in alia proprietate, ne tam dicendum esse, ideas esse in intellectu, quam intellectum ipsum ipsas ideas existere: omniformem videlicet ex uniformi seipso mirabiliter procedentem.*

o) *l.c.* *p) de Amor.* *Dial.* 3. *¶* in stellis, ut loquitur, coalescentis. Unde *Leo Hebr.* p) Ideas in simplicissima unitate consistentes multiplicem ordinem, multiplicemque relationem tantummodo ad rerum procreatarum diversas, dissimillimasq., naturas retinere, existimandas esse tradit.

§. 10. Ex *Pythagoricis*, qui & ipsi ante *Platonem* de Ideis disputarunt, ut proin has illius inventum esse recte neget *Gabr. Burattell.* q) *Autor* r) ille incertus *Vitæ Pythag.* Ideas *Platonis* in extremo mundi orbe locat, separatas hoc ipso extra *DEUM* has subsistere, ut videtur, innuens: *δωδεκα τάξεις ἐν τῷ ἕρατῷ φησὶν εἶναι. πρώτην ἢ ἕξωτάτην τὴν ἀπλανῆ σφαιραν, ἐν ἣ ἔστιν ὁ τε πρῶτος Θεός, ἢ οἰοντοὶ Θεοί, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ κτ' δὲ Πλάτωνα αἰδῖαι, αἰμνὴν ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι ἕξ ὀκτώδεσσι ὁμοίωσιν ὅμοιους. Quorum primus & extremus est inenarrabilis seu firmamentum in quo *DEUS* primus, & dij intellectuales, ut *Aristoteli* placet, aut ideae ex mente *Platonis*.*

g) *de Ideis* h. i. r) *in Phot. Biblioth.* f. 239.

§. 11. Christiani Doctores, quibus magni olim Plato fuit
 æstimatus, sequentia tradiderunt. *Iustinus Martyr* s) *Platonem* 1) Cohort.
 ait dixisse, τρεῖς ἀρχαί τῷ ταυτὸς εἶναι, Θεὸν καὶ ὕλην καὶ ἰδέας. Θεὸν μὲν ad Græc.
 τὸν πάπαν τοιοῦτον, ὕλην δὲ τὴν ὑποκειμένην τῇ πρώτῃ καὶ γενομένην
 γυνέσει, καὶ τὴν πρῶταν αὐτῆς δημοκρατίας παρέχουσαν, εἰδὲ δὲ
 τὸ ἰδέων ἢ γενεομένων ἀρχαί, tria universi esse principia: *Deum*,
Materiam & *ideam*: *Deum* quidem, conditorem omnium: *materiam*
 autem, primaria rerum genitarum generationi subjacentem, &
 causam occasionemque, Deo creationis præbentem: *ideam* porro creaturæ
 cuiusque exemplar. Mox addit, *Platonem* collocasse ἐν τῇ πρώτῃ
 οὐρανῷ τὸ ἰδέων ἀπλανῆ σφαῖρα τὸν τε πρῶτον Θεὸν, καὶ τὰς
 ἰδέας, principem *Deum* & *ideas* in primo supremi caeli, coeli, immobi-
 li orbe. Docet idem, t) *Platonem*, verbis scripturæ de *Exemplari* 2) ib. f. 22.
Tabernaculi à *Mose* erigendi non recte intellectis, arbitrarium esse,
 εἰδὲ τὴν χάριν ἐν πρώτῃ ἀρχῇ τῆς αἰδέων, prius ideam quandam se-
 paratam, quam formam sensu comprehensibilem existisse: quanquam
 alibi u) *Philosophum* in suis opinionibus non satis sibi consti- u) f. 6.
 tisse scripserit, cum τὰς εἰδὲ ἀρχὴν ἰδέων πρότερον δεδωκόσ, καὶ καθ'
 ἑαυτὸ ἀπὸ αὐτῶν ἀπορίσας, ὕστερον ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτὸ τῶν εἶναι
 λέγει, ubi antea *idea* proprium attribuisse ortum, & per se ipsam consti-
 tuisse, seu substantiam fuisse censuisset, dein in mentis intelligentiis eam
 ipsam esse ait.

§. 12. *Clemens Alexandrin.* x) τὴν χάραν τῷ Θεῷ, regio- x) s. Strom.
nem DEI *Platonem* ait appellasse χάραν ἰδέων, regionem idearum, f. 58.
cum à *Mose* accepisset eum esse locum, ut qui omnia & universa conti-
 neat. Nonnullis autem interjectis, κόσμον τὸν μὲν νοῦτον, inquit,
 εἶδεν ἢ βάσβαρ & φιλοσοφία οὐ τὸν δὲ αἰδέων. τὸν μὲν ἀρχέτυπον,
 τὸν δὲ εἰκόνα τῷ καλούμεν ἀρχέτυπον, mundum novit barbara
 philosophia qui percipitur intelligentia, alterum verò sensibilem: illum
 quidem archetypum, hunc vero imaginem ejus, qui exemplar dicitur.
 In isto mundo νοῦτῳ qui intelligentia percipitur, *Platonem* ait
 reliquisse, ζῶων ἰδέων animalium ideas. Unde *Marfil. Ficin.* y) γ) in *Pla-*
Quicquid est, scribit, in mundo intelligibili species quadam est; & tin. Enn. 6.
ipse totus est species constans ex speciebus. Docet idem z) *Plato-* 1. 7. c. 32
nem dicere, τὸν καὶ ἰδέων θεωρητικόν, Θεὸν ἐν ἀνθρώποις ζῆσεσθαι. z) 4. Strom
τὸν δὲ χάραν ἰδέων, eum qui ideas contempletur, vicarium esse *Deum* f. 537.

B inter

inter homines: mentem autem esse locum idearum; τὸ δὲ, addit, ἰ Θεός.

Op. Strom.
I. 417 seq;
ed. I. 403.

Observavit præterea Clemens, a) quod Plato de Summo Bono differens, duplicem esse finem dixerit, τὸ μὲν (τέλειον) μέγαλον τὸ καὶ πρῶτον ἐν ἀνθρώποις ὑπάρχον τοῖς εἰδέναι· ἢ δὲ καὶ τὰ γὰρ εἶναι προσονομαζέει· τὸ δὲ μέγαλον ἐκείνου, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ διαχόμενον ἰμοδιότητα, unum quidem id. quod est participabile, & primum in ipsis formis, quod quidem nominat bonum: alterum autem id. quod est illius particeps, & quæ ab eo proficitur accipit similitudinem, quod quidem est in hominibus, qui virtutem & veram philosophiam sibi vendicant. Mox Platonem beatitudinem ponere ait ἐν ἐπισήμῃ τῷ ἀγαθῷ, καὶ ἐν ἰσομοιώσει τῇ πρὸς τὸν Θεόν, in scientia boni, & in ea quæ est cum Deo similitudine. Notavit idem, Philosophum ad beatitudinem requirere studium veritatis, ut quis sit τῆς ἀληθείας ἐξ ἀρχῆς μέτοχος, veritatis ab initio statim particeps, quam in Phædro declaravit esse Ideam. ἐν τῷ φαίδρω inquit, περὶ ἀληθείας ὡς ἰδέας λέγων ὁ Πλάτων δηλώσει. ἢ δὲ ἰδέα, ἐννόημα τῷ Θεῷ, in Phædro Plato veritatem declaravit esse ideam: Idea autem est Dei intelligentia. Haud obscure verò ex hinc patet, qualem, iudicio Clementis, boni & veri, seu ideæ cognitionem Plato intellexerit, non mere nimirum speculative, sed practice se habentem. Ideam nimirum boni & veri, quæ in Deo est, cognosci debere, seu vitæ & actionum regulam, ab eo qui ad veram contendit beatitudinem, de quo etiam Euseb. b) videndus. Inter alios doctissimus quoque Cyrensis Episcopus Theodoretus c) consentit, Platonem dicens in suis legibus ostendere, τὸν μέλλοντα μακάριον καὶ εὐδαίμονα ἰσελεῖν τῆς ἀληθείας ἄθως ἐξ ἀρχῆς μέτοχον εἶναι χρῆ· ἢ ὡς ὅτι πλείστον χρόνον ἀληθείας ὦν διαβίῃσιν, oportere εἶναι, qui beatus felixque futurus sit, ab initio statim veritatis (quæ ideæ nomine venit) esse participans, ut quæ plurimum temporis veritatis particeps vivat.

b) Prep.
Evang. 12.
19.

c) t. IV.
Opp. I. 483.

d) de divin.
Nom. c. 5

§. 17. Pseudo-Dionysius Areopagita, d) Platonicus autor, cum de Deo satis prolixè egisset, tandem ad exemplaria, h. e. ideæ delapsus, Ἐξ ἀδείμαλα δὲ παμεν, inquit, εἶναι τὴν ἐν Θεῷ πῶν ὄντων ἰσοποιεῖς, καὶ ἰσότητος προσεισάτας λόγους, ὅς ἡ θεολογία προσομοίως καλεῖται, καὶ θεῖα καὶ ἀγαθὰ θελήματα, πῶν ὄντων ἀφοριστικά καὶ κομιμὰ

*ἰδιώματα, καὶ ὅς ἐστι ὑπερῆστios τὰ ἅλλα πάντα, καὶ προώρισε καὶ παρήγα-
 μεν, exemplaria dicimus esse rationes in Deo substantificas rerum &
 unite praeexistentes, quas divinus sermo vocat praedefinitiones, & divi-
 nas atq; bonas voluntates, rerum definitrices & effectrices, secundum
 quas qui est supra substantiam omnia quae sunt, praedefinivit, & produ-
 xit. Monet tamen Georg. Pachymer. e) Dionysium, cum Plato τὰς e) Paraphr.
 ιδίας καὶ τὰ ἰδιώματα λατρεύσας καὶ ἀναξίως Θεῷ, ideas & exemplaria h. l. f. 587.
 nimis vilis & indigna Deo ratione accepisset, sensum ejus pie explica-
 visse; quod etiam notavit Maximus. f) Et sic de Ideis Platoniciis f) Schol. in
 etiam B. loquitur Augustinus: g) Rerum omnium creandarum cre- Dion. f. 185
 tarumq; rationes in divina mente continentur, neq; in divina mente g) l. de di-
 quicquam, nisi aeternum atq; incommutabile esse potest, atq; has ra- vers. quest.
 tiones principales appellat ideas Plato. Alias quod Platonis de 83. q. 46.
 Sumo Bono sententiam attinet, cum Clem. Alexandrin. consen-
 tit idem Augustin. h) Nunc satis sit, inquit, commemorare, Pla- b) 8. de civi-
 tonem determinasse, finem boni esse secundum virtutem vivere, & ei Dei 69.
 soli evenire posse, qui notitiam Dei, quae idem cognitionem com-
 plectitur, habeat & imitationem, nec esse ob aliam causam beatum.*

§. 14. Nec aliter de Ideis Platoniciis loquuntur qui su-
 perioribus recentiores sunt, non Platonici solum *Alcinous, Mar-
 fil. Ficin. Ja. Carpentar. Gabr. Buratell.* alii, sed & complures qui
 sibi Magistrum *Aristotelem* elegerunt. Quamquam enim *Tho-
 mas* i) aliique, & inter eos ipse *Muretus*, k) Platonē ideas secundū 7) Sum. P. l.
 rem à singularibus separatas statuere contendant, aliis tamen q. 15. a. 1.
 aliter videtur, *Eustratio, Acciajol. Piccolomin. Baranzan. Camerar.* k) Com in
Slevoge. &c. qui ipsi hic, sit amicus *Aristoteles*, magis tamen amica 1. Eth. Ar.
 veritas, dicere non dubitarunt. Qui verò huic cum Platone in re p. 36.
 ipsa omnino convenire crediderunt, quasi Platonis discipulos
 potissimum, non verò comunem impugnatum ivisset *Stagirita*
 praeceptorem, aurumantes, *Simplicius, Ammonius*, ex nostro
 textu, & scriptis *Aristotel.* *Metaphysicis*, nullo confutari possunt
 negotio.

§. 15. Secundum alios itaque I. cum *Idea*, de quibus Pla-
 to disputavit, separata à singularibus, & per se existant; aliis au-
 tem II. sint ipsae rerum naturae secundum suam rationem aeter-
 nam & immutabilem spectatae, & mente representatae; ab aliis

III. denique rerum exemplaria & formæ, quæ in divina mente continentur, dicantur idea, ob summam Dei simplicitatem quidem uniformis, ob infinitudinem autem divini intellectus, in divina essentia omnium rerum, quarum prima productrix causa est, naturas intuentis, multiformis: idea universalis, cum infinitudine sua omnes rerum species complectatur: idea boni communis, cum unum quodq; bonum quod post illud est, aliud quoddam sit bonum ex illius participatione, ut Eustrat. l) loquitur; de quo etiam quo plus aliquid participat eo melius est, Deoque, ut Arco-pag. m) docet, propinquius, & primum proin in ipsis formis, ut supra Clementem loqui audivimus: hic quid nobis videatur, ut Aristotelicus textus illustreretur, secundo jam dicendum est.

h) Com. 1.
Eth. Arist.
p. 45.
m) de div.
Nom. f. 563

§. 16. Hoc itaque nomine I. notamus, idea nomen Platoni non idem significare, quod aliis neglectum non unum dedit errorem. Passim quippe per Ideam intelligit naturam rei & speciem, quæ in omnibus eadem, uno conceptu mentis & notione apprehenditur; dicitur alias *universale physicum*, seu *universale in re*.

n) fol. 56. Sic enim in Parmenide *Platonis* n) Socrates loquitur: *Νοῖο ἢ τὸς τινος; ὃ ἐστὶ πᾶσιν κοῖνο τὸ νόημα ἐπὶ τοῖς πράσιν τινα ὄσαν ἰδίαν; Ναὶ. Ἰδέα ἢ ἰδίος ἴσαι οὗτο τὸ νοούμενον ἢ εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ἐστὶ πᾶσιν; ἀνάγκη αὐγαίνεσθαι, ποῖνε ἑνὸς κοινῆς, quod noīso in omnibus sequens intelligit, unam Ideam? prorsus. Præterea nonne species erit, hoc quod intelligitur unum esse, semper in omnibus eadem? Necessarium hoc quoque videtur. Ubi expresse distinguitur inter νόημα, quod est in mente, & νοούμενον;*

o) f. m. 598.
477-530.

p) Phædr.
f. 352.

quod est *Idea sive species in pluribus eadem*. Variis hinc in locis o) de essentiis rerum in se spectatis, ut sunt æternæ & immutabiles, disputans, voce *idea* utitur, ita ut *Idea* aliud nihil sit, quam *natura*, *quidditas*, & *ratio rei*. Alibi p) per *ideam* significatur res in actu signato spectata, quatenus à singularibus per intellectum abstracta est, vocatur alias *universale post rem*: τῶτων δὲ τινῶν, inquit, καὶ πύχνης ἐνθάδων δυοῖν εἰδῶν εἰ ἀλίην τὴν δύναμιν τέχνη λαβεῖν δύναται τις, ἢ ἀχαρι. Φ. κ. λ. τινῶν δὴ; Σ. Ω. κ. Ἐἰς μίαν τι ἰδέαν συνθροῖλα ἄγην τὰ πολλαχῆ διασπαρμένα; si quis duarum specierum in quas modo fortuna incidimus; vim arte comprehenderit, opus non ingratum fueris consecutus. PHÆD. Quas species dicit? SOC. ut in unam ideam conspiciens passim dispersa conducas, Pertinent huc Ciceronis loca

loca supra q) adducta. Præterea Plato delineaturus statum *ϑ* q) s. 7. conditionem animarum, ideæ voce eandem exprimit. De immortalitate anima satis dictum est: *ἀὲ δὲ τῆς ιδέας αὐτῆς ἀθάνατος.* de idea vero ipsius in hunc modum dicendum. r) Agit autem r) Phædr. f. 344. in sequentibus de statu animarum rationalium in cælo, eorumque; in terram lapsu, illarumque utrinque conditione. Dicitur eisdem etiam Idea quodcumque quod imitatur, & ad quod aliud ei conformatur, eique simile redditur *exemplar*: Apollinis, ait, *reliquoꝝque cultores Deorum singuli Deos singulos imitantes, eodem modo affectum natura adolescentem quarunt, eoꝝ comparato ϑ ipsi imitantes, ϑ adolescentibus persuadentes moderantesque, οἷς τὸ δῆλν-δῆμα ἔστι ιδέαν ἀγνοῦν, ἢ ἰδέαν δὲ ἄναψιν, in numinis ipsius studium ϑ ideam agunt pro viribus.* Sic rursus alia significatione Idea dicuntur s) *innata voluptatum cupiditas, ϑ acquisita opinio optimi affectatrix.* Has dicit esse *ἐν ἰδέᾳ δύο τινὶ ιδέα ἀρχοῦντι ἔστι ἀγνοῦν ἢ ἐν ἰδέᾳ ἀγνοῦν in unoquoꝝ, nostrum duas ideas dominantes atꝝ ducentes, quas sequimur quocumꝝ ducunt.* Nimirum sicut exemplar quod imitatur artifex, & quod in operando eundem dirigit, idea appellatur, ita eum vel secundum voluptatis desiderium, vel opinionem homines haud raro agere, & ab his dirigi soleant, ideæ hoc nomine dicuntur. Imo tam lata est vocis hujus apud Platonē extensio, ut & *exemplaria ϑ formæ rerum artificialium* ideæ vocentur, eum & *lecti ϑ mensa ponit Ideas*: t) *suamꝝ, r) 10. de absolute opere artificem* ait, *ἢ πρὸς τὴν ιδέαν βλεῖται, in ideam illam Rep. f. 517. intueatur.* καὶ ἐξοχὴν tamen, idea Platoni est *semperiternum ali- quod exemplar, αἰδίων ἑξιδεῖγμα, τὸ ὄν μὲν αἰεὶ, γίνεσθαι δὲ ἔτι ἔχον quod semper est carens generatione, τὸ καὶ ταυτὰ ἔχον αἰεὶ, quod eodem modo se semper habet, r) ipsaqꝝ, secundum se essentia cuiusqꝝ, ἔστὶ αὐτὴ s) Timæ. f. 526. καὶ αὐτὴν, u) cui aliquid sit simile, x) & sic de ista participat idea.* In *Timæo* Locro de Anima Mundi y) docetur, dari τὰς ταυτὰ φύσιν, τοῦτον ἔστι ἑξιδεῖγμα τῆς γενωμένων, ἵδρα ἐν μεταβολῇ x) ib. f. 57. ἔστι τοῦτον ἔστι τὰν ιδέαν λέγεσθαι τε ἔστι τοῦτον, quiddam in hac y) f. 557. natura universitate quod intelligibile sit, rerum genitarum, qua quidem in perpetuo quodam mutationum fluxu versantur, exemplar, huiusmodi nimirum in his rerum singularum vicissitudinibus constantis ϑ perpetuum exemplar, ideam dici, ϑ mente comprehendi. Talis, sicut aliarum rerum, mundi etiam, ita quoque boni datur idea,

quo etiam sensu hoc loco de Ideis à nobis disquiritur, ceu quas sibi Aristoteles impugnandas sumsit. Quanquam id adhuc de diversa hujus vocis acceptione notandum sit, quod *Idea* nomen etiam rei ad intelligibile istud, & sempiternum *exemplar productæ*, à Platone tribuatur. Quando, inquit, a) *opifex in operis alicujus constructione ad id quod eodem modo se habet afficit*, τοῦτο τὴν πρὸς χεῖρας ἔχει μάλιστ' ἰδέαν καὶ δύναμιν ἀπεργάζεσθαι, & huiusmodi quodam usus exemplo, ideam vimque in opus educit &c. Cum itaque *Ideæ* vox non uno modo apud Platonem dicatur, mirum non est, inter se quoque, qui de Ideis Platonice locuti sunt, dissentisse.

a) Tim. f. 526.

b) 3. de vit. Philof. Plat.

c) f. m. 57.

d) l. c.

e) f. 58.

§. 17. Alijs etiam Nominibus haud raro, variisque prædicatis, suas descripsit Plato Ideas. Quæ in nostro extant textu Aristotelico supra sunt adducta: Alia observavit Diogen. Laert. b) Plato ait, τὴν ἰδέαν καὶ εἶδος ἐνομάζει, καὶ γένος καὶ ἀρχὴν, καὶ αἰτίον, ideam & speciem nominat, & genus & exemplar, & principium & causam. Loca quibus hoc factum in Philosopho complura dantur. In Parmenide c) *rerum exemplaria* quæ dicuntur εἶδη, mox vocantur *idea*. Ipleque Parmenides cum Socrate de Ideis differens, εἶδη dicit esse ἰδέας καὶ εἶδη. Clarissime de Republica d) tractans noster, *ideam* vocat, quod paulo ante *speciem* appellaverat. Unde constat, discrimen illud Platoniorum *Ideæ* atque speciei *Seneca* supra observatum, ipse Platonis non esse, cui etiam species in opere existens, *idea* appellatur, & species *idea* quam artifex imitatur. *Genus* rei dicitur *Idea* in Parmenide, e) ubi Parmenides sic disputans introducit, ut dicat, ἀνδρὸς πάντων μὲν ἀφύστος ἢ δοκτομὴν μαθεῖν ὅς ἐστι γένος τὸ ἐκείνου, καὶ ἕτια αὐτὴ καὶ αὐτὴν, viri admodum ingeniosi esse, percipere posse, quodnam sit ipsum per se cuiusque genus, & ipsa secundum se essentia cuiusque, quæ *ideæ* est descriptio. Sicut itaq; *Genus* & *species* significant unam naturam à conditionibus singularibus abstractam multis communem, ita & *Ideæ*. *Exemplaris* ἔκδοσις μάλιστ' appellatio, qua *idea* significatur, frequens est in Parmenide, in *Timo* *Locro*: Ratio appellationis vero est, quia ad *ideæ* similitudinē singularia sunt producta, cuius proinde etiā dicuntur simulacra, de qua etiam in tantum participant, in quantum illis sunt similia.

Principium

Ὁ δὲ παράδειγμα ἢ γενόμενον ὀνομάζει πολλάκις, *exemplar eorum*
qua facta sunt, saepe numero vocat, Plato sc. ait *Justin. Martyr.* f) f) ad Græc.
Principium ἀρχὴ nominatur in *Tim. Lacr. g)* δύο ὧν αὐτὰ ἀρχαὶ ἐτα- cohort. f.
τια, duo hac sunt contraria principia, idea sc. & materia: Notantque 22.
ἡ ἀρχὴ h) *Apule. i)* Ideam ex mente Platonis *principium* esse, ceu g) f. 553.
ἡ forma rei existentis ad similitudinem ipsius materiæ impressa, Plac. Phil.
suum esse debet. Unde & αἰτία causa dicitur, eaque formalis, f. 378.
Exemplaris nimirum: εἰ μὲν, inquit k) δὴ καλὸς ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ κόσμος, i) de do-
ὁ, τε δημιουργὸς ἀγαθός, δὴ ἅλων ὡς πρὸς τὸ αἰδίου ἔβλεπεν, ἢ pulcher gmat Plat.
est hic Mundus, ὁ ὀπίθεξ Μυνοῦ βονυς, sempiternum certe exem- p. m. 49.
plum maluit imitari; alibi DEUS dicitur causa mundi, ὀπίθεξ δα- k) Tim.
μιουργός: Ideam autem *forma,* quæ *mariis rationem* habere dicitur, cum f. 526.
materia se habet instar femina, è quibus *essentia,* tertium quid, &
fœtus quasi nascitur, sicut fere supra etiam *Justinus Martyr.* lo-
cutus fuit. Alibi l) Plato ideam boni non solum *causam* esse dicit l) 6. de
scientia ὁ veritatis, qua per intellectum percipitur, sed ὁ τὸ εἶναι τε Rcp. f. 479
ἐπιπέδον ἐστὶν ὑπὲρ αὐτοῦ προσεῖναι, esse insuper, ὁ ἔσσηντιαν
elargiri, cum ipsum esse non sit, d. supra essentiam, dignitate ipsam ὁ
potentia superans.

§. 18. *Existentiam* præterea Ideæ quod attinet, valde du-
 bitanter sæpe loquitur Plato, ut ipse etiam *Justinus Martyr,* doctis-
 simus alias, & Philosophiæ Platoniciæ peritissimus Philosophus,
 eum sicut alibi, ita quoque de Ideis sibi non constituisse, scripse- m) Cohort.
 rit: m) εἰ δὲ τις ἀκριβῶς τὰ κατὰ αὐτὸς σκοπεῖν ἐθέλοι, αὐτὸς ἢ ἐαυτοῦ ad Græc.
δοξασίαν ἐμμένειν προσέονται, si quis diligenter scripta eorum (Aristotel. f. 64
 sc. & Platonis) *inspicere velit, sibimet ipsis illi in opinionibus suis non*
satis constant: verba quibus de Ideis hoc ostendit supra sunt addu-
 cta. Ut proinde, quare *Nicannus Episcopus,* vel etiam doctissimus
Camerarius, aliique, censura usque eo acri Aristotelem perstrinxe-
 rint, jure quis mireretur; cum ex ipso Platone pro tali Idearum Exi-
 stentia, qualem Stagiritæ impugnatum ivit, non vanæ conjecturæ
 adferri possint, ut dicitur. Quicquid interim sit de *Alcinoi, Mar-*
sii, Ficini, Gabriel. Buratelli, Scipion. Agnel. studio in Platonem, quos
 illius mentem non tam genuine expressisse, quam correxisse, &
 quid veri in se contineat, vel quomodo pie intelligi debeat, ostē-
 disse existimamus.

C §. Quam-

§. 16. Quando itaque *Num Idea dentur*, quarum existentiam & veritatem *Aristoteles* oppugnavit, disceptatur, quæstio non est de *internis*, v. e. an in Deo dentur omnium rerum ideæ, quæ sunt ipsa divina essentia, quatenus est conceptus formalis creaturarum, cui hæc secundum repræsentationem assimilantur, quas sicut *Christiani* n) admittunt, ita nec *Aristoteles* in *Platone* eas impugnavit. Non etiam negantur *natura rerum communes*, & ratione veritatis suæ immutabiles & æternæ; ratio item quædam *essentialis perpetua*, & Idealis, tam in rebus ipsis, quam etiam ab eis per mentis operationem abstracta in intellectu creato existens, conceptus formalis rei, quo, & alio etiam sensu de Ideis *Platonem* sapius loqui, partim alii monuerunt scriptores; partim & nos ex ipso *Platone* modo vidimus; Sed quaritur potissimum de *Ideis externis*, quas extra intellectum à parte rei existentes, artifex imitatur, quæ sint primum, non factum, sempiternum, immutabile, eodem temper se habens modo, per se tale, intelligibile exemplar, ad quod artificii, DEO etiam, respiciendum. Ubi rursus disputari nolum de *Idea ipsius Mundi*, sed rerum singularum: adeo enim absurdum *Platonem* fuisse dici non debet, quasi ipsam *Mundi Ideam* extra divinum intellectum revera extitisse crediderit.

n) Dorfb. Theol. Zach. F. II. p. 122

§. 17. Hic itaque norandum est, quod I. dari *Ideas* ipse *Plato* probarum eat: ο) ἡ μὲν νῦν καὶ θόξα ἀληθὴς ἐστὶν δὲ τῆς παντάπασιν ὄντος καὶ ἀπὸ ταῦτα, ἀναιδήια ὑφ' ἡμῶν, εἶδη νοούμενα μόνον, s. intellectus & vera opinio duo genera sunt, necesse est huiusmodi species esse, quæ per se ipsa sint, & intelligentia potius, quam sensibus comprehendantur, sed verum est prius, uti *Plato* in sequentibus probat. Ergo & posterius. Urget hunc *Platonis* discursum etiam *Jacob Carpenar*. p) & manifesta res est. Essentiæ rerum sc. cum non opinione consent, nec hoc sit metæ & liberæ opinionis, quod homo v. c. sit anima rationale, sed perpetuæ, & immutabilis veritatis, unde cum ea quæ sensibus percipiuntur, quia fluxa, caduca & mutationi sunt obnoxia, non scientiam, sed opinionem tantum pariant; dari aliquid, ut certi reddamur, oportet, & concipi, quod nulli mutationi obnoxium, eodemque semper se habens modo, scientiæ subiectum, & demonstrationis fundamentum

o) Timæ. l. 33.

p) in Alcibi. dig. 2.

mentum esse queat, cum q) demonstratio & definitio sint æternorum & imutabilium: Id autem sunt Ideæ, cum, ut *Aurelius* ex mente Platonis loquitur, sine Ideis neq; scientia, neq; memoria constare possit, cum earum utraq; sit rerum stabilium ac permanentium. Ad differendum hinc pertinere Ideas dixit Cicero, quem supra s) audivimus. Nimirum sicut sensuum objecta sunt res singulares, caducæ, quæ opinionem tantum gignunt, ita intellectus Philosophice ratiocinantis, & ad certitudinem, & veritatem contententis objectum sunt Ideæ, ceu ex quibus solis veritas rei percipitur. t.) Unde *ὁμολογήσιον μὲν*, concludit *Plato*, ἵνα τὸ κτ' ταῦτα ἔχον εἶδῃ; ἀγέννητον ἢ ἀνόληθρον, ὅτε εἰς ἑαυτὸ εἰς δεχόμενον ἄλλο ἀλλοθεν, ὅτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποιεῖν. ἀόρατον δὲ ἢ ἄλλως ἀναίδητον, τῆτο ὃ δὴ νόοις εἰληχαν ὀπισκοπεῖν, fateri oportet esse speciem, quæ semper eadem sit, sine ortu atq; interitu; quæ nec in se accipiat quicquid aliud aliunde, nec ipsa procedat ad aliud quicquid, sensuq; Corporis nulla percipiatur, atq; hoc est quod ad solam intelligentiam pertinet, eiusq; intentionis est proprium.

9) Phædon. f. 394.
r) in I. Eth. c. 6.

s) s. 7.

t) Timæ. f. 53b.

§. 18.

Esse vero Idearum quale II. sit, an præter hoc, quod sic in intellectu sint objective, & fundamentum in rebus ipsis habeant, à quibus per mentis operationem abstractè in statum Ideæ evehuntur, uniuscujusque rei rationem formalem, & naturam in se spectatam repræsentantes, an, inquam, hæc esse aliquod reale habeant, Separata secundum rem à singularibus existentes, difficilius ad mentem Platonis dictum est. Supra *Aristotelem* affirmare audivimus, aliis tamen contradicentibus. *Jacobus Carpentarius* u) in *Alcibiade* distinguit; Ideas, inquit, separatas esse ab ipso Deo rerum omnium Opifice, atq; seorsim existere aliud est, & aliud has secundum perfectionem suam exemplarem à rebus singulis esse sejunctas, quarum tam essentiam in se dicantur continere. Posterius Platonis est, prius nec Platonis est, nec ullo loco, quod sciam ab *Aristotele* illi tributum. Nimirum cum Ideæ & mens divina idem sint, ut loquitur *Aug. Steuch.* x) Sic ut mens divina recte separata dicitur à rebus singularibus creatis, ita quoq; Ideæ. Verum enim vero etsi *Plato* ideas in mente divina dari non negaverit, ceu ex *Timæo* constat, quando omnia secundum ideas facta esse à Deo passim docens, κτ' ὧν, secundum mentem Creatoris animæ quoq; constitutionem absolutam dicit; quod & *Seneca*,

x) de Peren. Phil. 1061. 12.

neca, Plutarchi, Plotini, Attici, Didymi, Justinii Martyris, Clemente Alexandr. Theodoret. Eusebii, aliorumq; his recentiorum Ficini, Buratell. &c. testimoniis probatur, dubioque caret: quod tamen hujus difficultatis: Num separatum quid ab ipso Deo sint illæ, quod in hac de Ideis Platonice quæstione præcipue quæritur, decisionem concernit, rectè nobis Justinus Martyr observasse videtur, Platonem sibi ipse non constituisse, qui judicamus, quicquid sit de ejus Interpretibus, difficulter quid statuerit certo definiri posse, cum adeo dubitanter loquatur, ut jam affirmare, jam negare, jam nihil dicere, jam supponere eum Ideas, ceu hypothesin, putes, quasi Academicis dubitandi exemplo præire voluisset; quanquam in Affirmativam potius, quam negativam sententiam transire videatur, certè ita loquatur, ut sic colligi possit. In Parmenide y) Socrati δοκεί σῆναι αὐτὸ ἰμοιότης χωρὶς, videtur, ipsa seorsum esse similitudo; In sequentibus εἰδῶ δicitur, νοήματα & νοούμενον. Item quod ὅσα εἰδῶν ἰδέων πρὸς ἀλλήλας εἰσὶν αἰεσίσι, αὐτὰ πρὸς αὐτὰς τὴν ὕψιν ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν, quotcumq; ex Ideis invicem respiciunt quæ sunt, ipsa ad se invicem essentias habent, non autem ad ea, quæ circa nos sunt. idq; χωρὶς seorsum ab aliis. Verba hæc etfi de esse Logico & mere intelligibili, quod sint aliquid in se, accipi possint, quin tamen de essentia seorsum realiter etiam existente, cujus ea, quæ sunt illi similia, ἰμοιώματα dicuntur, & de eo participant, quatenus illi sunt similia, explicari queant, nil obstat. Nec certò & determinate per totum Parmenidem mihi exprimi quæstio videtur. Frustra autem objicis, Platonem in hoc de Ideis Dialogo non tam suam, quam alienam demonstrare voluisse sententiam, cum & ipse sicut alia, ita quoque hoc Idearum dogma à Pythagoricis potius, à quibus intellectualem Philosophiam Laert. 2) & Apulei. a) accepisse dicitur, quam è scripturis, ab his licet perperam sc. intellectus, per ea quæ Justin. Martyr supra adduxit, confirmatus, acceperit, nec ita multum à Parmenide dissenserit. Quid quod ipse Pythagoricus Anonym. supra. b) adductus Platonem Ideas in extimo Cælorum ordine, ubi Intelligentias sedere Aristot. credidit, collocasse affirmatum iverit.

§. 19. Sed nec alibi fere certiora habentur. Sententiam, quippe suam de Idea Boni propositurus, de ea θεὸς εἶδεν, inquit, εἰ ἀλη-

y) f. 36.

z.) Plat.
a) de
Dogm.
Plat. p. m.
43.
b) f. 10.

ει ἀληθὴς ἢ ἄτα τυγχάνων, Deus novit, an vera sit. b) Idem tractans, 57. de Rep.
 quo pacto mente ascendere debeamus, ad cognoscendum id quod f. 481.
est ipsum bonum h. e. ideam boni, addit: β) *Neg. imaginem ampli.* β) f. 487.
us eius de quo agimus, sed rem ipsam veram, qualis mihi videtur
afficiet. *ει δ' ὄντως, ἢ μὴ ἐκέτ' ἄξιον τῆτο διιχυρίζεται, nitrum*
autem reveratilis sit, nec ne, haud quaquam affirmare decet. Sed
duntaxat asseverandum, quod tale aliquid est cognoscendum. Que-
 ritur c) etiam de difficultate hujus doctrinæ de Ideis. Probaturus c) Tim.
 dari Ideas, sic quidem format statum, ut quærat : *ἄρ' ἐστὶ τι πῦρ* f. 335
αὐτὸ ἐφ' ἑαυτῆ, ἢ πάντα φεῖ ὄν ἀνὶ λόγοιεν, ἕτως αὐτὰ καδ' αὐτὰ
ἕκαστα ἔνια. ἢ ταῦτα ἀπερ' ἢ βλέπομεν, ἕσα τι ἄλλα διὰ τῶ σώματος
αἰδανόμεθα, μόνα ἐστὶ τοιαῦτ' ἢν ἔχουσι ἀληθιαν, ἄλλα δὲ ἐκ ἐστὶ φῶς
ταῦτα ἕδαμῆ οὐδαμῶς. ἄλλα μάτην ἕκαστε εἶναι τι φαμὲν οἰδῶ
ἕκαστ' νοητόν. ἰὸ δὲ οὐδὲν ἄρ' ἢν πλην λόγῶ, sine ignis aliquis seorsum
à materia ipse permanens in se ipso, & cetera, quæ sepe dicimus
per se ipsa manere : an hac sola sunt, quæ corporis sensu percipimus, &
talem in se continent veritatem, nec ullo pacto præter hæc ulla sunt
ipsiam, sed frustra intelligibilem unius cuiusq. speciem aliquam ponere
solemus, nec aliud hæc sint quam verba? Satis perspicue : re-
 sponderetque, dari revera talem speciem, quæ tantum intellectu
 apprehendi possit ; an vero qua talis, & sub Ideæ & universalis
 ratione, extra intellectum etiam esse actuale habeat, expressè non
 dicit, errorem saltem esse addit, *quod putemus necessarium, ut*
quicquid est, in aliquo sit loco positum, regionemq. obtineat aliquam, &
quod neq. in terra, neq. in Cælo sit, minime esse credamus. Quæ ver-
 ba non tam Ideas separatim extra omnem intellectum seorsim
 subsistentes impugnant, quam rationem, quibus illæ impugnari
 possint, solidam esse negant, cum & extra Cælum aliqua dentur,
 sicut in Phadro d) Plato disputat ; ibi animas in Cæli dor(s)q. confisi-^d) f. 345.
tutas, ea intweri dicit, τὰ ἔξω τῶ οὐρατοῦ, quæ sunt extra cælum. Post
 hæc qualia sunt exponit : *Conspicere* nimirum ait, contemplando sc.
ipsam iustitiam, conspicere temperantiam, scientiam, non in alia, sed
in se spectatam. Congruit cum his explicatio istius *Pythagorici*
Anonymi supra adducti, quæ Platonem Ideam in extimo Cælo lo-
 casse scribit. Quæ verba si *ἔξω τῶ οὐρατοῦ* accipienda forent, dubium
 non superesset de mente Platonis, sed cum se datur, sicut con-

cus docet, allegoriam, & de animarum nondum lapsarum in hæc inferiora, sed in beatitudine, quam fingit, cœlesti adhuc degentium contemplatione agat, res denuo redditur incerta.

§. 20. Solidius forte nitaris illis quæ in *Timæo* *Locro* e) disputantur, quæ etiam passim illustrandis illis quæ in *Timæo* habentur, inserviunt. Verba hæc sunt: *πρὶν ὂν ὡρατὸν γενέσθαι, ἔργον ἦσαν ἰδέα τε καὶ ἕλα, καὶ ὁ θεὸς δαμιουργὸς τῶν βελτίων*, *antequam igitur cœlum extaret, ratione erant forma & materia, & quidem Deus ille erat melioris artifex.* Hic Deo contradistinguitur Idea, ejusque eadem fingitur conditio ante Mundum conditum, quæ erat materiæ. Jam verò certum est materiam istam fuisse Deo cœternam, ceu coexistens aliquod extra Deum, ergo & eadem ratione Ideam cœternam aliquod extra Deum existens fuisse infertur. Statim enim subjicitur: Deum mundum creaturum, *proposuisse sibi non exemplaria manuum opificio edita, sed illam Ideam, intelligibilemque essentiam.* Nec absurde etiam dici posse opinor, quod quemadmodum figmentum de *Materia DEO cœterna* trahalis error fuerit Theologiæ Gentilis, similiter non defuerint inter Gentiles, Pythagorici scilicet & forte etiam noster Plato, qui itidem Formas Deo cœternas, ad quarum imitationem res ab eo productæ sunt, dari crediderunt; quid quòd ipse *Socrates*, cum quo Platonem sensisse dubio forte caret, Ideas, *rerum exemplaria ἐστὶν αὐτῶν φύσει*, f) *natura consistere*, expresse dixerit. Certum sane est, quæstionem hanc, de separata Idearum Existentia fuisse motam & agitatum, quemadmodum ex *Parmenide*, & *Timæo* satis constat, visam etiam fuisse *Parmenidi*, *Socrati*, *Platoni*, hanc rem admodum difficilem, lubricam & ambiguam, ut tandem etiam *Plato* *sen* g) *sint, seu non sint, ideas supponendas esse* g) dixerit. Unde & denotata *Boni Idea* disserens, *redeo*, inquit, h) *ad illa sapius decantata, ab eis, exordior, ὑποδίδμεν* εἶναι τι καλὸν αὐτὸ, κατ' αὐτὸ καὶ ἀγαθὸν καὶ μέγα καὶ ἄλλα πάντα, supponens aliquid esse ipsum per se pulchrum, & bonum, & magnum, & cetera omnia; quod quidem si tu mihi dederis &c. Tali difficultati existentia idearum non fuisset obnoxia, si illas tantum divinæ mentis exemplaria atque conceptus esse firmiter Plato credidisset. *Atticus* sane contra *Aristotelem* pro *Platonicis* Ideis disputans, peculiarem illis existentiam, extra divinam,

e) f. 553.

f) *Parmen.*
f. 57.

g) *Parmen.*
f. 58.

h) *Phædon*
f. 394.

divinam mentem non denegat quando de Aristot. (scribis, h) quod
 παύσι δ' αὐτῷ κ' κρητὶ ἢ ὑτέρ' αὐτὸν χρῆσάμεν, ἀπίγνω τινὰς
 εἶναι ἰδίας φύσεις, οἷας πλάτων ἔγνω, se ipso quodam quasi rerum il-
 larum. capiti suo longè superiorum, canone arbitroq, usus, peculiaris il-
 las, cuiusmodi Plato agnoverat, Naturas valere iusserit. & rursus :
 ἔδιν ᾗ ἐτι τὸ Πλάτωνικὸν ἀπαλειπέτω, εἰ μὴ τὰς πρώτας κ' ἀρχι-
 πολιτάς φύσεις, ταύτας συγχωρήσεαι τις αὐτοῖς ὑπὲρ Πλάτωνος
 Nec enim Platonicum amplius quicquam tueri possunt; Platonici sc.
 nisi primarias illas, principesq, Naturas Platonis in gratiam concesserit.
 Ex Patribus præter Iustinum Platonem, cuius se sectatorem esse idem
 confitetur, i) de Ideis per se existentibus videtur intellexisse Tertulli-
 anus: k) si Ideas, inquit, Platonis offenderem. Supra l) ita locutus fue-
 rat: Vult Plato esse quasdam substantias invisibiles, incorporales, super-
 mundiales, divinas & æternas: quas appellat ideas, id est formas exem-
 plares, & causas naturalium istorum manifestorum, & subjacentium
 corporalibus sensibus, & illas quidem esse veritates, has autem imagines
 earum. Contra Gentes disputans Arnob. m) quærit, num incorpora-
 tes formas Plato cognoverit: Ex hæreticis Valentinus æonas & formas
 suas, quas fingit, ex hoc Plat. dogmate de Ideis hausisse videtur.
 Unde si quid hic sentiam ex Platonis lectione effari liber liceat:
 Rerum artificialium & complexarum, mundi v. c. extra artificis in-
 tellectū existentes ideas, Philosophum credidisse uti non affirmo,
 ita quod rerum naturalium ideas attinet, has ex mente Platonis tem-
 merè non negaverim. De Ideis moralium boni sc. infra dispicietur.

§. 21. Et si vero Seneca n) & Apuleius, o) qui tria ex mente
 Platonis dari principia & ipsi affirmant, Ideas in mente divina
 ponant, ut supra vidimus, quos Theodoretus p) sequitur, Platonem
 dicere, inquit, αἰτίων ἢ ἄλλης τὸν θεὸν, κ' ἑνωαῖδιον τῷ θεῷ τὴν
 ἄλην, κ' τὰς ἰδέας ἐν τῷ θεῷ, κ' ἑνὸν θεῷ εἶναι; quam hinc alibi q)
 eundem dicere ait, ἑνωϊαν εἶναι τῷ θεῷ. pure tamen illis opponas
 Anonym. istum Pythagoricum, de quo supra r) Et si liber Pla-
 tarch. πῶ εἰσὶν αἱ ἰδέαι, ubi sunt Idea, cuius filius ejus Lamprias s)
 mentionem facit, injuria temporis non interiiisset, certiora forsàn
 de hac quæstione haberemus; quanquam, id non exiguum sit, &
 ad causam Aristotelis agenda non parum faciat, quod doctissi-
 mus, & Philosophiæ Platonice scientissimus Philosophus Iusti-

b) ap. Eu-
 scb. Præ-
 par. Evang.
 15. 13. f. 815

i) Apolog.
 l. f. 39.
 k) de Anim.
 f. m. 669.
 l) de Anim.
 f. 654.

m) l. 2. cōt.
 Gent. p. m.
 39.

n) Ep. 65.
 o) de Dogm.
 Plat. p. m.
 50.
 p) tom. IV.
 opp. f. 503.
 q) ib. f. 336.

r) §. 10.
 s) Epist.
 de scrip.
 Plutarch.

1) l. c. nus Martyr. t) ipse Platonem, ceu separatas Ideas introducendum intellexerit, etsi mox eundem sibi de hac quaestione non constituisse scripserit.

§. 22. III. De suis Ideis Plato docuit, quod sint non factum, sed sempiternum quid. Dicitur hinc in Timæo. u) τὸ ὄν μὴν αἰεὶ, γίνεσθαι δὲ οὐκ ἔχον, id quod semper est carens generatione idea; & quod mundi faber αἰδίου ἑξομοιωμά αeternum exemplar, νόμος, τὸ γεγονός, genitum, imitatus fuerit, ἑξομοιωμά τ' αἰώνιος φύσις, exemplar aeterna natura, ut alibi x) loquitur; Ideam mundi, *sempiternum animal*, αἰδίου ζῴον, hinc vocat. Rationem quoque dat: y) οὐδ' οὐκ ἐστὶν γὰρ ἰδέαν αὐτὴν δημιουργεῖ οὐδ' οὐκ ἐστὶν δημιουργῶν, nullus enim artifex ipsam Ideam fabricat. Lecti faber οὐ τὸ ἰδέας ποιεῖ ὁ δὴ φαμὲν εἶναι, ὁ ἐστὶ κλίην, ἀλλὰ κλίην τινά. Infert itaque: Si id quod est (scil. Ideam) non facit, haud sane quod vere est factum, sed tale aliquid, quale id quod vere est, idea sc. non tamen ipsum quod est revera, h.e. ideam. Daretur enim alias progressus in infinitum: Nam cum omnia quae facta sunt, sint per imitationem ad exemplum producta, ipsam quoque Ideam, si facta fingitur, ad aliam ideam, & rursus hanc, si haec ipsa facta sit, ad aliam, & sic in infinitum, fabricatam esse necesse est; quod cum sit ineptum, ipsam ideam, ceu principium primum, à se, non aliunde esse oportet. De quali verò æternitate, *essentia* tantum; an vero *existentia* etiam loquatur, æque dubium est, atque ipsa de idearum existentia extra divinum intellectum quaestio modo explicata, & ab ejus dependet definitione. Quo sensu alias rerum *essentia* sint aeterna alibi z) Or. I. N. a. diximus.

§. 23. Tribuit IV. Plato suis Ideis quod *per se id sint*, quod sunt. Hoc nomine eas vocat αὐτόνομα, quam appellationem supra a) explicavimus; notavitque hinc Aristot. bonum in Idea positum *per se* tale præceptori dici; Unde & τὸ αὐτὸ καλὸν ipsum pulchrum, αὐτὸ ἀγαθὸν ipsum bonum Platoni b) audit: item αὐτὸ ὁ ἐστὶν ἀγαθόν. c) Ad quod enim, ceu exemplar ad quod oculos refert opifex, omnia sunt producta, cum ipsum non ad aliud factum sit, id per se est id, quod est. Et cum Idea noter ipsam rem ratione veritatis suæ spectatam, qua aliquid tale est, quale natura sua esse debet, quicquid non à definitione & judicio alterius est quod

quod est, id sane tale per se est; & si non datur *αὐτὸ ἴκασον*, processus sequetur in infinitum.

§. 24. Præterea V. *Plato Ideas suas immutabiles esse, & eodem se semper habere* modo docuit. Sic enim de Mundi origine disquirens, qualem mundi faber ideam imitatus sit, ita disputat. d) *Quando opifex in operis alicujus constructione πρὸς τὴν κατὰ δ) Tim. ταῦτα ἔχον βλέπων αὐτὸς ad idem quod eodem se habet modo, semper afficit &c.* intelligit autem, uti ex contextu patet, ideam; quod mox sic expressit: τὸ δὲ δ' αὖ πάλιν ἐπισκεπτόντων αὐτῶν, πρὸς πότιρον ἢ ἄλλο δειγμάτων ὁ τελευτῶν αὐτὸν ἀπειράζει. πότιρον πρὸς τὸ κατὰ ταῦτα ἢ ὡσαύτως ἔχον, ἢ πρὸς τὸ γενεῶδες, τινὲς considerandum est, utrum mundi faber sit imitatus exemplar: idne quod idem semper & simile est, an id quod genitum fuerit. Idem fateris, inquit, e) oportet εἶναι τὸ κατὰ ταῦτα ἔχον εἶδος, ἀγέννητον ἢ e) Tim. ἀνώμαλον, ὅτε εἰς ἑαυτὸν ὡς δεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν, ὅτε αὐτὸ ὡς ἄλλο ἀλλόποιλόν, esse speciem qua semper eadem sit, sine ortu αὐτῆς, interitū, qua nec in se accipiat quicquam aliud aliunde, nec ipsa procedat ad aliud quicquam. Nimirum cum *Ideæ* significant rerum naturas secundum se spectatas, ita quemadmodum essentiarum rerum in se spectatarum nulli sunt obnoxie mutationi, sic nec *Idea*.

§. 25. Denique VI. *Ideas suas exemplaria esse* dixit *Plato*, ad quem artifex, *Deus* etiam, respicit. Secutus nimirum est *Socrates*, f) qui sic se rem habere credidit: Nimirum τὰ εἶδη ὡς παρὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ ἄλλα, τῶν τοιούτων εἰκόνας, ἢ εἶναι ὁμοιωμάτα, species tanquam exemplaria in natura consistere, cetera vero eis similia fieri, atque esse simulacra, nec aliter ista de speciebus participare, quam quod illis similia fiunt. Suam vero ipse sententiam perspicue satis declaravit, g) ut superior §. docuit, subjicit vero: g) Tim. Atqui, inquit, si pulcher est hic mundus, & opifex mundi bonus, δῆλον ὡς πρὸς τὸ αἰδίων ἵστασθαι, sinsecus, quod nequidem ductu fas est, generatum exemplar est pro æterno secutus. Cum vero & mundus omnium genitorum pulcherrimus sit, & ejus auctor causarum omnium optimus: E. vult inferre, dubium non est, quin sempiternum sit secutus exemplar. Mundum hinc εἰκόνα τινὸς εἶναι, alicujus similitudinem esse scripsit. Clare idem *Timæus* *Locutus* h) affirmat, h) de Anim. mundus, inquit, ab optima causa exiit, proponente sibi ἢ χειρομαχία Mund. f. 526.

D

f. 553.

Ἐξαδείγματα, ἀλλὰ τὰν ἰδέαν, καὶ τὰν νοητὰν ἕστιαν, non exemplaria quadam manuum opificio edita, sed illam ideam, intelligibilemque, essentialiam, ad quam videlicet cum res ipsa exquisita quadam ratione effecta fuerint, pulcherrima extiterunt. ἀρχέτυπον ideam hinc vocat Didymus apud Euseb. i) Eadem de Ideis Platonis tradiderunt Seneca, Apuleius, Plotinus, Didymus, Philo, Clemens Alexandr. i) alii- que complures, etsi exemplaria hæc Deum intra se tantum habere monuerint; quod sicut de exemplari ipsius mundi conceditur, ita de Ideis rerum singularum mens Platonis dubia relinquitur.

i) Præpar. Evang. l. 111. c. 23. f. 545.

§. 26. Cæterum harum Idearum uti alias rerum aliarum, ita aliam boni quoque Ideam dari dixit Plato, quam peculiari quoque nomine sibi Aristoteles impugnandam sumsit, δῦλον existimans ὡς ἐκ ἀν' εἰν κοινῶσι (ἀγαθὸν) καθόλου καὶ ἐν, perspicuum, commune aliquod & univsum, & unum, ipsum bonum esse non posse: De

Ϟ) Phædon. f. 394.

qua ἀντιθίσει quid alii censeant, supra dictum. Etsi vero Plato k) de sua Idea boni per modum alicujus hypotheseos disputet, ὑποθέμεν & εἶναι τι καλὸν αὐτὸ, καδ' αὐτὸ καὶ ἀγαθὸν, (supponens aliquid esse ipsum per se pulchrum, & bonum); alibi tamen eandem per-

l) 7. de Re- publ. f. 481.

spicue ponit: quid enim expressius dici potest?!) ἐπεὶ γινώσκω τῆ ἀλήθεια ἢ τῆ ἀγαθῆ ἰδέα, καὶ μάστις ἐράδῃ. ἐφθείσα δὲ, συλλογιστῆα εἶναι ὡς ἀρα πᾶσι πάντων αὐτῆ ἰερῶν τε καὶ καλῶν ἀπία, εἰν τε ἐρατὰ φῶς, καὶ τὸν τῆ κῦριον τεκῶσα. ἐν τε τῶ νοητῶ, αὐτῆ κυρία ἀλήθειαν καὶ νῦν περαχομένην, h. e. interprete Ficino: arbitror in ordine ipso intelligibili boni ipsius ideam supremam existere, vixque videri; si autem visa fuerit, asserendum eam omnibus omnium quæ recta & bona sunt causam esse, cum ipsa in loco visibili lumen creaverit, & luminis auctorem: in ipso vero intelligibili regnet ipsa, veritatemque, & mentem protulerit. Insignis est hic locus, ideæ boni existentiam non solum clare asserens, sed & quid præstet, exponens, licet hoc obscurius. Non equidem me latet, quod Plato ad Dionysium Sicil. tyrannum scribens, m) anigmatibus eidem loquendum esse, dixerit ἴν' ἀν' τι ἢ δέλλος ἢ πόντε, ἢ γῆς ἐν πλιχαῖς παθῆ, εἰ ἀγαθὸς μὴ γῆ. & proinde hæc quoque verba aliquid ænigmati habere; non tamen propterea Numenio Pythagorico, & Plotino, qui Theodoro n) dicitur τῆν Πλάτωνος φιλοσοφίαν ζηλώσας, subscribo, qui Platonis mentem explicantess, de Trinitate quadam eundem loqui crediderunt.

m) Ep. 2 f. 707. OPP Plat.

n) t. IV. OPP. f. 499.

Triā

Tria enim illum dixisse ajunt, quæ sint ὑπερχρονα ἡ αἰδία, ταγαθὸν ο) l.c. f. 500. ἡ γυν, ἡ τὴ πατὴρ τὴν ψυχὴν. Notatque *Theodoret. o) Bonum quidem illos vocare, quem nos dicimus Patrem; Mentem vero quam nos dicimus filium, verbumq;* appellamus, potentia autē qua animet omnia & vivificet, universi animam voca, team ipsam videlicet, quam Spir. S. litera S. nominant. Unde *Plotin. p)* post τελειότατον ponit γυν, p) (l. de Trib mentem, quam illum intueri ac videre dicitur: Admiretur etiam Amelius hoc nomine proœmium S. *Johannis Evangelistæ, q) bar-* son. per- *barumq;* hunc cum suo Platone sentire exclamet; genuinam tamen 9) vid. The- odor. l. c. *Platonis mentem hanc fuisse, illumque per ταγαθὸν bonum, (supre-* add. Euseb. *mum sc. seu ideam, ipsum Deum Patrem, per γυν mentem filium* Praep f. 540. *ipsius intellexisse, mihi illi non persuadebunt; cum B. Theodoret.* seq. *potius existimo, quod μὲ τὴν τῶ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφάνειαν γυνό-* *μενοι, & χριστιανικῆς θεολογίας πολλὰ τοῖς οἰκείοις ἀνέμιξαν λόγοις,* *cum post adventum redemptoris nostri extiterint, multa Christiana* *Theologia suis libris inferuerint.*

§. 27. Fuerint itaque seu Platonici, seu Pythagorici, qui sic intellexerunt Platonem, tamen per tot secula remotis ab ipso Platone, non aliter intelligi potuit Plato, atque hodie, quid statuerit Philosophus, explicare licet. Nec male *Maximus, r) & r) Schol. in* *Pachymer. s) auctorem, qui Areopagita vocari voluit, pie expli-* Dionys. *caste, & sic correxisse mentem Platonis, dixerunt. Ficini quoque,* f. 185. *Buratell. aliorumque studium pro Platone non quidem improbo, in* Paraph. *ubi tamen talia in ipsius scriptis fundentur scire a eo. Pia est sen-* f. 587. *tentia, quæ ipsum Deum, qui ipsa est sanctitas. Ideam boni practici esse dicit, ceu qui vult, ut simus sancti quemadmodum ipse sanctus est, Levit. 11, 44. τῆς θεότητος κρείττονος ἀεὶ πάσης μιμήσεως περι-* *χύας, Divinitatis hac natura est, ut ab omni semper reprehensione absit, recte ait Athanas. t) quæ etiam Euseb. u) explicatio est, r) t. 2. f. 321.* *sed hoc primo Platonem voluisse, merito dubitamus.* u) Praep. f. 542.

§. 28. Nec illis suffragatur, recte modo intellectus, locus adductus Philosophi. Quod enim in ordine intelligibili, γυνὸν, existere ideam dixerit, id quoque aliarum rerum ideis ab eodem tribuitur. x) *Timæus* Locrus y) quoque *νοατὸν* dixit τὸ εἶδη γυναι x) *Tim.* f. m. 535.

D. 2

γ) *Tim.* f. 535-526.

ἔστι γενόμενον. *Causam reddit ipse Plato, quia αἰσθητὰ ὑπὸ ἡμῶν, αἰδὴ νοούμενα μὲν, ἢ non sensibus à nobis, sed intelligentia tantum percipiuntur; quia intellectu tantum, per rationis indaginem investigantur, attinguntur & cognoscuntur, quemadmodum alia etiam quæ sensus fugiunt, intellectu tantum apprehenduntur, concipiuntur & dijudicantur. Ut proin non necessario hæc idea boni tantum sit vel ipse Deus qua est sanctus, vel aliquod divinæ mentis νόημα. Obiter hic observare licet, unde Gnosticorum appellatio*

a) de Anim in Ecclesiam introducta sit, nimirum ex Platone, dum sibi veram f. m. 645. & perfectam istam γῶσιν, de qua passim Plato, arrogare non dubitarunt hæretici nonnulli, ut proin non immerito Tertull. a) in Hæret. c. 19.

ideis (male sc. intellectis) hæretica semina Gnosticorum, Valentinianorum relucere dixerit, observatum etiam Irenæo. b) Recte præterea eadem τὴν ἀταίαν h. e. extrema & ultima appellatur, in qua, ne detur progressus in infinitum, subsistendum, quo nomine etiam idea dicitur esse ἀυτοίκατον, & idea boni ἀυταγαθόν, ut in suo genere

c) ap. Euseb. Præpar. Evang. l. iii. c. 23. superius eam non agnoscere significetur, in genere nimirum causæ formalis, cum exemplaris instar sit. Nimirum sicut, quæ Didymi, c) est comparatio, annuli signatorij figura sigillaris omnium formarum expressarum causa dicitur, exemplaris sc. cum exemplar sit, & idea quasi figurarum in cera expressarum, ita recte dicitur, quod idea boni, si fuerit visa mente sc. h. e. intellecta & cognita, omnibus quog, omnium qua & recta sunt causa, exemplaris nimirum, dici debeat, ceu ulterius in sequentibus declarabitur. Quando vero ideam hanc in loco visibili lumen creasse, & luminis autorem: in ipso vero intelligibile regnare ipsam, veritatemq, & mentem

d) de Præprotulisse affirmat Plato; quomodo alii verba hæc acceperint, ser. f. m. 97. non equidem me latet, qui non dubito, Valentinum, cum teste Tertulliano. d) Platonicus fuerit, assumpto Hesiodi θεογονίας sigmento, hoc quoque Platonis loco abusum fuisse ad enitendum

e) Hæret. 31. Eonas. Ipse hæreses, inquit doctissimus Afer, à Philosophia subornantur: Inde eones & forma nescio qua, & trinitas hominis apud Valentinum. Nec dissentit Epiphanius. e) De Explicationibus vero Iamblichii, hujusque discipuli Iuliani, idem sentio, quod supra de Numenij, Plotini, Amelij, glossis me statuere ex Theodoro dixi.

Aliter

Aliter ex ipso Platone Platonem explicandum esse censeo: Nimirum cum νόησις, inquit, τείνου δύο αὐτὰ εἶναι, ἢ βασιλείην. τὸ μὲν νοητὸ γένος τε ἢ τόπος, τὸ δ' αὖ ἴσατος, f) in genere visibili po- f) 6. de
 nit Plato imagines, quarum scilicet exemplaria sunt ideæ, de qui- Rep. l. 479.
 bus λέγει, αἰτ, τὰς εἰκόνας, πρώτων μὲν τὰς σκιὰς ἔπειτα τὰ ἐν τοῖς
 ἴδασι φαντάσματα ἢ ἄπερ ἐν τοῖς ὄσα πυκνά τε ἢ λεῖα, ἢ φανὰ
 ξυρίσθη, ἢ τὰν τὸ τοιούτων· voco imagines, primum umbras,
 deinde simulacra qua in aquis apparent, & qua in corporibus den-
 sis, levibus, lucidis, & omne quodcumq; tale. Per umbras Marfil. Fi-
 cion. g) intelligit res omnes, qua sensus movent. Sunt enim hæ vera- g) Comæ.
 rum verum, id est, idearum umbra. Dein genus hoc visibile com- in l. 7. de
 prehendere dicit Plato ea, quorum hæ similitudines quedam sunt, Rep.
 animalia videlicet, qua apud nos sunt, & plantas, & universum fabri-
 cæ genus. Nihil autem aliud significare vult, h) quam quod res hæ h) 1. 6. de
 inferiores, & sic etiam discrimina honestorum & turpium, meris Rep. l. 479.
 opinionibus & ignorantia tenebris sint involuta; dispelli vero sqq.
 has docet, & creari proin in loco visibili lumen, h. e. rerum harum
 sensibus subjectarum cognitionem & demonstrationem, quæ
 cum causa scientia sit, luminis auctor hinc vocatur, per cognitionē
 Idearum sc. quibus ipsæ rerum naturæ secundum se verè quales
 sint repræsentantur; intellectu vero tantum hæ cum apprehen-
 dantur, primaque ratio sint omnis demonstrationis & scientiæ,
 ἐν τῷ νοητῷ κυρία hinc idea dicitur, veritatemq; & mentem, h. e.
 intelligendi recteque judicandi facultatem proferre; quod Plato
 sic explicavit: i) τὸ τοῦ τείνου τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γινωσκο- i) l. c. f. m.
 μένοις, ἢ τῷ γινώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδιδόν, τὴν τῷ ἀγαθῷ ἰδίαν 479.
 φάσι εἶναι, αἰτίαν δ' ὁπσιμῆς ὕσαν ἢ ἀληθείας, ὡς γινωσκομῆνης
 μὲν διὰ τὸ, illud igitur quod veritatem illis, qua intelliguntur præbet,
 & intelligenti vim ad intelligendum porrigit, boni ideam esse dicito,
 scientia & veritatis, qua per intellectum percipitur, causam. Et
 hanc nos putamus esse genuinam, ex ipso Platone certe desump-
 tam, loci hujus illustri, in quo non Christiani tantum, verum
 etiam prisca hæretici, imo & Platonici Gentiles, nescio quæ my-
 steria contineri sibi persuaserunt, explanationem, quæ ex sequen-
 tibus ulterius constabit.

§. 29. Datur itaque idea Boni; hæc verò quid sit, jam disquirendum. Idea quid in genere sit in superioribus diximus,

E eadem.

eademque etiam ad ideam boni applicari possunt: Nimirum cum ideæ sint ipsæ rerum naturæ in se spectatæ, eodem se semper habentes modo, primumque in ordine rerum, quibus assimilari debent quæ istarum specierum sunt individua, ita *idea pulchri, boni*, erit ipsum bonum, pulchrum, honestum secundum se, veritatemque suam spectatum, & prout ei actiones nostræ assimilandæ sunt; seu ipsa honestas & virtus, quæ in nostris actionibus fulgere, easque perficere debet, in se considerata, ut est ipsa honestas & bonitatis à nobis exercendæ norma. Hoc nomine etiam

κ) Scharrock Off. pag. 2.

Franciscus Bacon. de Verulam. k) voluit, ut fontes iustitia & utilitatis publica peterentur, & in singulis juris partibus character quidam, & idea iusti exhiberetur, ad quam particularium regnorum & Rerum publicarum leges probare, atq; inde emendationem moliri, quiaq; cui hoc cordi erit & cura, possit. Quæ sicut de hac quæstione mea

l) de Sect. p. 69. c. 12. s. 11. m) f. 93.

(semper mens fuit, ita quoque *Gerardo Johann. Vossio*) eam non improbari video. Hanc vero *Platonis* sententiam esse, pluribus doceri potest locis. In *Philebo* m) quod *suapte natura bonum* dixerat, mox *ipsius* appellat *ideam*. Ita quando, quales in Republica Imperantes esse deceat, explicat, n) *nequaquam*, inquit, *quandam iustitia, temperantia, ὑπογραφὴν, ὡς τερνὺν, θεάσασθαι, adumbrationem qualem nunc*, hoc est, quatenus in hoc vel illo homine, Aristide, v. c. Epaminonda datur, *aspicere, sed absolutam rationem*, h. e. ideam *comprehendere decet*. Sic enim se ipsum explicat: Nam cum hoc paulo ante *maximam doctrinam μέγιστα μαθηματά* appellaverat, rursus sic pergit: *ἰπὸ ὅλι γὰρ ἢ τῷ ἀγαθῷ ἰδέα μέγιστον μάθημα, πολλὰς ἀκήκοας, σὰρὰ ἀνδρῶν, ἰδέα ἰδέα ἰδέα μέγιστον μάθημα, ἰδέα ἰδέα ἰδέα*

n) 6. de Rep. f. 476. sq.

Clarissime distinguit inter res bonas & bonum idealiter, sive in se spectatum, his verbis: ο) *πολλὰ καλὰ, & πολλὰ ἀγαθὰ, & ἕκαστα ἕτως ἕνα φαμέν τε, & διορίζομεν τὰ λόγῳ, & ΑΥΤΟ' Δὴ ΚΑΛΟΝ, & ΑΥΤΟ' ἄΓΑΘΟΝ, & ἕτως περὶ πάντων ἅ τότε ὡς πολλὰ ἐτίθειμεν, πάλιν εὖ καὶ ἰδέαν μίαν ἕκαστον, ὡς μιᾶς ἕσσης, τινέντες, ὅ ἐστιν ἕκαστον προσαγορευόμεν, multa quidem pulchra & multa bona, & singula similiter esse dicimus, & oratione distinguimus: Atqui & ipsum pulchrum*

ο) f. 476.

& ipsum bonum inducimus, ac similiter in omnibus, quæ ut plura ponebamus, unum rursus ponimus secundum ideam unam quædam, sanquam una sit, & quod unum quod est, appellamus. Et addit: *illa videri,*

videri, ideas autem (non ideam) *tantum intelligi.* Ex quibus satis constat, Platonem per ideam boni spectasse ipsam boni moralis & honesti rationem, quatenus ea secundum se præcisè, & prout mente apprehenditur, & apprehensa in mente hominis sapientis existit, consideratur; & quatenus ipsum boni exemplar est, quod nos mente conceptum in agendo imitari decet.

§. 30. Accuratam itaque & idealem boni cognitionem sur. Philosophia intendit, eique necessariam esse dicit *Plato*, qui beatam vitam, quæ in exercitio boni consistit, agere vult; & hoc recte. Omnis enim honesta actio ex recta proficisci debet conscientia; ἀρίστη γὰρ πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἀρεσιν τε, καὶ φύσιν, ἢ συνείδησιν. Διμίλιος δὲ ἀλοῖς βίβωτος, ἔρθος βίος, ἀμα μαθήσει τῆ καθήκουσιν. Ad accuratè enim perfectèq; eligendum ac fugiendum, optima est conscientia. Firmum autem ejus fundamentum est recta visa, cum ea qua convenit doctrina, doctissimus ait Patrum *Clemens Alexandrin.* p)

Alia vero est quæ hinc nascitur quæstio, cum priori non confundenda; An, cum idea notet actum signatum, in actu exercito detur aliquid, extra nostrum existens intellectum, quod istam rationem boni, secundum omnem perfectionem spectatam participet; cumque tale existere negari nequeat, quodnam illud sit? DEUM autem hoc esse ex mente Platonis dicimus, non ideam aliquam sanctissimo Numini condistinctam, prout equidem *Aristoteles* Magistro tribuere non dubitavit, λεπὴν καὶ ταπεινὴν δριμύτην πινδων, minuta quadam & humile subtilitate confusus, judicio *Attici* Platonici. q)

Loca quibus *Plato* ita docuit adduxit *Eusebius*; r) consentiuntque *Clem. Alexandrinus*, *Augustinus*, *Numen. Plotinus*. Nec ullum hac de re superest dubium. *Justitia* enim, sanctitas, cum DEO, nos similes reddat, ceu passim *Plato* s) docet, eandem quoque in DEO dari necesse est, eamque etiam ideali & perfectissima ratione se habentem. Unde & illum vere beatum futurum esse statuit, qui, quam fieri potest, DEO similis factus fuerit, ceu hoc ipso justissimus, sanctissimus, sapientissimus &c. Aliud itaque cum sit ratio boni τελωδότη ἀπεργασίᾳ perfectissima absolutione spectati, ut loquitur *Plato*, t) aliud id, in quo ista

invenitur, DEUS scilicet, illam primò respicit, cum ut vitam agamus bonam, primo quoque ratio boni in se, non hujus vel illius

p) i. Strom. f. 271

g) apud Euseb. Præp. f. 815.

r) l. c. l. 11. c. 21.

s) Thext. f. 128. Min. f. 46.

t) de Rep. 6. f. 477.

nota esse debeat; hunc autem cognosci vult, ut accurate & perfecte sciamus rationem honesti, pulchri & boni, quo reddamur felices, cum exinde DEUS quoque beatus sit, quia sanctissimus, sapientissimus, iustissimus & omni perfectione eminentissimus est, cui nos proin assimilari, hoc est, sanctos & iustos fieri oportet, si reddi desideramus beati; ut proin in *DEI assimilatione* recte *Summum Bonum* positum dicatur.

§. 31. Confirmatur nostra sententia ulterius, si quis *finis* & *usus idearum* cum in genere, tum in specie *idea Boni*, ex mente Platonis sit, accuratius aliquantò attendatur. Accurate nimirum Philosophus, ut in aliis disciplinis, ita & in moralibus certitudinem investigans, demonstrationes quæsit, quo nomine etiam ab *Aristotele* non semel pungitur, cui ista ἀκριβεια non placebat, qui παχυλὸς potius ἢ τύφῳ τ' ἀληθείας ἐδείκνυτο u) maluit. Usus itaque & finis definitionum qui est in demonstrationibus Mathematicis, is quoque erat Platoni idearum, sic enim *Didymus*: x) Τῶν ἁρ' φύσιν αἰδητῆς, ἃ γίνεσθαι ὁρίσθαι τινὰ ἄδειγμα-
 τα φάμεσθαι εἶναι τὰς ἰδέας, ὡς τὰς ὁπσιμας γίνεσθαι, ἢ τὰς ὄψεις.
Eorum, inquit, *quæ pro natura sua ratione sensibus usurpantur, certa quedam in quoque genere ac definito exemplaria, quæ Ideas vocabas, Plato constituit, quibus propria cum scientiarum definitionis ratio conveniat; uti ἃ αἰτίαι ὀφειλιῶν ἀποδῶναι φησὶν ὀπίθε εἶναι καλῶς, ἀν μὴ τῶν μετέξει, ἕτε γινώσκῃ τιν' ἀληθῶς, ἀν μὴ τῇ πρὸς ταῦτα ἀναδορᾷ: Negat enim aut ullius omnino rei causam commodè reddi posse, nisi quæ harum communione nitatur, aut verè ullius haberi notitiam, nisi quæ ad eandem revocetur, uti pro Platone contra Aristotelem scribit *Atticus*; y) ut ex hinc proin manifestum etiam sit, Platonem de Idea boni sollicitum, primò non de bono in actu exercito, de DEO scilicet, sed in actu signato, loqui.*

u) 1. Eth. 3.
 x) apud Euseb. Præpar. Evang. 11. c. 23.

y) ibid. 1. 815.

z) 6. de Rep. 478.

§. 32. Hanc *idearum necessitatem* & *usum* noster compluribus insinuat in locis, variisque eandem arguet rationibus. Scientiam ubivis, & sic in Practicis quoque, experendam esse, eamque ex Idearum cognitione nasci, his docet verbis: z) ὅτι ἢ ἴσται τὰς ἀνδ' ὁπσιμας δόξας, ὡς πᾶσαι αἰχραὶ; ὡς αἱ βέλτεσαι τυφλαὶ; ἢ δακτύλι τὶ σοὶ τυφλῶν διαφέρειν ἰδὸν ἐρῶς πορδομένων, οἱ ἀνδ' οὐ ἀληθείς τι δόξαζοιες; *An nescis opinionem omnes absq. scientia cur-*

per

pes esse, quarum quæ optima, cæca sunt? An eos qui absq; intelligentiâ
 verum aliquid opinantur, differre ab illis existimas, qui licet cæci sint,
 recto tamen tramite gradiuntur? Necessè ergo esse alibi a) docet, a) Phædr.
 eum qui rectè diciturus sit, veram in ea re, de qua loquatur, intelligen- f. 350.
 tiâ, quæ non nisi per ideas obtingere potest, habere; (supra b) b) ibid.
 ita locutus fuerat: δεῑ ἀνθρώπων ξυσιναὶ καὶ εἰδ̄ λεγόμενον; ἐκ f. 346.
 πολλῶν ἰδὼν αἰδιόσεων εἰς ἓν λογισμῶν ξυναρμημένον. Oportet hominem
 intelligere secundum speciem, ex multis procedentem sensibus, in unum
 ratiocinatione conceptum. Unde & idea boni etiam causa cognitio-
 nis & veritatis dicitur. c) Singularia vero cum sint infinita & c) de Rep.
 mutabilia, unum aliquod, naturam nimirum communem in qua f. 479.
 conveniunt, quæ perpetua & immutabilis est, respici vult, cum
 scientia sit æternorum, eodem modo se semper habentium, & uni-
 versalium; unde, τὸ δ' ἀπειρον, inquit, d) σὲ ἐκάστων καὶ ἐν ἐκάστοις d) Phileb.
 πλὴθ̄, ἀπειρον ἐκάστω παρὲ τῶ φρονεῖν, καὶ ἐκ ἐλλόγιμον, εἰδ' ἐνάριθ- f. 75.
 μῶν ἂ ἴ' ἐκ εἰς ἀριθμὸν εἰδ' ἐνα ἐν ἑνὶ πᾶσι ἀπιδόνα. Quæ Ficin.
 ita reddit. Infinita autem singulorum & in singulis multitudo, vagum
 de incertumq; & rationis ac numeri reddit expertem, utpote in nullum
 cuiusq; terminum respicientem. Ante sic dixerat Socrates: Cum
 ex uno & multis consistet universa quæ semper esse dicuntur, termi-
 numq; & infinitum innatum habeant, oportet nos his idā ordinatis
 unam semper ideam in uno quolibet generatim ponentes inquirere, &
 eam insitam inventuros esse. Unde facultatem differendi tolli ait Par-
 menid, negatis rerum ideis, e) εἰ δὴ γέ τι, ὡ Σώκρατες, ἀν μὴ ἕσται εἰδ' η̄ e) Parmen.
 ἢ ἔσται εἶναι, εἰς πάντα τὰ δὴ τῶν καὶ ἀλλὰ τοιαῦτα ἀποβλέψας, μὴ δ' f. 58.
 ἰσχύεται εἰδ' ἐνὸς ἐκάστου, εἰδ' ὅποι τρέψεται τὴν διάνοιαν ἕξει μὴ εἶν
 ἰδίαν τῶν ἰστων ἐκάστην αὐτὴν ἀεὶ εἶναι καὶ ἔσται τῆ τῶ διαλέ-
 γου δὴ δύναμιν παντάπασιν διαφθερεῖ. Si quis, ὦ Socrates, predictis
 rationibus motus, species rerum existentium auferat, neq; species
 ipsam uniuscuiusq; distinguat, haud sane reperiet, quo convertat intel-
 ligentiam, cum non permiserit ideam uniuscuiusq; rerum existentium
 eandem semper existere, & in hunc modum differendi etiam faculta-
 tem funditus subvertet. Sublato enim subjecto demonstrativo,
 vel principiis demonstrationis, quæ sunt causæ scientiæ, non pot-
 est fieri demonstratio ipsa. Commendat etiam Plato f) ideas f) Phill.
 suas seu unicum medium, à Diis datum, veritatem investigandi, f. 74.
 quas

g) Phæd. f. 394 quas hinc supponendas demonstrationis gratia esse contendit, g) licet in rerum natura non dentur, quibus etiam, iudicio *Attici*, h) omnem suam superstructum ivit Philosophiam.

S. 33. *Practica* itaque sive *moralis* quæ est *disciplina*, cum ceu *principio* nitatur *Ideâ Boni*, de Bono disputaturum necessariò ipsius boni *Ideam* accuratam oportere cognitionem habere contendit, ita ut quid Bonum & malum, honestum & turpe sit, dicere talis nequeat, bene etiam agere & vivere, regulasque morum bene agendi præscribere non possit, nisi *Ideam boni*, hoc est, quid bonum & honestum in se sit, & in quo ejus ratio & natura consistat, probe cognoverit. Ad fidem hujus assertionis faciendam, è

i) 7. de Re- pluribus sequentia adduxisse sufficiat : i) *ὅς ἂν μὴ ἔχῃ διορίσασθαι τὸ δῶρον, ἀπὸ τῶν ἄλλων πάντων ἀφελὼν τὴν αὐτῷ ἀγαθῷ ἰδέαν, καὶ ὡς περ ἐν μάχῃ διὰ πάντων ἐλέγχων διεξιὼν, μὴ καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ ὕψιστον προθυμύμενος ἐλέγχειν, ἐν πᾶσι τέτοις ἀπίστωσι τὸ λόγῳ διαπορεύονται, ἔτι αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν εἶδέν φήσεις εἶδέναι τὸν οὕτως ἔχοντα, οὔτε ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν ; ἀλλ' εἴ πῃ εἶδῃ τις εἰσάγεται, δόξῃ καὶ ἐπισημησάμενος ; καὶ τὸν νῦν βίον ἰνεροπολῶντα καὶ ὑπνώτιστοντα, πρὶν εἶναι ἐξέγρησθαι, εἰς ἄδῃ πρότερον ἀφικόμενον τελείως ὀπκαταδερθάνειν. Quicquid boni ideam ratione definire non potest, à cæcitate omnibus eam distinguens, Et tanquam in prælio per omnia penetrando, cætera cuncta rejicere, non secundum opinionem, sed secundum substantiam arguens Et refellens, per quæ hac omnia stabili Et inconcussa progredi ratione : hunc Tu ita affectum, neque bonum ipsum dices cognoscere, neque aliud quicquam bonum : verum si quod forte simulacrum attigerit, opinione potius quam scientia illud attingere, atque hac in vita in somniis dormitantem illudi, Et antequam expergiscatur, ad*

k) f. 481 ad inferos descendentem, extremo tandem occupari somno. Supra k) l. 6. de Rep. dixerat : *ideam nosse oportere omnem, quicquid sana mente quicquam vel privatim, vel publice est acturus.*

l) 1. Ethic. 6. S. 34. Contradicit Magistro discipulus *Aristoteles*, l) formatque sibi hoc nomine objectionem, quæ ex versione *Lambino-Bergiana* ita habet: *Sed existimaverit fortasse quispiam, plurimum valere illius cognitionem ad ea bona, quæ possidere volumus, itemque ad illud bonum, quod in actione versatur, comparandum. Ita namque Platoni videtur, Nos habentes istud exemplar nobis propositum, facilius ea quoque, quæ nobis bona sunt, et cognituros et consecuturos, conceditque*

ceditque πιθανότητα μὲν εἶχειν τινὰ τὸν λόγον, *probabiliter quidem hac dici*; addit tamen: οἶκε δὲ ταῖς ἀπαιτήμασι διαφωνεῖν· πᾶσαι γὰρ ἀγαθοῦ τινὸς ἐφιέμεναι, καὶ τὸ ἐνδέεσθαι ἐπιζητοῦσαι, ἀδελείψει τὴν γνώσιν αὐτῶν· καὶ τοὶ βουθήματα τηλικούτων ἀπᾶντας τοὺς τεχνίτας ἀγνοοῖν, καὶ μὴδὲ ἐπιζητεῖν, οὐκ ἔυλογον. *Veruntamen a scientiis videtur istud abhorrere. Nam cum aliquod bonum omnes expectant, & id, quod deest, requirant, illius tamen cognitionem pratermittunt. Atqui minime est verisimile aut consentaneum, artifices omnes tantum adjuvmentum fuisse ignoraturos, ac ne requisituros quidem.* Alibi m) *ideam* n) i. Eundem boni solum, sed & cuiusq; alterius generis, inutiliter affirmari con- dem. c. 8. tendit; nec esse χρησίμον πρὸς ζῶν ἀγαθόν, οὐδὲ πρὸς τὰς πράξεις, utilem ad vitam honestam, nec ad actiones. Sed cum Plato non tam de Idea boni, quatenus se habet finaliter, sed potius quatenus se habet formaliter, hoc est, exemplariter; nec de Idea boni cuiuscunque, sed moralis & pulchri philosophetur, discipulum non Magistrum, sed aerem ferire manifestum est. Imo sicut textor & faber agunt secundum ideam artis suæ quam habent, ita qui in vita humana bene operatur, idem facit secundum ideam & conceptum boni moralis quod cognovit. Bene ergo rursus Plato à Gifanio n) nostro allegatus, *ut fatear non esse bonum humanum seu Comm. πρᾶκτὸν, ipsam ideam; erit tamen utilis propterea, quod ut exemplum propositum, si quis eam contempletur, eius cognitione seu contemplatione facilius bona πρᾶκτὰ, seu humana cognoscet, & cognita acquiritur.* Eth. Arist. p. 450.

§. 35. Facile ergo jam explicari potest, quâ ratione, quando de Summo Bono disquiritur, Idea quoque boni fiat mentio. Non sane hoc sensu, quasi in Idearum notitia felicitas posita o) l. 6. & 7. esset. Nam ubi de Republica agit noster, o) quibus disciplinis de Republ. & studiis imperantes instructos esse oporteat docens, ceu maximam & penitus necessariam doctrinam eis commendat p) *ideam boni.* ὅτι ἡ τῆς ἀγαθοῦ ἰδέα μάλιστα μαθημα, πολλὰ καὶ ἀκρίβεια· ἢ καὶ δίκαια καὶ τὰλλα προσχευόμενα, χρησίμα καὶ ἐφελίμα γίνονται. *Sæpe audivisti boni ideam esse maximam disciplinam. Quâ quidem & iusta, & alia si utantur, utilia & conducibilia sunt;* cujus effati mox subjicit rationem: εἰ μὴ ἴσμεν, ἀλλὰ δὲ τὰν τῆς εἰ ὅτι μάλιστα τὰλλα ἐπισταίμεθα, εἶδ' ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος· ὥστερ οὐδ' εἰ κεκτημένα τι, ἀλλὰ τῆς ἀγαθοῦ. *Si ipsam nescimus, & sine ipsa alia quam maxime*

xime noverimus, scito nullam ex aliis nobis utilitatem fore: sicut neq̄
 prodesse nobis quicquam, quod sine bono possideremus. Cum itaque
 imperantes scire deceat, quâ ratione ea quæ honesta, justa & bo-
 na audiunt, talia quoque sint, quod sufficienter non cognoscent,
 nisi bono prius, idea boni scilicet, cognito; ut beata reddatur illo-
 rum imperio civitas, illius sibi comparent notitiam necesse est.
 Unde cum propter felicitatem hujus vitæ cognosci debeat Idea
 boni, non in hujus cognitione illam sitam esse manifestum est. In-
 telligenti enim vim, ad intelligendum porrigit boni Idea, scientia &
 veritatis, qua per intellectum percipitur, causa. q) Nosse, hinc in-
 fert, r) ideam hanc, oportere omnem eum, quicumq̄, sana mente quic-
 quam vel privatim, vel publicè est acturus. Ita mentem Plato-
 nis etiam Atticus explicat: s) Συνιδὸν ὁ Πλάτων ἔπλα ἐ ῥᾶσα
 ἐφθίνααι, ἢ μὴν ἐδὲ λόγῳ σαφῶς δηλωθῆναι δυνατόνα· αὐτὸς ὡς ἦϊσθε
 ἦν ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν, καὶ φρονῆσαι, καὶ ᾤθεσκαδάσαι τὰς μένοντα· ἐπα-
 κολυθῆσαν, πραγματῆδτάμενθ τὰυτα, καὶ τὴν σύμπασαν αὐτῷ φιλο-
 σοφίαν εἰς τῆτο συλαξάμενθ, καὶ ταῦτά φησι καὶ τὴν τῶτων νόησι
 τὴν σοφίαν εἶναι καὶ τὴν ἐπιστήμην, δι' ἣς τὸ ἀνθρώπινον τέλθ καὶ ἡ μα-
 καριστὴ βιοτὴ ᾤθεγίεται. Notiones illas nec videri facile, nec oratione
 satis explicari posse, cum animadverteret Plato; is quantum vel dicen-
 do vel cogitando mens humana consequi, ac cateris qui ad eam postea
 cognitionem aspiraturi essent, demonstrare viam poterat, ipsarum in-
 tractationem incumbens, & cunctas eò revocans Philosophia suæ ratio-
 nes, in iis demum earumq̄, notitiâ sapientiam ac scientiam positas esse
 defendit; qua nos in humani finis & beate vitæ possessionem immis-
 tans. Necessitate hinc talem induci affirmat t) Plato, nimirum, ut
 quis ea qua illic intuetur, ad mores hominum privatim & publice
 transferat, neq̄, setantum, sed & alios formet; additque, Civita-
 tem fore beatam, si αὐτὴν διαγράψαναι εἰ τὰ δειῶ ᾤθεγεῖμαλὶ χρά-
 μενοι ζωγράφοι; si eam qui divino utantur exemplo pictores formant.
 Ex quo constat, Ideam hanc boni Platonicam non speculativam
 sed Practicam inferre cognitionem, cum illam ideo cognoscere
 homo debeat, ut in agendo semper ceu normam bonum respiciat,
 & prudenter in actione applicet.

g) ibid.
 §. 479.
 r) 7. de Rep.
 §. 481. ad.
 f. seq.
 s) apud Eu-
 feb. l. c.

e) §. 475.

§. 36. Quanquam vero divinus noster Plato, *sublimis apex Philosophorum* non immerito u) *Arnobio* dictus, quid bonum sit, u) i contr. & in quo ejus consistat ratio, admodum parce definiverit, per *Genit. p. m.* *pulchrum* tamen illud declarat, diciturque *idea boni ei pulchritudo*. An *majus*, inquit, x) *quid esse putas, sine possessione boni alia* x) 6. de Rep. *omnia possidere*, ἢ πάντα τὰλλα φρονεῖν ἀνδρὶ τῷ ἀγαθῷ, καλὸν δὲ καὶ ἡμῶν. 477. ἀγαθὸν μὲν δὲ φρονεῖν. In *Phædro* y) *rationem hominis rectam*, y) f. 344. *eiq; congruam voluntatem*, comparat ἰππῶ καλῶ τὰ ἀγαθῶν, ἔμμο *pulchro* & *bono*; dein explicans, quo pacto animæ in cælo cum DEO ambulantes, extra tandem progressæ, & in cæli dorso consistentes, ea quæ sunt extra cælum, ideas scilicet, intueantur, contemplando scilicet, conspiciantque ipsam justitiam, temperantiam, scientiam, quæ tales, vidisse eas dicit z) *καλλῶ λαμπρόν*, z) ib. f. 346 *pulchritudinem clarissimam*. Quam *pulchri* & *pulchritudinis* vocem aliquoties ibi repetitam observare licet. In *Philebo* a) ita a) f. 94 loquitur: *καὶ αὐτὸ φάσκει ὑμᾶς ἢ τὰ ἀγαθῶ δύναμις εἰς τὴν τῷ καλῷ φύσει μείριότης γὰρ καὶ ἕνμετρία, καλλῶ δὴ πῦρ καὶ ἀεὶ τὸ πᾶν ἀχῶ ἕνμειναι γίνεσθαι*. Nos ipsius boni potentia in naturam pulchri se transferens clam fugit. *Mensura enim commensuratioq; pulchritudo plane ac virtus ubiq; sit*. Unde *Clemens Alexandrin.* b) *μόνον ὁ σπουδῶν* b) *Pædag.* 2. δαῖσθαι καλὸς καγαθὸς ἔνως ἐστὶν καὶ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν δογματίζεσθαι, *is solus qui est virtute præditus, is verè est pulcher, bonus & honestus: & solum quod pulchrum est & honestum, bonum esse statuitur*. *Plotinus* c) *Pulchrum & bonum idem*, inquit, *similiq; via & c)* *Enne.* I. *pulchrum & bonum quarendum est, simili quoq; & turpe & malum;* 1. 6. c. 6. quo nomine etiam sicut virtus quæ in nobis est expressa esse debet, quantum creaturæ ratio permittit, ad sanctitatem quæ est in DEO, ita & *Sanchuniathon* Phœnicum scriptor d) *Pulchritudinem* d) *Euseb. Celsifiliam* esse tradidit, divinam ejus insinuans originem. Recte autem ipsum bonum idem quod pulchrum esse dicitur, & per pulchrum explicatur; pulchritudo enim consistit in concinnitate quadam, commensurata item proportionataque gratiosa concordantia. Hæc bonum & virtus non caret; posita quippe virtus est in mediocritate, ἐν μεσότητι ἕστα τῇ πρὸς ὑμᾶς, ὡρισμένη λόγῳ, καὶ ἂν ἂν ἐφ' ὅντι μὲν ἐπίστασι; *illa, qua ad nos, secundum rectam rationem, pro* *judicio viri prudentis, uti Aristot.* loquitur, e) *commensurata & e)* 2. *Ethic.* c. 6.

F

propor-

c. 6.

proportionata non semper Arithmetica, sed ut plurimum Geometrica proportione, qua, dum concinna quadam temperie unicuique suum tribuitur, gratiosius in vita humana nihil esse potest.

f) in Plotin. Ennead. 1. 1. 6. c. 2. g) a. Offic. p. 469.

Ficino f) dicitur hinc non inepte *pulchritudo*, *blanda boni facies*. Eandem honesti pulchritudinem, & *commensurationem*, ut *Plato* loquitur, prædicat *Cicero* g) *Ratio*, inquit, *pulchritudinem, constantiam, ordinem in consiliis factis, conservandum putat: cavendo ne quid indecore, effeminatève faciat: tum in omnibus, & opinionibus & factis, ne quid libidinosè aut faciat, aut cogitet; quibus ex rebus constat, & efficitur id, quod querimus, honestam: quod etiam si nobilitatum non sit, tamen honestum sit; quodq; verè dicimus, etiam si à nullo laudetur, laudabile esse naturâ. Formam quidem ipsam, Marce fili, & tanquam faciem honesti vides: qua, si oculis cerneretur,*

b) Phocadr. fol. 346. dyl. 3. Epict. c. 1.

mirabiles amores, (ut ait Plato h) excitaret sapientia. Ex Stoicis Arrian. i) Quod canem facit pulchrum, id equum turpem: & quod equum pulchrum, id canem deformem; siquidem eorum natura sunt diversa. Probabile est. Quod enim pancratiastam pulchrum facit, hoc palastricam non bonum facit, curforem vero etiam valde ridiculum. Et qui quinquercio pulcher est, idem in luctu turpissimus fuerit. Sic est, inquit. Quid ergo pulchrum facit hominem? Nunquid ipso genere illud, quod canem & equum? τί ἔν ποιεῖ κύνα καλόν; ἡ ἀρετὴ ἢ κύνες παρῖσα τί ἴππων; ἡ ἀρετὴ ἢ ἵπποι παρῖσα τί ἔν ἀνθρώπων; μή ποθ' ἡ ἀρετὴ ἢ ἀνθρώπων παρῖσα; ἔ; οὐ οὖν εἰ δέλης καλὸς εἶναι θέλει, τὸτο ἐπιόν, τὴν ἀρετὴν τὴν ἀνθρώπινην. Quid ergo pulchrum facit canem? Virtus canis si adsit. Quid equum? Virtus equi si adsit. Quid ergo hominem? Virtus opinor hominis si adsit. Et tu ergo adolescentule, si pulcher esse vis, in isto elaborato, ut virtute humana sis præditus. Quæ autem illa est? Vide quosnam ipse laudas, cum sine affectu aliquos laudas, iustos ne an iniustos? Injustos. Virum modestos, an intemperantes? Modestos. Continentes an incontinentes? Continentes. Ergo si talem prabueris, scies te pulchrum fore. Quoad autem hæc neglexeris, turpem te esse necesse est, etiam si ad exornandam formam nihil prætermiseris. Pertinet huc Stoicorum istud Paradoxum: SOLUM SAPIENTEM ESSE

k) Manud. ad Phil. Stoic. 3. 17. l) l. 2. Ep. 7.

PULCHRUM, Lipsio k) pluribus explicatum. Ex Patribus Isidorus Polifistal) eadem docuit: 'Ος τις τὸ ἀπέβλεπτον ἔχει ὑπὲρ κалу

καλον ἢ σωφροσύνης κάλλος θεασάμενοι, οὐκ ἐδαμάδην τῶν φίλτρων, οὐτ' ἀνέρας ἔσθ' καλῶν παρ' ἐμοὶ κριτῆ γυγράθω. *Quisquis vifendama excellentem temperantia pulchritudinem confpicatus, ipfius amore minime captus ac fubadus eſt, hic me iudice à pulchritudine re- tiam amore alienus eſſe cenſeatur.* Alibi m) prolixius adhuc virtu- m) l. 2. Ep. 6. tis pulchritudinem prædicat. De deformitate, & quomodo ean- dem contrahant animæ, egit Plotinus, n) diſquiſitione illis, quæ n) l. c. c. 5. à Platone in Phædro diſputantur, convenienti.

§. 37. Hæc Idea boni quomodo ad *affimilationem cum DEO* tendat, hominemque DEO conformem reddat, ex ſupra dictis haud difficulter patet. Cum enim iſta bonitas moralis, quam Idea menti noſtræ præſentare debet, detur quoad rem in DEO, qui eſt ipſa ſanctitas ἀρχέτυπον, cumque ex eminentiſſimâ ſuâ perfectione idem quoque ſit pulcherrimus, imo ipſa pulchritudo, qua non admittit oculos mortales ſed ſola mente percipitur, ur loquitur Marc, Antonius Natta, p) meſuraque exiſtit reliqua- p) de Pulchr. rum pulchritudinum, hoc ipſo, quando noſtræ actiones quoad 1. 6. rationem bonitatis ſuæ ſimiles redduntur ideali bonitati, ipſi Deo quoque aſſimilamur, ceu in quo quoad rem iſta bonitas, quam idea nobis repræſentat, datur. Pulchri etiam amore captus, quo- modo pulchrum imitetur, Plato ita q) docet: ἢ οἴνι τινὰ μὴχανὴν q) l. 475. εἶναι, ὅτε τις οἰμῆτι ἀγάμεν, μὴ μιμῆδχ ἐκείνο; Ἄδύνατον, ἔρη- Θεῶν δὴ καὶ κοſμῶν ὄντι φιλόσοφον οἰμῆαν, κῶς μὲς ἢ καὶ θεῶν εἰς τὸ δύναδὸν ἀνθρώπων γίγνεται. An prius fieri poſſe, ut illud non imitetur aliquis, cuius amore admirandus adhæret? Nullo modo. *Quare cum Philoſophus divino atq; decoro frequenter adhæreat, divinus ipſe atq; decorus, quoad homini poſſibile eſt, efficiuntur*: quæ paucis interjectis ſic ulterius explicat: ἀπεργαζόμενοι, πυκνὰ ἀν' ἐατέρας ἀποβλέποντες πρὸς τὸ φύσει δίκαιον καὶ καλὸν καὶ ſάφρον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα καὶ πρὸς ἐκείνο αὐτὸ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐμποιοῦντες, ζυμμιγνύμετες τε καὶ κεραυνύμετες ἐκ τοῦ ὀπίσθ' ἀμαρτῶν, τὸ ἀνδρείκιλον, ἀπ' ἐκείνου τεκμαιόμενοι, ὃ δὴ καὶ Ὀμηρον ἐκέλευεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγίγνυμενον, θεοειδὲς τε καὶ θεοεικέλον. *Agentes hac, ad utraq; frequenter reſpicient, ad illud ſcilicet, quod naturâ iuſtum, honeſtum eſt temperantem exiſtit, cæteraq; huiusmodi, atq; iterum ad humana: eſt ad ſuperioris illius exemplar humana diſponent, ex hominum officiis natu- ram humanam contemperantes, ad figuram eiꝰ, quod Homerus quo-*

que, cum in hominibus sit, DEI speciem & imaginem similitudinemque appellavit. Quæ vero hujus conformationis creaturæ rationalis eum DEO ratio sit, alibi r) diximus, quam etiam ex Platone olim explicavit Eusebius. s)

r) de Orig.
& Verit.

I. N.

s) Præp. Ev.
I. 12. c. 19.

t) f. 57.

u) f. 346.

v) l. 6.

§. 38. Cæterum de difficultate cognoscendi hanc ideam boni non semel, nec sine causa, conquestus est Divinus noster senex. ἀγνοῶσιν, dicitur in Parmenide, t) in quo de Ideis ex instituto agitur, ἀρα ἡμῖν ἐστὶ καὶ αὐτὸ τὸ καλὸν ὃ ἐστὶ, καὶ τὸ ἀγαθόν. καὶ πάντα αὐτὸ δὴ ὡς ἰδέας αὐτὰς ὕτας ὑπολαμβάνομεν. Ignotum itaq; ipsum Pulchrum & ipsum bonum est, & omnia deniq; quæ ut ideas esse supponimus. Eandem in Phædrou) deplorat ignorantiam, & cognitionis imperfectionem. De Republica formanda x) idem sollicitus, cum quomodo ad ideam & id quod bonum per se est, ceu exemplar, semper in agendo & constituendo bono respici debeat, dixisset, tandem ad disciplinam boni, ceu veram Philosophiam Practicam delapsus, ignorari bonum queritur. ὃ δὴ δίκαια μὲν ἅπαντα ψυχήν καὶ τῆς ἐνκα πάγια πράττει, ἀπομαρτυροῦσιν τὸ εἶναι, ἀπορῦτα δὲ καὶ ἐκ ἔχουσα λαβῆν ἰκαίως τί ποτ' ἐστίν, ὑδὲ τίς τε χρῆσασθ' μόνιμον, εἴα καὶ ὅτι τὰλλα. Bonum quidem anima omnis appetit, ejusq; gratia agit omnia, augurans esse aliquid: dubitat tamen, neq; sufficienter quid sit comprehendere potest, neq; tam certum & exploratum habet: quam cætera. Unde nonnullis interjectis sub Socratis persona à Glaucone ad tractandum de bono invitatus, respondet: Vereor ne vires deficiant, atq; ego supra vires ausus, ineptior appaream, risumq; audientibus moveam. Cæterum, ὃ viri felices, quid ipsum bonum sit, in presentia dimittamus. Est enim, ut mihi videtur, presentem supra contemplationem. DEUM etiam nosse scribit, y) an vera sit sua de boni ipsius idea suprema Philosophia.

z) 7. de
Rep. f. 481.

a) l. R. P.

2. 5. 12.

§. 39. De eadem difficultate cognoscendæ ea, quæ quæ honesta & turpia sunt, adhuc hodie haud raro moventur querelæ. De conjugio eorum, inquit Hugo Grotius, z) qui sanguine aut affinitate junguntur satis gravis est questio, & non raro magnis motibus agitata. Nam causas certas ac naturales, cur talia conjugia, ita ut legibus aut moribus vetantur, illicita sunt, assignare qui voluerit, experiendo discet quam id sit difficile, imò præstari non posse. Quomoniæ etiam Jesuita ob sententiarum divortia, quæ ex questio-

nium

num moralium difficultate exoriuntur, *Probabilitatis* figmentum
 introduxerunt, hac arte se difficultatum scopulos, qui circa discrimen honestorum & turpium confurgunt, facili negotio declinatos esse existimantes. *Pyrrhonorum* quoque & *Scepticorum* olim delirantium, a) voces notæ sunt: ἰδὲν μᾶλλον ἐδέχεται ἢ a) Sexte Em-
 τε ἐδέχεται ἐπιχειρῶ ἰδὲν ὀρίζω πάντα ἀόριστα παντὶ λόγῳ λόγῳ πῖρ. i. Pyrrh-
 ἴσθαι ἀνίκελαι. nihil magis. Fortasse est, & fortasse non est. Ab- hypot. Di-
 stineo. Nihil definitio. Omnia indefinita. Orationi oratio equalis og. Lact. Pyrrh.
 opponitur. Honestatem naturalem plane olim negavit *Carneades* apud *Lactantii*. b) *Jura*, inquit, sibi homines pro utilitate san- b) div. in-
 xisse, scilicet varia pro moribus, & apud eosdem pro temporibus sape stit. 5-17.
 mutata: *Jus autem nature nullum esse*. Augent denique diffi-
 cultatem motam variarum gentium, populorum, ingeniorum,
 variarum leges, Instituta, mores, opinioniones, & vivendi genera, qui-
 bus non eadem omnibus sunt honesta & turpia, ut ea intuens
Aristoteles, c) dixerit: τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια, οὗ ὄν ἢ πολιτικῆς e) 1. Eth. c. 3
 σκοπεῖται, τοσαύτην ἔχει διαφορὰν καὶ πλάτην, ὥστε δοκῶν νόμον μόνον
 εἶναι, οὕτως δὲ καί. Et quis ignorat, quod in tota Philosophia
 difficilius nihil sit, quam definire velle, quæ sit uniuscujusque
 idea, sive ratio formalis, & in quo consistat natura rei, præcise
 spectata?

§. 40. Hæc vero ignorantia boni unde oriatur, quæque
 prudentiæ Politicæ impedimenta sint, *B. Baclerus*, d) accurate d) diff.
 disquirat: *Plato* noster lapsus hominis, & per lapsum natura contra- Pol. 2.
 ctæ depravationi ea adscribit. Animas nimirum in cælo ambu-
 lantes DEUM secutos, ipsam pulchritudinem, sive ideam boni,
 ipsam justitiam, temperantiam, scientiam conspiceret, & specula-
 tione hac nutrirerit, & sic omnium rerum habere notitiam conten-
 dit. Sic enim in *Phædro* e) loquitur; κάλλος δὲ τότε ἢ ἰδέειν e) f. 346
 λαμπρόν, ὅτε σὺ ἰουδαίμονι χορῶν μακαρίων ὄψιν τε καὶ θέαν ἐπόμενοι
 μὲ μὲν Διὸς ἡμέαις, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλου θεῶν, εἰδόντες καὶ ἐτελεύθου τελε-
 ῶντων δέμοις λέγουσι μακαριστά τ' ἢ ἰδόντες ἢ ἐργαζόμενοι ὁλόκληροι μὲν αὐ-
 τοῦ ὄντος, καὶ ἀπαθείας κακῶν ὅσα ἡμᾶς ἐν ὑσέρεω χρόνῳ ὑπέμενον ὁλό-
 κληρα δὲ καὶ ἀπλά καὶ ἀτρεμῆ καὶ ἰουδαίμονα φάσματά μύθηται τε καὶ
 ἐπαπιδούλους ἐν αὐτῇ καθαροὺς καθαροὺς ὄντας καὶ ἀσίμαστοι τῆτι ἢ νῦν δὲ
 σῶμα περιέρχοντες ἰνομάζομεν ὁσέως τρόπον δεδιδομένους. At phil-
 christu-

chritudinem tunc licebat videre clarissimam, quando cum beato choro felicem visionem contemplationemque secuti cum Iove quidem nos, alij vero cum alio quodam Deorum, viderunt, & initiati sunt sacris, qua fas est dicere sacrorum omnium beatissima: qua sperantur integri quidem nos, & malorum expertes, quot in posterum manebant, integra quoque, & simplicia immobiliaque, & beata spectacula initiati inspectantes pura in luce puri & immaculati, soluti que ab hoc quod nunc circumferentes, corpus vocamus, in modum ostrea huic alligati. Quod si vero anima DEUM iterum secutura lucta voluntatis, rationis ceu aurigae suae ductum sequentis, & appetitus sensitivi ad inferiora tendentis, remissius contemplata fuerit, non veram obtinere scientiam, sed opinionem tantum, inque terram lapsam, oblivione eorum quae olim viderat, obtui ait: f) Dum vero in terris est anima, iterum incipere eandem in Idea ratiocinando, & quid natura rei in se sit disquirendo, recordari illorum, quae olim cum DEO profecta, συμπορευθεῖσα Θεῷ, vidit, etsi alii praeter aliis facilius hoc obtineant, qua dere denuo Plato g) prolixè disserit.

f) l.c.

g) l.c. fm. 346.

§. 41. Fabulae huic metamorphosin quandam veri in nugas subesse, forte non inepte dixeris. Si quid enim conjectura assequi possum, lapsum generis humani in Protoplastis, quem facta ex veritate nobis describunt paginae, eamque extremam in mente consecutam ignorantiam, sub hujus Platonici commentii involucro latere, divinamque veritatem, ab Hebraeis acceptam, mendacio fulciendo substerni arbitror. Quare sicut dum hic vivimus regenerati, per renovationis gratiam ad priorem quam in Adamo habuimus felicitatem, mentisque pulchritudinem amisam contendere, hoc est, exuito veteri homine novum induere debemus, τὸν χεῖ Θεὸν κτιθέντα ἐν δικαιοσυνῇ καὶ ὁσιότητι τῆ ἀλιθείας, h) & renovari εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν, i) ita eo contendendum esse dicit, ut priorem boni veritatis cognitionem, quam anima lapsu suo amisit, recuperemus, quo ad assimilationem cum DEO, quae vera est felicitas, pervenire queamus.

h) Eph. 4.

i) Col. 3. 10.

§. 42. Superest, ut quomodo ad Idearum cognitionem, & in specie ad Ideam boni notitiam perveniat videamus. Nimirum rursus ascendendum est, & homines impellendi sunt, ut ascendant, κ) τὸ ἐπάνωθεν φιλοσοφῶν ἀληθῶν, quem ascensum veram Philosopho-

κ) 7. de Rep. f. 482.

Philoso-

Philosophiam esse dicit l) Plato. Sic enim ascendentes cognoscen- f) lib. f. 437
do attingunt id quod vere est, quod omnis honesti norma, ad
quam in agendo respiciendum, si beate vivere, & quod Philoso-
phie finis est, Deo assimilari velimus. Hic autem ascensus quomo-
do ad boni cognitionem facit, de Republica m) tractans, ex insti- m) l. 6.
tuto explicat: n) vim nimirum, qua in animo est *καίκεσση*, erudi- n) l. c. f. 437
tione competente, seu facultate quadam animi dirigendi, ab eo quod sit,
h. e. fluxum & caducum est, ad id quod *Ens τὸ ὄν* dicitur, circum-
agendum esse, ut quod clarissimum est, τὸ ἔντ' τὸ φανερώτατον, h. e.
ipsum bonum, videat. Dialectica sc. hic opus esse progressionē
pronuntiat. Quonquam enim disciplinarum etiam Mathematicarum
aliquem usum hic esse contendat, cum stadium illarum
vim quandam habeat extollendi id quod est in animo præstantissimum,
ad contemplationem eius, quod in ordine rerum est optimum, solam
tamen addit differendi facultatem τὴν τὴν διαλεξιᾶν δὲ δύναμιν μὲν τὴν
eo perducere, quo quisquis venerit illic demum tanquam in itinere ter-
mino requiescet. o) Impossibile etiam esse aliter ideam boni co- o) lib. f. 437
gnosci; conari enim hanc ordine certo circa *ἡμετέραν*, quid
ipsum sit invenire. *ἢ μὲν ἢ διαλεκτικὴ μέθοδος ἢ μόνη ταύτη πορεύεται
τὰς ὑποθέσεις ἀναγύσσει ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, ἵνα βεβαιώσῃται, καὶ
τὴν ἔντι ἐν βορέειον βαρβαρικῶν τινὶ τὸ ἴψυχῆς ὄμμα κατορωρυμένον
ἤρεμα ἔλκει καὶ ἀνάγει αὐτὴν, σωερίοις καὶ συμπειραγωγίαις χρωμένοι οἷς
διήλθομεν τέχναις.* Dialectica sola sublati suppositionibus omnibus,
ad ipsum principium ut compertum habeat, pergit, ac reversa animi
oculumcano barbarico obrutum, paulatim sursum trahit, ac ducit, tan-
quam adjutricibus ac ministris quibusdam utens his artibus quas nar-
ravimus, Mathematicas scilicet. Vult nimirum Plato, per mentis
operationem ab inferioribus ad superiora ascendendum, & à con-
ditionibus individuantibus, & illis quæ bono accidunt, ipsam ra-
tionem boni universalem abstrahendam esse, abstractione nimi-
rum præcisiva, quemadmodum animalis naturam, præcinden-
do à variis quas habet differentiis, si apprehendimus, illud prove-
nimus in statum universalis, quid animal in se sit contemplantes:
Simili ratione, si velimus, quid in vita pulchrum & honestum sit,
scire & agere, natura & ratio boni moralis & pulchri in actioni-
bus ante omnia cognosci debet, ut ad varia vitæ officia dein hanc
cogni-

cognitionē applicemus, & inoffenso pede ambulemus. Et quemadmodum qui rei naturam intelligit, & sibi, & aliis de eadem reddere potest rationem; ita qui scit in quo honestas & turpitudine, bonum & malum morale consistat, & quæ illorum natura, causas suarum actionum reddere, & discriminis honestorum & turpium sufficientes rationes exponere potest. Id quod Platonem etiam suis Ideis spectasse manifestum est. p) A Platone autem per *Dialecticam* intelligi etiam *Metaphysicam* author est q) *Clemens Alexandr.*

p) vid. l. 7. de Rep. f. 488. D. q) Strom. f. 354.

§. 43. Cæterum *usus huius*, quam hætenus tractavimus, *Platonis Philosophia*, in una & altera quæstione, principia *discipline de Jure Naturali* concernente, apparet. I. Plato sua de *Idea Boni* doctrina explicatum ivit *fundamentalem propositionem Legis naturalis & Philosophia practica*. Scilicet, quicquid *Ideæ boni* est conveniens, & facit ad assimilationem hominis cum DEO, id est bonum. Cum enim *idea boni* sit norma, cui conformes nostræ esse debent actiones bonæ, cujus ἀρχέιυτον in DEO actu darur, docuit hinc Plato: r) *non aliter civitatem fore beatam, quam si eam, qui divino utantur exemplo, pictores formet; & virum prudentem, sanctum, justum esse DEO similem*. Conveniens est hæc doctrino Theologorum sententiæ, qui Legem naturalem *Ideæ sanctitatis divinæ* consentaneam, certissimam etiam, tutissimamque regulam *Juris Naturalis esse DEUM secundum attributa & opera consideratum*, recte docent. Item quando *reliquia imaginis divinæ lex Naturalis* esse dicuntur; Idenim quo in homine dato ipse referebat divinam similitudinem, erat sanctitas & justitia, cujus ἀρχέιυτον erat in DEO, κτύπωμα autem in homine. Hujus itaque quæ dantur reliquiæ, sicut sunt radii divinæ resplendentis in homine rectitudinis, ita legis vim habent, ceu expressæ ad legem DEI æternam, qua homo tenetur.

r) 6. de Rep. f. 475.

§. 44. Quanquam vera *origo Juris Naturalis* sic explicata feliciter à Christianis explicari possit, quam à Gentilibus; quin tamen ex his principiis ad captum infidelium de *lege natura*, imo & de *Officiis* hominis & civis secundum legem naturalem præstandis, disquiri, illisq; proin hæc hypothesis etiam de imagine Dei in homine proponi possit, dubium mihi non videtur. Admittitur sanc

Sanè à Gentilibus hypotheſis de *affimilatione hominis cum DEO*,
 ceu communis Chriſtianiſ & infidelibus, ſicut alibi oſtenſum; ad-
 mittitur quoque ab iſdem DEUM eſſe ſanctum, juſtum, bonum, miſericordem, verum &c. quorum attributorum rationem
 moralem cum non ignoremus; hinc ſi ſancti, juſti, boni & miſeri-
 cordes erga nos ipſos, & proximum vivimus ſicut vivimus ſecun-
 dum imaginem Dei, & ejus reliquias in nobis exiſtentes, Deoque
 aſſimilamur, ita vivimus ſecundum legem Naturæ. Præterea ſi Pa-
 tres *Clemens Alexandrinus, Eusebius, Theodoretus, Arnobius*, contra
 Gentes, in varias ſententias ſemper diſtractas, ſolide diſputan-
 tes jure ad Platonem provocare potuerint; quare nobis hodie,
 ſi diſciplinam Juris Naturæ ad Gentilium etiam captum, ceu diſ-
 ciplinam univerſalem, proponere velimus, idem non licebit fa-
 cere, ut provocemus ad Platonem, ceu inter Gentes facile prin-
 cipem: Si vero cum illis legitime diſputamus ex hypotheſi à Pla-
 tone admiſſa, Chriſtiani quoque ſecundum ſuam diſciplinam
 ad Gentilium captum non pie ſolum, ſed & feliciter Jus Naturæ
 docere queunt ex hypotheſi de *Imagine DEI* in homine, & ſtatu
 integritatis. Nam & ipſe Plato, ut ſupra vidimus, *ſtatum quen-*
dam integritatis quoad rem concedit, *ſtatum* nimirum *animarum*
in cælo, in Deorum choro, ut fingit, s) viventium & ambulan-
 tium, cui figmento aliquid veri ſubeſt, ſicut fabulis Poëta-
 rum de *aureo ſeculo*, ſtatus innocentiaſ ſubeſſe creditur. Affir-
 mat quoque *Plato*, animas lapſu ſuo, quo ignorantiam & oblivio-
 nem eorum quæ ante viderant & cognoverant contraxerunt, re-
 tinuiſſe quædam reliquias, t) quæ ſunt inſtar ſcintillarum, quæ
 excitari debent, ut recuperata cognitione Ideæ boni, ad quam
 ceu normam actiones conformandæ ſunt, DEO ruruſum aſſimi-
 lemur. *Investigantes ex ſe ipſis DEI ſui naturam, voti tandem com-*
potes ſunt, ex eo, quod ſumma quadam attentione mentis aciem in
DEUM erigere compellantur: deinde cum per memoriam illum at-
tingant, divinitate afflantur, ἐξ ἑαυτῶν λαμβάνουσι τὰ ἴδιαι καὶ τὰ ἄλλ-
ἰηδύμια καθῆστον δυνατὸν εἶναι ἀνθρώπων μετὰ τῶν, atq. ex eo mores
estudia, quatenus homini licet DEI participem fieri, capiunt. u) *) ib. l. 347.

G

Hanc

Hanc certe Platonis hypothesin qui non repudiat, ille necita crude Christianum nostrum de statu integritatis præsuppositum repudiabit; destituatur licet nonnunquam hypothesis hæc, alias ingeniosa & tuta, sua non difficultate, Platoni quoque agnita, præclara difficultia esse affirmanti. x)

x) 6. de Rep. f. 474.
y) de Origine I. N. art. 6.

§. 45. Distinctius y) alibi explicavi, quæ sit ratio cognoscendi ea quæ sunt Juris Naturalis. Si quis tamen istaad universale aliquod, & commune caput revocari, *Fundamentalemq; propositionem aliquam universi Juris Naturalis* à nobis poni desideraverit, secundum analogiam *discipline* nostræ *Christiana* pro hypothesi, ceu idoneum fundamentum, quod directe & proxime sub se universi Juris Naturalis officia, DEO, sibi ipsi, & proximo debita, continet, substernimus *Amorem*, sive, si magis placet, *CHARITATEM*. Christiana hæc primo est, ceu constat; agnita quoque est Gentilibus, qui & ipsi amore potius, quam timore DEUM colendum esse dixerunt; melior etiam *Cumberlandi benevolentia*, cum ex amore eadem nascatur, nec sine charitate subsistere queat, universalior item *Socialitate*, ceu quæ propriè cum aliis tantum intercedit, nec esse ratio potest per se & primo officiorum, quæ DEO & sibi ipsi homo debet, uti *Charitas* omnia justitiæ & juris officia complectitur. Cumque indirecte tantum officia hominis erga DEUM tanquam Creatorem ex *Socialitate* deduci posse alii affirmant, malo pro eadem substituere *Charitatem*, ceu quæ eadem sub se directe continet. *Hobbesii* etiam de *Bello* hypothesin non infeliciter evertit.

§. 46. Colligitur II. ex mente Platonis *Notitias* dari *infinitas*, inscriptione non potentiali, sed actuali tales. Habuit enim homo ante istum, quem somniat *Plato*, animarum lapsum, perfectam cognitionem honestorum & turpium, quam licet in terram lapsa anima oblivioni tradiderit, retinuit tamen quasdam notitias memoriæ inhærentes, quas *Cicero* z) *elementa virtutis* vocat. *Ingenuit*, inquiens, *natura sine doctrinâ notitias parvas*

z) s. Fin. P. 135.

RETINIM

rorum maximatum, & quasi instituit docere, & induxit in ea, qua inerant, tanquam elementa virtutis. sed virtutem ipsam inchoavit. nihil amplius. Alibi a) dicuntur ei parvuli igniculi; semi-^a) Tusc. na item virtutum, qua si adolefcere liceret; ipsa nos ad beatam vi- 99. 3. tam naturam perduceret. Unde ea quoque, quæ studio & labore à nobis addiscuntur, Plato dicit b) esse ἀνάμνησιν ἐκείνων, ἀ πό τ) Phædr. ἐίδεν ἡμῶν ἢ ψυχῆς, συμπορεύθειτα θεῶν, καὶ ὑπερίδυστα ἀ νῶν εἶναι 1. 346. φαιμέν, καὶ ἀναλύσασα εἰς τὸ ἐπὶ θεῶν. Recordationem illorum, qua olim vidit anima nostra cum DEO profecta, & illa despiciens, qua nunc esse discimus, & ad id quod vere est sursum reflexa. Quare cum reliquiarum eadem sit ratio quæ totius, sicut notitia quam ante lapsum homo habuit, fuit actualis, ita reliquæ actuale quid inexistens esse judicari debent. Etsi vero Philosophia hæc Platonis suo non careat errore, de præexistentia & lapsum animarum, antequam informarent corpus, quæ Christianorum disciplina merito corrigit, non tamen opus legis inscriptum in cordibus humanis inscriptione actuali, Platonici delirii nominem traduci debet, cum æque facile idem ἔργον νόμου inscriptum inscriptione potentiali figmentum Aristotelicum appellari queat. Sit amicus Plato, amicus Aristoteles, magis tamen amica veritas.

§. 47. Agnovit III. Plato dari in Practicis demonstrationes, & quo pacto hæ dentur, sua boni Idea docere voluit. Quod maxime a Philosophia morali, inquit Hobbessius, c) operam danti-^c) apud bus desideratur, est Regula actionum certa, unde sciri possit, iustum Sharrock. an iniustum sit quod facturi sumus. Quod enim in unaquaq; re facere de off. P. 3. iubent id quod rectum est, antequam regula aliqua & mensura certa constituta sit, (quam hæctenus nemo constituit) inutile est. Complures ea tenet mentis persuasio, certitudinem fallere nesciam practicis deesse, & quæcunque circa illa differuntur, Probabili tantum niti iudicio. Scepticorum veterum & Neo-Academicorum deliria supra jam sunt notata, quorum antesignanus Carneades recte fecit, quod, ut est apud Aul. Gell. d) scripturus.^d) Noct. adversum Stoici Zenonis libros, superiora corporis elleboro candido Attic. 1. 17. purgavit; ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domici- c. 15. lia.

*lia animi usque redundaret, & constantiam vigoremque mentis la-
befaceret, cum ejusmodi medicamine omnino opus habuerit,*
ut proin non male de illis olim scripserit *Tertullianus*, c) *penes*
Ethnicos nulla est veritatis plenitudo, quia nec doctor veritatis
DEUS, malum ac bonum pro arbitrio ac libidine interpretantur,
alibi bonum, quod alibi malum, & alibi malum quod alibi bonum.
Quamquam vero nonnulli *Aristotelem* quoque de certitudine
Philosophiæ moralis non recte sensisse credere sustineant, inter

e) de Spe-
tac. f. m.
699.

f) Paradox.
contr. A-
rist. l. i.
Exer. 5.
g) Disp.
Eth. l. A-
phor. 13.
h) Coro-
nid. ad
disp de Po-
lypragno-
sine.
i) Exam.
Probabil.
Iesuit. p. 33.
k) Theol.
Moral.
l) Epist. 5.
p. m. 71.
m) 3. de Fi-
nibus.

quos est *Gassendus*, f) injuriam tamen Philosopho fieri alii obser-
varunt, *Walliserus* g) & *Schallerus* h) in nostra, *Rachelius* i)
in Academia Julia. Perverse Morali *Jesuitarum* disciplinæ di-
cam hoc nomine potius scripseris, quæ in dubiis practicis eam
permittit sequi opinionem, quæ probabilis est, h. e. ut *Anto-
nius de Esobar* k) explicat, *qua rationibus innuitur alicujus momen-
tis* probabiliori etiam & tutiori relicta, ceu ex *Emanuelis Sæ*, &
Filiutio docet *Montalt.* l) Quasi honestum & turpe non in se
tate foret, sed humano tantum niteretur judicio. Recte huc ac-
commo daveris illud Christi *nonne sic cæcus cæcum duxerit, ambo
in foveam cadent?* recte etiam in hos homines quadrare dixeris
illud *Tertulliani* supra de *Ethnicis* dictum, apud quos etiam sa-
niora leguntur. Manet illud *Ciceronis*: m) *Ut histrioni actio,
saltatori motus, non quivis, sed certus quidam est datus: sic vita
agenda est certo genere quodam, non quolibet.*

n) 6. de
Rep. l. 478.

§. 48. Idem *Plato* voluit, eadem honesta & turpia esse,
& qualemcunque etiam sufficere cognitionem non solum ne-
gans, sed & veram, certamque hanc insuper oportere esse con-
tendens. *οἷμαι γὰρ*, inquit, n) *δέξιμά τε καὶ κατὰ ἀγνώμινα ὄππ
ποτέ ἀγαθὰ εἶναι, ἔ πολλὰ τινῶν ἀξιο φύλακι κερτῆσαι, εἰπερ εἰ-
κός γινώσκει αὐτὰ τὸν τῶτο ἀγνώμιντα: μαντεύματα δὲ μηδένα αὐτὰ
γινώσκειν πρότερον ἰκανῶς.* Reor equidem eum custodem, qui iusta
& honesta possideat, ignoret autem qua ratione bona sint, haud multi
faciendum esse; siquidem par est eum qui hoc ignoret, ipsa cogni-
scere. Anguror autem neminem ipsa prius quam bonum sufficien-
ter cogniturum. Ascendendum itaque esse, & contendendum
ait,

ait, ad cognitionem ejus, quod est ipsum bonum, & in ordine rerum optimum, o) quo sic possimus reddere rationem, & certi esse quare aliquid sit honestum & turpe, ut supra jam explicatum. De legibus hinc agens *Plato* rationes adjecit, insinuans hoc pacto legentibus, solidis leges suas niti rationibus, nec vagas & fluxas esse. Cum itaque *Demonstratio* fiat ex principiis immediatis, necessariis, veris, & prioribus, quale est *Definitio*; *boni* rationem & *ideam*, quæ definitione exprimitur, hinc ponendam, & ex ea quæ actiones sint bonæ & malæ, demonstrandum esse uti *Plato* voluit, ita quin talis demonstratio vera sit ἀπόδειξις, dubium non est. Sint licet *actiones humanae*, hujus demonstrationis subjectum, aliquid contingens, etiam contingentium datur demonstratio, dummodo adsit necessitas causæ.

o) 7. de Rep. f. 487.

§. 49. Has *Platonis*, *Gentilis* licet *Philosophi*, demonstrationes & hypothesin de *Idea boni* merito opponimus belluino *Hobbesii* p) fundamento de *Bello*, quod nostræ *Philosophiæ* pertractandæ substratum ivit, si vel maxime per modum *hypothesos* illud assumatur. Longe enim aliter *Plato* q) sentit, qui ut ex certis, ita quoque ex veris in *Practicis* fieri vult demonstrationes: ὅς δ' ἀρχὴ μὲν ἢ μὴ οἶδε, τελευτὴ δὲ καὶ τὰ μεταξὺ εἴξῃ ἢ μὴ οἶδε συμπλεκταί, τίς μηχανὴ τῶν ποικύτων ἡμολογίαν ποτὲ ὄψιν ἡμῶν γενέσθαι; Ὀυδμία, ἢ δ' οἶσ. Et recte. Nam ad scientiam practicam, quæ finis est demonstrationis, non sufficit certitudo intellectus, sed & certitudo rei requiritur: & qui practice vult esse certus, vero, non falso niti debet principio; cum ex falsis non fiat probatio, quæ vi materiæ talis sit, nedum demonstratio. Alia est probandi, alia probata illustrandi ratio.

p) de Civ. c. 1.
q) 7 de Rep. f. 488.

§. 50. IV. Ex Sententia *Philosophi* nostri de *Idea Boni* infertur, non omnes actiones practicas esse in se indifferentes, sed dari tales quæ in se, uti citra respectum ad *Divinam*, ita multo magis ad *humanam voluntatem Legislatoriam* bona & mala sunt. Prolixius hanc alibi jam discussimus quæstionem. In bonitate nimirum actionum lege naturali præceptorum duo spectamus:

Legale, quod scilicet præceptæ sint, & efficaciter homines ad obsequium actu obligent: & *morale*, quod scilicet bonæ sint, in quantum nimirum nulla deest conditionum, quæ ad dandum valorem moralem necessariæ sunt, & ex quarum convenienti concursu per se τὸ *morale*, quod bene se habet, confurgit, sicut ex unione materiæ & formæ oritur corpus naturale. Illud oritur ex impositione legis, non item hoc qua tale: Nec dissentit ab hac veritate Platonis Philosophia. Cum enim *idea boni* repræsentet id, quod *οἷσι δίκιον, καὶ καλόν, καὶ σάγιον, πάντα* *justum, honestum, & temperatum existit*, r) hoc ipso tollitur indifferentia actionum moralium ex mente nostri Philosophi. Statuiturque etiam bonum dari, præcisa superioris impositione. Quicquid enim tali modo audit bonum, sicut homo est animal rationale, illud etsi citra divinam voluntatem actu existere non possit, quod tamen attinet veritatem ipsius naturæ quâ tale gaudet, quin præcisa divina voluntate, vel antecedenter quoque ad eandem, concipiatur, nihil obstat. Et quanquam ex mente Platonis inter ideam boni morales, & aliarum ideas rerum, hoc intercedit discrimen, quod hæ præter id quod sunt in intellectu divino & humano, tales naturas exemplares & universales, non in essendo scilicet, sed in repræsentando, extra eundem ponere videantur, cum illa, idea scilicet boni morales, quoad rem non inveniatur nisi in DEO; uti tamen ideæ seu essentiæ aliarum rerum sunt æternæ & immutabiles, item quoad rationem naturæ suæ necessariæ, antecedenterque tales ad divinam voluntatem, vel si magis placet, præcisa eadem, ita quoque eandem esse rationem τῷ boni *moralis*, ejusque naturæ sive ideæ; cum hæcenus αὐτὸ ἀνθρώπου & αὐτάγαθὸν eadem sit ratio. Præterea cum ἀρχιτυποι boni morales in ipso DEO detur, patet, quod quemadmodum divina sanctitas, justitia, se habent antecedenter ad eundem voluntatem, ita quoque ipsum justum & sanctum in idea & in se spectatum, ab eadem præscindat.

r) Plat. 6. de
Rep. f. 476.

§. 51. Etsi vero quando Plato ideas se antecedenter ad Divinam voluntatem, ceu exemplaria & objectum divini intellectus, habere contendit, in eo erret, quod eas realiter extra
DEUM

DEUM ponere videatur, non tamen ipsi sententiæ, & thesi, quæ vel rerum naturas, vel boni quidditatem & ideam concipit, aut præcisâ divina voluntate, aut antecedenter ad eandem se habere affirmat, hoc affingi debet, quasi introduceret ideas morales extra divinum intellectum existentes, quas leges naturales laturus supremus legislator necesse habuit intueri, cum quæ sit rei natura, ex se, infinitæque suæ sapientiæ splendore sciat eminentissimum & sapientissimum Numen. Bene respondet hic *Dionys. Arcopagita*, s) qui videndus. Corrigendus itaque est error, si quis est, Platonis, distinguendumque inter thesin & theteos probationem, seu medium probandi, illa bene se habere potest, etsi infirmo & falso nitatur principio.

) de Div.
nomin.
f. 604.

§. 52. Manifestum est V. quod, cum Plato civili viro cognitionem *idea boni* tantopere commender, in *actionibus vite humana honesti primam rationem habendam, nec honestum ab utili separandum esse* velit, quod post eum Cicero quoque, aliique docuerunt.

§. 53. Cognoscitur denique ex hac Philosophia nostri, *quis secundum mentem ipsius sit finis Legis Naturæ, & qua in re Summum Bonum hominisque finis consistat*; Nimirum non in speculatione otiosa, sed in assimilatione cum DEO, quæ quoad rem cum exercitio virtutis in vita perfecta coincidit. Idea enim boni cognoscenda est, ut in vita sociali sciamus, quid nos facere deceat, quid honestum, quid turpe, in actionibus hominis sit, vera sanctitas itaque & justitia cum in DEO detur, quo conformiores ei nostræ redduntur actiones, eo magis assimilamur DEO, ex quo denique, qua nil est præstantius, vera cum eodem oritur amicitia. Quæ etsi bene se habeant, verè tamen solum humanis viribus obtineri non possunt.

§. 54. Putat ergo Plato, eo contendendum esse homini, ut amissam recuperet sapientiam & sanctitatem, quam ante lapsum habuit. Quem finem etsi Christiana nostra religio quoque

que intendat , ut perveniamus ad amissam felicitatem cœlestem, restaureturque in nobis, quam decoximus, imago DEI, quæ vera est hominis cum DEO assimilatio ; hoc tamen inter Platoniam Christianamque doctrinam discriminis intercedit, quod illa ab Hebræis accepta fabularum ineptissimarum mixturâ corrumpat, quæ hæc à DEO tradita puro veritatis jubare discenda & credenda proponit. Quare licet specimen hoc Philosophiæ Platoniciæ edere, ejusque in disciplina Juris Naturalis usum ostendere placuerit, Philosophiam tamen meam cum *Clemente*

1)1. Strom.
f. 288.

Alexandrino, τ) ἢ τῷ Στωϊκῷ λόγῳ, ἢ δὲ τῷ Πλατωνικῷ, ἢ τῷ Ἐπικουρεῖῳ καὶ Ἀριστοτελικῷ ἀλλ' ὅσα εἴρηται παρ' ἑκάστης τῶν αἱρέσεων τῶν καλῶς, δικαιούσιν μετ' εὐσεβῆς δὴσῆμης ἐδιδάσκοντα, εἴτε σὺμπαν τὸ ἐκκλησιαστικὸν φιλοσοφίαν φημί ὅσα δὲ ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀποτεμόμενοι παρεχάραξαν, ταῦτα ἐκ ἂν ποτε θεία εἶποιμ' ἂν, non Stoicam dico, nec Platoniam, aut Epicuream & Aristotelicam, sed quacunque ab his sectis recte dicta sunt, qua docent justitiam cum pia scientia, hoc totum selectum, dico Philosophiam : quacunque autem ex humanis amputata cogitationibus adulterarunt, ea nunquam divina dixerim.

SOLI DEO GLORIA.

I. N. I. C.

DE

ARMIS IN BELLO
PROHIBITIS,

ad Hug. Grot. I. B. P. III. 4. §. 15. seqq.

DEO bene adjuvante,

*In Faclyta Argentoratensium
Academia,*

P R Æ S I D E

JOHANNES JOACHIMO
ZENTGRAVIO,

Phil. Pract. P. Ordin.

Disputabit

Ex ipsius Praelectionibus

JOHANNES MARTINUS GEORGII,
Argentorat.

d. August. hor. loc. solit.

ARGENTORATI,

Literis GEORGII ANDREÆ DOLHOPFFII,
Imprimebat JOHANNES Schütz.

M DC LXXVII.

VIRUM
GENEROSVM MAXIMÆQVE
STRENVVM,
DN. JOHANNEM GEORGIUM
à ZEDLIZ,
S. R. I. LIBERÆ REIPUBL. ARGENTORA-
TENSIS PRÆTORIUM,
INCLUTI COLLEGII TREDEGIMVIRALIS
ASSESSOREM, &c.

VT ET

VIRUM
MAGNIFICVM, NOBILISSIMVM,
ET CONSVTISSIMVM
DN. JOHANNEM ULRICUM
FRIDIUM,
IUNCTUM EXCELLENTISSIMUM,
PATRIÆ REIPUBLICÆ SYNDICUM
AC CONSILIARIUM GRAVISSIM.
SUUMQUE E S. BAPTISMAT. FONTE SUSCEPTO-
REM PIE COLENDUM,
DOMINOS MOECENATES, PATRONOS QVE SVOS

MAGNOS,

HUIUS EXERCITATIONIS ACADEMICÆ
DEDICATIONE

IN

OBSEQUIE, REVERENTIÆ ET PIETATIS
MONUMENTUM,

EA QUÆ PAR EST OBSERVANTIA
VENERATUR,

JOHANNES MARTINUS GEORGIE.

L N. I.
DE
ARMIS IN BELLO
PROHIBITIS
DISSERTATIO.

*D*u, inquit *Sallustius*^a, magnum inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi res militaris magis procederet. Multum equidem valent vires corporis, cum non solum manu strenuos, sed & laborum patientes milites esse oporteat; at non minus momenti positum est in ingenio. Militis robur est, ducis prudentia; vicitque sæpe consilio, viribus corporis qui longe impar fuit: imo secundum *Horatium*^b

^a *De Bell. Catil.* c. 1.

^b *3. Carm. od. 4.*

Vis consilii experts mole ruit sua:

Vim temperatam Dii quoque provehunt

In maius.

Ingenii vim *Thomas Hobbes*^c respexisse videtur, cum statum hominis naturalem bellum esse probaturus, equalitatem hominum naturalem, quam tanquam hypothesin huic figmento substratum ivit, inde confirmare voluit, quod, si spectemus maturos homines, facile sit infirmissimo cuiquæ robustiorem occi-

^c *de Civ.* 1, 3.

dere, ut proinde non quis viribus fidens, superiorem se aliis factum putet à natura, quæ alibi examinantur. Ingenio magis, quam vi corporis, quod sæpius res militaris procedat, docuit *Frontinus*, alique *στρατηγηματικῶν* scriptores, docebitque & in posterum rerum eventus, pleraque, ut illi apud *Tacit*:^d differunt; in summa fortuna auspiciis & consiliis, quam telis & manibus geri:

^d 13. *Anal.* 6, 55.

II. Ingenium quid possit, & quam solertes simus ad nocendum, & cladem inferendam generi humano, ex vario armorum apparatu in bello cognoscitur. Τὰ μὲν ὄπλα εἰς ἀμυναν τῶν πολεμιῶν, τὰ δὲ εἰς φυλακὴν τῶν μαχομένων στρατιωτῶν, τὰ δὲ εἰς τὴν ἄλλω χρεῖαν αὐτῶν καὶ ὑπερσείαν, arma partim ad propulsandos hostes, partim ad preliantium militum defensionem, partim ad aliarum rerum usum atque occupationem paranda sunt, ut monet *Leo Imp.*^e Et si veterum militiam cum hodierna comparaveris, quomodo æque ingeniose atque feliciter ad fastigium contendat, deprehendes. Scythæ olim cum ex Asia victores domum reversi à servis suis, velut advenæ; armati finitus prohiberentur, variaque certassent fortuna, hastis, arcubusque, ut est apud *Herodot.*^f omisis, virgas ac flagella, aliisque servilis metus instrumenta pararunt.^g Sed ea non est hodierni seculi simplicitas, ubi ad augendam potius quam minuendam cladem, nova excogitantur nocendi instrumenta; de quibus dubites, num maiori solertia, quam rabie; cladisque generi humano inferendæ studio sint fabricata,

^e 10. *Tabl.* 5, 11.

^f 1. 4. n. 99.

^g *Justin.* 25.

III. Prisci

III. Prisci ad certandum nondum acuti, pugnis, calcibus, & morsu ferino more pugnassee creduntur, unde *Lucretius*:

Arma antiqua manus, ungues, dentesque fuerunt.

Fustibus dein uti cœperunt, primique his *Africontra Ægyptios* usi dicuntur *Plinio*^l: clava item *Her- culis*, & *Leonina pellis*, quæ veterum armatura fuerit haud obscure docet. Tandem

— *Successit athena proles,*

Scavior ingenis, & ad horrida promptior arma:
bellumque prodit,

quod pugnat utroque (ferro & auro:)

Sanguineaq; manu crepitantia concutit arma.

Ut huc accommodemus verba *Ovidii*.^k Adhiberi^l *Metam.*

proin cœptum, quicquid ad cladem inferendam, hostesque necandos, facere humana credebat ratio, inter barbaras tamen potissimum gentes. Hinc geminatae mortis causæ, ne simplici cæde perirent hostes, nec nisi duplicato prius dolore morerentur.

Veneno gladios tinxerunt, ad augenda pericula, præsentemque conciliandam mortem, ut, qui teli vim non satis sensissent, veneno præsentem experirentur interitum. *Scytha*, scribit *Plinius*^l, *sagittas,*

tintunt viperina sanie, & humano sanguine: irremediabile id scelus mortem illico adfert levi tactu.

De Parthis eadem canit Lucan.^m *de Æthiopibus*ⁿ *l. 8. vers. 304.*
*Claudianus*ⁿ 388.

^l *Sil. 351.*

IV. Sibi urbem cum Alexander caperet, oppidani invictum ferro audientes, *gladios*, ut *Curtius*

l. 9. c. 8. v. 20.
 1708. 18. 108.

2 ap. Lindembrog.
 f. 411.

l. 1. c. 138.

autor ° est, *veneno tinxerunt, cujus vi saucii subinde expirarunt. De Sclavis Leo^p scribit, quod sagittas habeant veneno imbutas efficacissimo. Nisi enim, qui plagam accepit, vel theriacam bibat, vel aliud aliquid salutare presidium, vel statim plagam omnem pracidat, ne latius serpat, universum corpus pereat necesse est.* Apud Germanos olim etiam fuisse, qui sagittas toxicarent, ex legibus Bajuvvar. ^q colligitur. Retinent & hodie adhuc veneni usum Indi, ceu Batavi, quibus cum Barbaris hisce haud raro certandum est, suorum sæpius experti sunt clade. Nec dum exolevit moshic apud Turcas & Tartaros, ceu recentiores docent historiæ. Imo nec Christianos à veneni usu contra hostes, non solum Saracenos, ut olim, ceu ex Leonis Tacticis ^r apparet, sed & contra se invicem, semper abstinere, multi sua id sensere pernicie.

V. Cæterum num veneno sævire ita liceat, dignum est quod disquiratur. *Divino, naturali, & Gentium jure hostem interfici posse constat.* Gladii enim usus æque in N. atque in V. T. concessus & præceptus est. *Rom. 13.* Cuilibet etiam sui custodia à Deo est commissa, sui que defensio non tantum permissa, sed & præcepta illustri præcepto Decalogi, *non occides*, cuius etiam neglecti reus fit, qui sui, vitæque suæ, in quam nulli hominum talis potestas competit, ut pro lubitu illius filum abrumpere possit, nullam habet curam. Cuique *natura Lex* vim vi repellere permittat, quando per alterius ferociam in tuto vivere, nostraque servare, vel jure nostro

nostro potiri non possumus, quin per vim se suaque defenderelicat, dubium non est; & qui mecum pacifice agere non vult, huic iniuste per vim invadenti iuste vis opponitur. Cum enita ut Cicero¹ loquitur, duo sint genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Et quia, ut non male Pufendorff, ¹ socialitatis lex ad salutem mortaliū spectat, ideo ejusdem talis est facienda interpretatio, qua singulorum salutem non pessumdes. Inde ubi alter exitio meo imminet, nulla est lex, qua meam me salutem prodere jubet, ut alterius malitia impune grassari queat. Et qui ex tali occasione leditur aut occiditur, habet quod suae pravitati impuset, qua mihi isthanc necessitatem imposuit. Hinc πῶστα, inquit Caesar ² ad suos legatos & ³ Dio Cass. 58. Centuriones, Ἀεὶ χεῖρὸς αἰεὶ ἔχωμεν, ἕτω γὰρ μόνως ἀγῆνη σῶζεται, arma semper in manibus habeamus, hac enim solum ratione pax conservatur. Jure gentium denique Livius ait, ita comparatum est, ut arma armis propulsentur.

VI. Armis hinc opus est ad propulsandos partim hostes, partim ad se suosque contra vim iniustam defendendos; quæ quanquam ita fabricari jure possint, ut graviter lædi, imo & cædi imminens hostis queat, nam tamen veneno ea tingere liceat, merito queritur. Concise more suo Grotius⁴, jus ⁵ de I. B. & P. 2. gentium, inquit, quadam vetat permissa jure natu-

Fa. Nam quem interficere licet, eum gladio, an veneno interimas nihil interest, si jus natura respicias: jus inquam natura: nam generosus quidem est ita occidere, ut qui occiditur sui defendendi habeat copiam: sed non debetur hoc cuiquam qui mori meruit. At jus gentium, si non omnium, certe meliorum jam olim est, ne hostem veneno interficere liceat. Veneno fas esse occidere jure natura Grotius affirmat. Nimirum jure naturali prohibentur ea, quæ sunt intrinsece mala, citra respectum ad legem prohibentem, quale quid esse arma veneno inficere, ex principio legis naturalis, ut nobis quidem videtur, non probabitur. Concedit sane jus naturæ facultatem hostem qui mihi imminet, etiam cum ipsius cæde propulsandi, si periculum ab eo intentatum, aliter depellere, vel jure meo potiri non possum, quare cum istum extrema quoque à me expectare oporteat, si aperto Marte res gerenda est, quare non armis veneno tinctis tali, à quo mihi securitatem polliceri non possum, mortem, quam alias meruit, accelerare jure natura permissum sit, non apparet. Veneno occidere fas esse scribit B.

- ¹ Colleg. Decal. p. 714. *Danzhauser.* ² *jure natura eum qui mori debuit.* Per fraudem interim hostem veneno tollere, vel hoc nocendi genere sic uti, ut clades etiam ad infontes transeat, non licet. Nec enim *Nicia* factum apud *Plutarch.* ² ἐπαγγελουδὲς Φαρμάκους ἀναπέσειν τὸν Πύρρον, offerentis se *Pyrrhum* necaturum, probamus. Recte etiam *Tiberius* apud *Tacit.*
- ¹ *Annal.* 33, 1. ² *Adgandestrio* *Castorum Principi*, contra simplicita-

plicitatem Germanicam, mortem Arminij promittenti, si patrande neci venenum mitteretur, responderi voluit, non fraude, neque occultis, sed palam, & armatum populum Romanum, hostes suos ulcisci. Si-
ne fraude enim talia, & occulta perfidia, scolesto ministerio, multiplicique discrimine, cui in fontes vel ex suspitione paratarum insidiarum, vel aliis ex causis obijciuntur, non committuntur. *Licebit*, inquit *Græwvinckelius*^b, *quidem nocentes ad mor-*
tem damnatos veneno interficere, sed palam, non per fraudem.

^b *Smith. ad Feld. p. 244.*

VII. Cæterum quanquam hostis citra injuriam lege naturali prohibitam, ut armis veneno infectis petatur, pati possit, eadem tamen, etsi legaliter non præcipere, *suadere* recte dicitur, ut *usus veneni* in bello omittatur. Et hoc probant rationes doctissimi *Alberici Gentilis*^c. Id enim quod honestum dicimus, vel *stricte* tale est, & ut *Grot.* loquitur,^d *in puncto consistit, ut, si vel minimum inde abeas, ad vitium deflectas*, & sic necessitatem quandam moralem importat, estque *δύσχηρον, ἀναρκεγυῶν, πρέπον*: Deinde dicitur *latius*, notatque id, quod personæ vel rei est conveniens, citra tamen necessitatem moralem, quanquam ad bene esse morale pertineat, ornatumque quendam rei convenientem superaddat, & proinde laudabiliter fieri possit, etsi ejus ommissio per se & intrinseceturpis non sit. Dicitur alias etiam *decorum*, estque secundum *Hippiam* apud *Platonem*^e *ipsum pulchrum, quod in rebus & actionibus esse videtur.* Quo fere sensu, etiam ex

^c *de I. B. lib. 2. c. 8.*

^d *de I. B. lib. 2. c. 11. c. 2. §. 1.*

^e *Hipp. fil. 100.*

B schola

† *Contro. inter Thom. & Scot. P. III. p. 452.*

schola Doctores nonnunquam aliud juris naturalis strictè talis, aliud, ratione consonantiæ, h. e. convenientiæ, esse docent, ceu apud Radam^f videre licet. Non illi, sed huic ordini adscribimus, armis in bello nolle uti venenatis.

† *apud Eindenbr. b. a.*

VIII. Militat enim non solum consensus gentium complurium moratorum, quæquæ gloriæ rerum bello gestarum inclaruerunt, Romanorum olim potissimum, & hodie Christianorum, apud quos licet fuerint qui armis veneno infectis pugnant, tantum tamen abest, ut publico hætenus consensu sit probatum, ut utramque belligerantium partem hoc genus armorum publice etiam detestari audias. Lege *Bajuvartorum* olim multa constituta prohibitorium fuit, ne quis toxicata sagitta uteretur^g. *Si quis cum toxicata sagitta alicui sanguinem fuderit, cum XII. sol. componat, eo quod in unvan.* Sic *Germani* etiam & *Galli* pacti sunt inter se Anno 1675. ne bello quod adhuc geritur durante, globulorum veneno tinctorum in præliis & certaminibus usus sit, pacto uti expresso, ita generoso. Ab humanitate, quæ etiam in bello locum habet, ad barbarorum immanitatem veneni usus in bello accedit. Unde *Barbari veneno gladios tinxerant*, ait *Curtius*^h. At vero, ut bene *Buseendorff* monetⁱ, *Lex humanitatis, non id solum considerari vult, quid hostis citra injuriam possit pari, sed & quid humanum, adde & generosum victorens facere decet.* Suum nimirum etiam jus interficiendi temperamentum admittit, cum, ut
Cicero

^g 9.

† *de I. R. G. L. S. a. 6. n. 7.*

Cicero^k recte docet, *quadam officia etiam adversus eos servanda sint, à quibus injuriam acceperis*: ^{r. 1. Offi.} Et si enim in bello societas humana dissoluta sit quoad actum, non tamen penitus est dissoluta quoad habitum, & omne legis naturalis vinculum, æstimanda secundum communem humanitatem, quæ non quidvis in hostem permittit, ceu animal divinum, ad imaginem Dei conditum, quæ humanitatis consideratio, sicut & publicis hostibus sepulturam deberi concedit, ita & æquitatem homini in iisdem interficiendis commendat; cui longe convenientius est hostem perire quam meruit morte, inferenda armorum genere publice recepto, quam ut non intortus moriatur. Recte scribit *Alber. Gentil.* ^{1 Per 1 9. B. 2. 2. c. 6.} *cruciatius necari possunt malefici, sed milites nõ juste.*

IX. Viget præterea adhuc *charitatis Lex* inter hostes, *Grosio*^m id non male observante: Considerari hæc jubet finem belli esse pacem, & sic gerendum esse bellum, ut nihil aliud quam Pax quaesita videatur, secundum *Ciceronem*ⁿ. Ad hunc autem finem obtinendum, ut veneno grasseris opus non est, etsi etiam difficilis nonnunquam sit obtentu. Eadem charitatis Lex cogitari jubet, majorem multitudinis partem, quæ signa sequitur, esse infontem, esseque complures, qui sæpe coacti arma ferunt, durumque propterea, nec communi humani generis causæ conveniens esse, eodem loco omnes habere, & inevitabili morte omnibus inferenda, adeo grandem societatis humanæ facere hiatus. Jure hinc de sævitia Sullæ *Lucanus* ^o: ^{l. 2. v. 140.}

*Sylla quod exiguum restabat sanguinis urbi
 Haussit; dumq; nimis jam putrida membra recidit.
 Excessit medicina modum, nimiumq; secuta est,
 Qua morbi duxere manus, periere nocentes.
 Tunc data libertas oditis, resolutaque legum
 Franis ira ruit.*

Parcere hinc maluit superstitibus Spartanis *Antigonus*^P, cum *Cleomene* se bellum habuisse praefatus, non cum Spartanis, cujus fuga omnis ira ejus finita sit. Dicitur eadem hostem iuste quidem interfici; sed non sine crudelitatis nota; exacerbatiq; etiam, impotentisq; animi caractere arma, quibus dolor vulneris per se ad mortem ducentis augetur & geminatur, fabricantur. Unde & *Ovidius*⁹ de hostibus suis sic queritur:

*Qui mortis saevogeminent us vulnere causas,
 Omnia vipereo spicula felle linunt.*

Crudelitas non ira, sed feritas est, secundum *Senecam*^F, cui voluptati saevitia est^F. Nec in bello omnia licere credi debet, sed & sua divino & humano juri reverentia debetur; bellumq; cum ex iustitia commutativa sit gerendum, quantum fieri potest, & ulciscendi & puniendi modus observari debet. Jus laedendi enim & puniendi suos limites habet. *Seneca*^F *crudeles* vocat, qui occidendi causa occidunt. *Crudelitas*, inquit, nihil aliud est, quam atrocitas animi in exigendis paenis. Sed quidam non exigunt paenas, crudeles tamen sunt, tanquam qui ignotos homines & obvios non in compendium, sed occidendi causa occidunt. Nec interficere contenti saeviunt; ut *Sinis* ille

^P Justin. 28; 4; 13.

⁹ Met. 1. de Pont. 2.

^F L. 1. de Ira. 3.
 7. 2. de Clem. 4.

^F 2. de Clem. 4.

ille & Procrustes, & pirata, qui captos verberant, & in ignem vivos imponunt. Et mox: Illos ergo crudeles vocabo, qui puniendi causam habent, modum non habent. Sicut in Phalari, quem ajunt non quidem in homines innocentes, sed super humanum ac probabilem modum saevisse. Temperamentum in bellis etiam placuit Theodor. qui ad Clodoveum Francorum Regem ita scripsit: ¹¹. *Illam mihi bella feliciter provenerunt, qua moderato sine peracta sunt. Is enim vincit assidue, qui novit omnia temperare, dum jucunda prosperitas illis potius blanditur, qui auctoritate nimia non rigescent.*

¹¹ Corp. Hist. Franc. fol. 158.

X. Sed quid si hostis primus venenatis nos petit armis? quid si populus internecione delendus? In illo casu judicamus rigidius potius exercenda esse ea, quæ jure belli rigoroso alias licita sunt, ex æquitate tamen & temperamenti ratione, quod circa jus interficiendi in bello justo, vel alia, observari solet, quam ut eodem armorum genere venenato, alias infamato, par pari reddatur. Unde & *Salisberiensis*. ^{71. 8. 620}. *Nec veneni, inquit, licet videam ab infidelibus aliquando usurpata, ullo unquam jure indultam lego licentiam.* Conflixerunt Romani & ante hos Macedones cum barbaris, qui tela, gladios veneno tinxerant, ne tamen propterea ipsi hoc infami armorum genere leguntur usi. Posteriores vero quod concernit casum, etsi is, qui mori meruit, perinde sit quoad *jus natura*, seu veneno pereat, seu alio armorum genere, propter exemplum tamen partim, partim propter rationes supra allatas honestius venena omitti,

mitti, quam ulſurpari, cenſemus. Generoſius ſane
eſt ferro quam veneno vincere:

*Spicula nec ſolo ſpargunt fidentia ferro
Sſtridula, ſed multo ſaturantur tela veneno.*

*Vulnera parva nocent, fatumque in ſanguine
ſummo eſt,*

*Nulla manus illis, fiducia tota vene-
ni eſt.*

¶ l. 8. 304. 388. De Parthis merito canit *Lucanus* 7.

¶ *Nocat. in Groc.
de J. B. & P. p. m.
453.*

XI. *Iohannes à Felden*², ad verſus potentiores
his remedijs ſe tueri, non putat prohiberi poſſe, præ-
fertim cum in vita conſervanda multum liceat a-
lias vetitum; & venia in quam plurimis detur pro-

¶ *ſtrictur. contra
Felden. p. m. 244.
§. 16.*

pter affectum vivendi. Contra *Graswinckel*² au-
dax hoc eſſatam, & exemplo pernicioſum. certe
contra jus gentium, ait, erit. Dabimus caſum; ſint-
que exemplo oppidani urbis Regis *Ambigeri* apud

¶ l. 12. c. 10. v. 2.

Iuſtin.^b qui *Alexandrum*, qui nullam adortus erat
urbem, quam non expugnaverat, invictum ferro
audientes, ſagittas veneno armarunt, atque ita ho-
ſtem à muris ſummoventes, plurimos interfecerunt.

Sint alii etiam obſeſſi, quibus hoſtis ferox & imma-
nis ne deditis quidem parcere conſtituit, num &
hic armis venenatis reſiſtere licet? Hic vero dici-
mus, quod neceſſitas, cujus alias favor inſignis eſt,

¶ 4. *Comrov.* 27.

neceſſitas, ait *Seneca*^c, magnum humana infelicita-
tis patrociniſm, conſiderari poſſit vel ex ratione ho-
neſtatis, vel ex ratione incolumitatis, vel ex ratione
commoditatis. Si ergo quid ex ratione honeſtatis

ſtrictè

strictè talis in tali casu fieri debeat quæritur, dicimus, quod, cum jure naturali defensionem talibus armis, communi consensu alias improbatis, non prohiberi certum sit, licet non sit congrua honestati judicio gentium tali, quibus eiusmodi generis armorum usus displicet, si necessitas ista ex ratione incolumitatis in posito casu honestati huic posteriori præferatur, venia quidem digna censeri debeat, cum sicut vitæ conservandæ necessitas ad cibos non naturales capiendos adigat, sic & ad arma alias illicita impellat, odiumq; etiam jure conciliet hostibus, quod ad talia adegerint; sicut olim *sacrilegium Phocensium*, licet id omnes execrarentur, plus tamen invidia Thebanis, à quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit, ut Instinus^d testatur; generosus tamen propter exemplum, & tutius etiam omitti censemus, quando non solum ejusmodi prohibito armorum genere contra hostem eiusque vires nihil proficitur, sed & talium armorum usu rabies inhumanitatis eius adhuc magis provocatur, cui etiam hoc pacto crudelitatem suam excusandi, ceu iuste exercitam, ratio subministratur, ut minus male ob usurpata sævitiam audiat. Sane si cadendum est, præstat generosa morte hosti inhumano creare odium, quam illicitorum & moratorum gentium consensu prohibitorum armorum usu vano, justæ sui cædis speciem hosti suppeditare.

XII. Idem multo magis sentiendum de illis, qui fontibus & cibus veneno infectis, cladem hostibus inferre, victoriamq; reportare student. Sic teste Floro^o

M. Aquil-

^d l. 8. Hist. c. 2.
7. 10.

^o l. 2. c. 26. 77.

M. Aquilius Asiatici belli reliquias confecit, mixtis, (nefas,) veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium. Sæpius id aliis etiam in bellis factum legitur. Periculum cui se hoc nomine Gallorum exercitus exposuit in Italia, describit Philipp. Cominaus^f. Eo toto ordine fere, & quem quisq; poterat, hospitij locum sibi capiebat, & in magna eramus inopia commearum, & per facile fuisset Italis, veneno corrumpere quicquid erat cibariorum puteos etiam & omnem aquam. Ita cum Galli imperante Francisc. I. Neapolim duce Lotrechio rursus gravi obsidione urgerent, ferunt, teste Paulo Iovio,² cui tamè vix credibile videtur, Hispanos milites virosis herbarum succis, multoq; lini semine indito, superiectisq; item corrupti tritici quisquibis, vicinos castris hostium puteos & cisternas ferme singulas infecisse, proptereaque inde potantium ventres intumescere, surgescentibusq; cruribus, ora hominum usq; adeo lurida macie pallefcere cœpisse, ut deformato habitu vix inter se noti cõmilitiones noscerentur, rariq; jam & segnes custodiarum munia obirent. De Hispanis scribit Fallop.^h quod, cum Galli Neapolim obsidione urgerent, puteos venenarint, & Italos pistores apud eos corruperint, qui gypsum pani admiscerent. Ita Manuelis Comneni Græc. Imper. dolo, ut est apud Naucder.^a gypsum farina admixtum tradunt, unde panis quo vesceretur Germanicus Contr. III. Cæsaris exercitus confectus est, non sine maxima Germanorum strage. Ab aliis vinum quoque pharmacis infusus corruptum legitur.

* l. 4. de bello Neap.
fol. p. m. 373.

* tom. 2. Histor. l.
26. fol. 46.

* Praef. de Morb.
Gall. 1.

* Chronogr. f. m.
256.

XII. Nec

XIII. Nec illicitum hoc esse existimat Jesuita, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, *Franciscus Tolentus*¹. *Posses*, inquit, *miles unius exercitus, duce concedente per noctem aggredi contrarium exercitum, cujus causa injusta est, & invadere, & occidere dormientes, quia nulla illis debetur fides, & ipsi debebant prospicere causæ & attendere, cum alios invadebant, ne ipsimet invaderentur. Et hoc modo licet venenum iniicere fontibus, ut bibentes inde inimici pereant, cum ipsi injustè invadant terras aliorum.* Sed non est utriusq; eadem ratio, hostem sc. securum & dormientem, quem singulis horis ad resistendum & pugnam promptum esse decet, nocturna facta in castra irruptione opprimere, & fontibus venenatis eundem delere. Vigilantiæ & promptæ illud fortitudinis est monumentum, hoc vero subdolæ, & inhumanæ, & pro inimicorum jure merito improbatæ fraudulentæ speciem.

¹ l. 8. Instruct. Sa-
cerd. cap. 45. p. m.
2262.

XIV. Etsi vero quid hic per jus naturæ liceat difficile forte dictu cuiquam videri possit, cum hostem veneno tolli, per se eidem non adferetur, *hoc modo* tamen veneno in eundem grassari sanctissimum jus hoc permittere nobis non videtur. Strages enim quæ infectione elementorum inferitur, æque ad insontes & nostros, imo qui neutram partem sequuntur, quam ad hostes transit; hoc vero non est scire in hostem, sed in universum genus humanum. Et quid est homine indignius, & vitæ sociali magis inimicum, quam elementa sic cor-

C rumpe-

rumpere, ut etiam amicum, & qui amico animo provinciam nostram transit, æque ac hostem perdamus! Jus interficiendi hostem non pro lubitu in eundem faciendi facultatem concedit, ergo multo minus eum clade tertii, ad quem lites istæ, quæ inter belligerantes intercedunt, non pertinent, ni in primum naturæ placitum, quod innocentem lædere prohibet, peccare velis, contra omnem æquitatem in eundem furere licebit. *Bonorum virorum officium esse dicit Polybius, R ut iis à quibus injuriam acceperint parcant, si injuria ultio in detrimentum innocentium simul sit evasura.* Latonæ verbis apud Ovidium alloqui jure licet ejusmodi hostes extreme inhumanos:

¶ l. 5.

¶ G. Metam.

Quid prohibetis aquas, usus communis aquarum est.

¶ l. 6. c. 10.

Conservanda est humanitas, si homines recte dici velimus, ait Lactantius: M Unde cum status hostilis statum humanitatis non tollere possit, & utrinque homines pugnent, elementa in usum communem omnium hominum à Deo destinata, sine quibus vivere non possumus, veneno à nonnullis corrupti, humanitati, cujus non omnia in bello cessant officia, ea scilicet, quæ fini belli juste obtinendo non obfunt, non convenire certum est. Non male scribit

¶ Notat. in Gro-
nium de jure B. G.
P. p. m. 474.

*doctissim. Feldenus: N Hostium bona vitamq; pro consequendo sine destruere injustum non est, quando aliter nec victoria potiri, nec pœna vel vindicante, vel delicta coercente hostes afficere licet, nisi bellum omne à justitia alienum asserere velis. Sed modus his inesse debet, quem finis belli determinat. Ple-
runq; causa belli ita comparata est, ut non in totum hostis*

hostis deleri possit. Et B. Bæcler. ° noster ius defensionis, inquit, & resistendi injuria, nunquam naturale fuit, nisi cum respectu ordinis, sive salvo ordine, quem natura socialis suo fini consequendo, supremo loco destinavit. Naturalis est hac restrictio: Sive inest in jure resistendi naturaliter hac exceptio, nisi resistendo violetur ordo socialis, cujus primam & summam rationem ipsa natura habet. Nec possunt etiam tales, qui veneno aquas inficiunt, ab omni penitus excusari perfidia; aquarū enim usum dum concedere videntur, & quem etiam concedere videri volunt, aquas veneno tingunt, dataque opera hostes fallunt, cum tamen in insidiis hosti struendis, eoque opprimendo, omnium sapientium iudicio id dare deceat operā, ne inique, nec ex inhumano iniustoq; affectu, odio sc. internecivo, eiusque rabie, sub strategematum specie spes seu ex humanitatis, seu ex gentium jure data, fallatur, & fides hosti debita frangatur, id quod infectione aquarum, ad communem usum omnium sententia concessarum, omnino fieri recte iudicatur.

° *Comment. ad Grot. lib. 1. c. 4. p. 267.*

XV. Præterea cum ipse Deus dederit olim *legem de non succidendis arboribus, de quibus Israelita vesci potuerunt,* aquarum, & fontium veneno facta vitatio hoc ipso à Deo prohibita esse recte colligitur: minus enim est arborem frugiferam succidere, quam veneno aquas & fontes corrumpere. Ebræorum interpretes legem sic explicant, ut extendant ad rem quamvis, quæ sine causâ peritura sit, ut si ædificia comburantur, esculenta, & potulenta

^p *Deut. 20, 19.*

91.3. de l. B. P.

c. 12.

de l. N. G. 6. 35.

corrumpantur, ceu *Groz.* ⁹ etiam observat; quod & doctis. monet *Seldenus*, ¹ *Noc minus*, inquit, ex decretis majorum divini de arboribus frugiferis precepti bellici ratione nixis, illicita merat vasa diffringere, vestes dilacerare, demoliri ades, fontes occludere, aut aliud quid ejusmodi facere. *וְדַרְדַּר הַחַתָּוִת* ita ut inde res periret, usibusve prorsus eximeretur humanis. Quanquam vero ista lex militaris nos hodie non æque obliget, imo & in V. T. in certo casu arbores fructifera succifæ legantur, offendit tamen eadem, quam in bello æquitatem in hostes etiam observare deceat, cui aquarum veneno facta corruptio penitus repugnat.

XVI. Non etiam licet à pari concludere, axioma scilicet belli hoc esse, ut si metuas hostem à tergo insistentem, omnem agrum, vineam, fructus, ædificia, & totam terram igne perdas, ne vivere possit hostis; sicut apud *Curtium* ¹ *Mazæo* mandavit *Darius*. Ergo si totam terram ita vastare belli jure licet, quare non licebit aquas quoque veneno corrumpere? Eadem enim ratio non est, ibi vis est aperta, non tam iusta etiam in se, quam necessitate maioris mali vitandi permittenda, & excusanda potius, quam per omnia simpliciter probanda; hic clancularia perfidia: Illud ad exercitium domini eminentis revocari, damna etiam illata facilius restitui possunt; Elementum autem veneno corrumpere in naturam universam iniquum, in hostes inhumanum & crudele est. In magna necessitate, inquit

¹ l. 2. de F. B. c. 6. *Alberic. Gentilis*, ¹ *si id liceat, quaras forsassis. Quod*

p. 20. 257.

nam-

namq; licitum non est in lege, necessitas facit licitum. nam & sabbatum custodiri præceptum erat: Macchabei tamen sine culpa pugnarunt in sabbatho. Caterum respondemus, quod nostra necessitas non habet violare jura adversariorum nostrorum, non jura alicujus. Nimirum etiam hosti sua jura debentur, officia adversus eos servanda, à quibus injuriam acceperis, ut supra ex Cicerone ^{1. Offic.} illa vocavimus, æstimanda ex natura socialitatis, quæ quoad habitum etiam inter hostes manet. Sic enim offendas inimicum, tanquam rediturus cum eo in gratiam, memoret quod æque homo sit, atque tu es.

XVII. Quid ex talionis jure liceat, quæres? supra jam vidimus, non prolixè hic repetendum. Apud Pindarum ^{2. Nem. IV. Si. 2. v. 10.} equidem hæc extant:

ἀπειρομάχας
 ἰὼν κε Φαείην
 λόγον ὁ μὴ ἔπιεις. ἐπεὶ
 πέσοντι, ἤ γὰρ πάθειν εἴκεν.

In expertus belli esse videri queat, dictum hoc qui non intelligit: quoniam facientem aliquid, etiam pati convenit. Sed ne quid nimis. Talionis enim jus non eo extenditur, ut hostium injuriam & scelera paribus modis reensemus. Nunquam enim similitudine aut impunitate alterius criminis diluitur id, quod contra ac liceat, arguitur factum, sicut ex Ammian. Marcellin. ^{1. lib. 30. 2. differ. Pol. X.} docet Nicol. Bellermont. ^{2. ut} proinde hostium fraudes, perjuriam, violatum denique jus gentium & alia, nobis reddere, & sic sceleratè par pari referre non liceat. Alberic. Gentil. ^{3. l. 2. de J. B. c. 21. p. m. 419.}

1.3. de 1. B. c. 2.

etiam quanquam rigidior alias, *etsi in aliis omnibus velit talionem*, ubi tamen de sanguine sit quaestio, eam non vult, adducitque in hunc finem alibi^b varia ex *Plutarcho, Dione, Cicerone, & Polybio* loca, quae idem praecipunt. Non enim sic gerendum est bellum, quasi ipsum genus humanum extirpatum vellemus.

2

1.2. A. 20. 7. 7.

XVIII. *Jure gentium* quod prohibitum sit aquas veneno corrumpere, non solum per ea quae hactenus discussa sunt relinquitur, sed & inde infertur, quod nunquam hoc medium hostem vincendi publica autoritate fuerit probatum, quod improbasse gentes potius, gravique poena dignum censuisse, leguntur. Clades hostium grata erat, media vincendi talia averfabantur cordatiores. Unde *Florus*^c de facto *Aquilii* differens, *quae res*, inquit, *ut maturam, ita insanam fecit victoriam*; quippe *cum contra fas Deum, moresque majorum, medicaminibus impuris in id tempus sacrosancta Romana arma violasset*. Unde & *Casariani Gallig*,⁵ ne talium armorum usus in moderno bello esset, mutua inita hoc nomine conventionem, ^d gravi sub poena suis interdixerunt.

^a Vergleichnis un Vergleich so wie sehen den Kap. 1. & c. art. 57.

1.3. Strang. 7. 6.

XIX. Mitius censendum tamen iudico, de facto *Clisthenis Sicyonii*, aquas vitiantis elleboro, ne bibi potuerint. Explicat rem *Sextus Iul. Frontin*.^d *Clisthenes Sicyonius*, inquit, *ductum aquarum in oppidum Criseorum ferentem rupit*; *mox affectis siti restituit aquam elleboro corruptam, qua usos profluvio ventris decipiens, cepit*. Non placet equidem *Alber. Gentili*,^e & eodem loca habet quo veneficia.

^e de 7. B. lib. 2. c. 6.

neficia. Contra Grotius^f non idem statuendum ostendit de aquis sine veneno ita corrumpendis, ut bibi nequeant. Id enim perinde habetur, quasi auvertatur flumen, aut fontis vena intercipientur, quod & natura & consensu licitum est. Nec dissentiant Interpretes. Ex quibus Feldenus^s rationem etiam reddere conatur asserti Grotiani, quia scilicet plus prudentia in his cernitur. Non enim tam furore, quam ingenio petitur hostis, spiratque hoc factum non crudelitatem, sed humanitatem, & pro sine habet non cladem hostis, sed victoriam hoste etiam salvo; frangit ipsius vires; & languidas reddit, quas tamen recuperare potest, ei autem recuperare non licet, nisi concessa victoria se victum fateatur. Estque dolus in hostem citra omnem privationem juris ipsi debiti usurpatus, quem proinde non male Vir Consularis Frontinus catalogo strategematum inferuit, habens eundem eodem quo fluminum derivationem loco.

XX. Alii populi cladem hostibus illaturi, scorta venefica & lae quadam laborantia immiserunt. Balacus sane Moabita consilio Bileami formosissimas quasque gentis suae puellas castra Ebraeorum adire, juvenesque in sui amorem excitare, nec concubitum petentibus sui corporis potestatem facere iussit, donec mulierum cupidine ducti à patria quoque religione desciscerent, quo facto certam Regi Bileamus vates praedixerat victoriam, eum pluribus Iosephus^h explicat. Sic de Hispanis testatur Fallopius, quod cum vim morbi contagiosi, luem Veneream

^f in Notat. ad Grot. l. 3. c. 4. § 17.

^h Antiq. Judaic. l. 4. c. 6. Num. 25. §. seq. c. 31. §. 16.
ⁱ de Morb. Gallic. p. 1. l. 1. Opp. f. 684.

neream intelligit, *cognovissent, clam scorta & eorum formosissima, ab urbe Neapoli obsessa expulerint*, hoc scilicet sine ut Gallorum exercitus inficeretur. Consilio respondit eventus. *Galli enim affecti erga mulieres, ducti pulchritudine, egestate coacti illas exceperunt, libentissime luxuriantes cum eis infrenes juvenes, & ita passim totus exercitus infectus. Sic & Guicciardin.* docet Neapoli, emissos studio ab Hispanis qui jam morbo tenerentur, ut Galli pestilenti contagione inficerentur. Verum sicut illegitima, & indecens matris foeminaeque conjunctio, vagaque libido, juri naturali per se adversatur, ita scorta emittere ut alios suis illecebris capiant, per se quoque malum est. Gravius scelus est, scortorum morbo contagioso laborantium impuro ministerio sic perfide abuti, ut alios sub amoris & amicae consuetudinis specie incautos inficiant. Jure enim pro veneficio naturae & gentium jure prohibito habetur, cum eiusmodi facto non tam hosti, quam toti generi humano clades inferatur, ceu morbo hoc manifeste accidit, qui cum hac ratione primum in Italia Gallos afflixisset, postea, ut *Fallop.* loquitur, *totam Europam infecit.* Sique consultum est, ut morbo aliquo contagioso affectus nuptiis abstineat, ne diram hereditatem in posteros contagione transfundat, eadem de causa etiam stupri consuetudo cum scorto lue quadam laborante erit omittenda, ut graviori longe peccato se obstringant, qui cum ne scortorum quidem purorum impuro ministerio contra hostes uti debeant, lue venerea laborantes mulie-

* 119.

* 110.

mulieres submittunt, quas suam calamitatem ferre, non aliis in naturæ humanæ perniciem inferre de-
 cet. Gravi supplicio sane istas per scorta machina-
 tiones in Madianitis repressit Deus, quibus hoc no-
 mine parcì noluit, ne mulieribus quidem. *Cur femi-
 nas, inquit Moses, reservastis? nonne istæ sunt, quæ* ^{Num. 31, 15.}
*deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, &
 pravaricari vos fecerunt in Dominum, super pecca-
 to Peor, unde percussus est hic populus. Ergo cun-
 ctos interficite, quicquid est generis masculini, &
 mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate.*

XXI. *Bestias etiam usurpatas in bello, & ve-
 natorum animalium subsidio hostes irruentes pro-
 pulsatos constat. Canes & canum cohortes, tauros
 etiam, Leones, &c. veteres in prælium duxerunt,
 haud raro. Multum etiam præsidii ponebatur in
 Elephantis, quorum beneficio sæpe clarissima quæ-
 que parta legitur victoria. Nec jure poterat id im-
 probari, cum vis hostibus opposita foret aperta, hu-
 mana virtute & prudentia superabilis. Venenato-
 rum vero animalium usus ab Alberico Gentili^P non <sup>P l. 2. de I. B. c. 7.
 p. m. 262.</sup>
 probatur. De Annibale C. Nepos^P & Justinus^P me- <sup>P Hannibal. c. 10,
 II.
 v. l. 32. Histor. 4. 6.</sup>
 morant, quod omne serpentium genus in fœtiles la-
 genas conjici jusserit, medioque prælio in naves ho-
 stium miserit, mémorabilem commento hoc re-
 portans victoriam. Sic Atreni, ut est apud Hero-
 dian.⁹ urbem suam quam Severus Imperat. oppu- <sup>l. 3. c. 9. v. 9. &
 10.</sup>
 gnabat, propugnaturi, non solum sagittas lapidesq;
 superne jacentes pessime acceperunt Severianos,
 σκευή τε κρεβάμυα πιπιημένα πληροῦντες πλῆθῶν, μικρῶν
 μισρ.*

D

μὲν, ἰοβόλων ὃ θηρίων, ἐπέβαλον αὐτοῖς, πὰρ ὃ, ἐμπίπτον-
 τα πῆς ὄφεισι, καὶ εἴτι πα παραγυμνωτο ἔ σώμα(θ),
 λαυθένοντα καὶ παρεισόνοντα, πτρώσπον(ε) π αὐτὰς, ἐλυ-
 μαίνετο, *esiam vasa fictilia volucris quibusdam*
venenatisque bestiolis oppleta devolvere, quae cum
aus oculis involitarent, aut in apertas corporis par-
tes sensim obreperent, graviter singulos consaucia-
bant. Ast cum armorum veneno tinctorum u-
 sum racito gentium tantum consensu, non jure
 naturæ prohiberi supra diximus, ita cum prudentia
 & extrema etiam necessitas, non cœcus furor &
 nocendi rabies hæc pugnandi media commen-
 dent, ceu per se non illicita, & moratorum gentium
 consensu, in quantum de illo vel ex historiis, vel
 praxi constat, non improbat, nec *Annibalem*, nec
Atrenos, hoc nomine male audire, debere judica-
 mus. Accedit quod vis hæc etiam sit aperta, nec
 latrocinii, vel perfidiæ, vel crudelitatis ullam speciem
 præ se ferat, etsi improvisa. Sicut etiam *Ponticus*
ad primo ridiculum, fictilibus dimicare, qui ferro
nequeant, etsi ubi serpentibus repleti naves
viderunt, ancipiti periculo circumventi, hos-
ti victoriam cesserint, teste quem adduximus
Trogi epitomatore Iustino^f. Nec hæc ars tam cla-
 dem hostium, quam victoriam pro fine habet, qua
 parte alteri relicta, periculum per animalia hæc in-
 rentatum facile evitatur. *Commentum hinc etiam*
Iustino^f, *dolus quo pugnandum erat, cum armis non*
par esset Annibal, Corn. Nepot.^c *consilium & strate-*
gema Viro Consulari Frontino,^u Clarissimis item
 Viris

l. 6

l. c.

l. c. 10, 14.

Strab. 4, 2, 11.

Viris Berneggero, ^x Bæclero dicitur^y. Excusatione sane tale factum quin urgente necessitate dignum censetur, dubium non est.

^z Not. in Justin. l. c.
^y Not. in Herodian. l. c.

XXII. Existimat equidem *Alber. Gentil.* ^z *parem esse rationem sive bestiolis venenatis, seu armis veneno tinctis utaris: nobis non idem videtur. Usus veneni enim per se contra hostes jure naturali non est prohibitus, nec eadem hic obtinet ratio, quare jure gentium interdictum existimari queat serpentibus uti, uti usus armorum venenatorum prohibitus censetur. Cum aliud sit arte veneficia parare, rerumque naturam corrumpere, aliud mediis à natura subministratis uti, & ea quæ natura ipsa produxit aperte, & sine fraude, doloque malo hosti obiicere. Licet enim sunt adversus hostem insidiæ, modo absit perfidia. Et in rebus arduis & afflictis, quales fuerunt *Atrenorum*, non tam speciosa dictu, quam usu necessaria & utilia sequi debemus, uti *Darius* ^a olim monuit, præprimis quando truculenta id imperat necessitas, modo non sunt talia per se inhonesta, vel communi consensu improbata. Hoc enim casu obtinebit illud *T. Quintii* apud *Livium*, ^b *honestæ aut solæ, aut primæ pensari decere populis & regibus. Nihil, inquit Polybius,* ^c *aut faciendum injuste, aut turpiter patiendum, ut pace frui valeamus.**

^z J. c. p. 262.

^a Curt. 5, 1, 2.

^b l. 34. Hist. c. 57.
^c l. 4.
⁶.

XXIII. Cæterum *nova* etiam hætenus *invenitata*, & quidem insignem cladem inferentia arma an fabricare, illisque uti liceat quæritur? Ita *Livius* novi telorum generis inventi mentionem facit ^d à

^d l. 42.

Perseo. Bipalme spiculum hastili semicubitali infixum erat, crassitudine digiti. huic ad libramen pinnae tres, velut sagittis solent, circumdabantur: funda media, duo funalia imparia habebat. cum majori sinu libratum funditor habena rotaret, excussim velut glans emicabat. Fundarum usum primi Balaerum insularum habitatores invenisse dicuntur Vegetio^c. Machinis bellicis ab Eudoxo & Archyta inventis, haecenus autem incognitis, quomodo Archimedes Marcelli Syracusae obsidentis conatus eluserit, prolixè Plutarchus^f exponit. ἡ δὲ πύριος μηχανὴς ἔδειξεν, inquit, ubi tormenta Archimedes laxavit, simul missilia omnis generis & ingentis ponderis saxa in terrestres copias horrendo fragore atque impetu delata misit, adversus eam vim nemo consistere poterat, sed prosternebant confertim eos in quos incidere, ordinesque turbabant: novisque his machinis effecit, ut Syracusani, quos ante pavor stuporque ex metu defixerat, nihil obsistere contra Romanorum vim & vires posse putantes, hostes suos, iudice ipso Marcello eluserint. Iosephus^g consilio necessitatis adhibito, Romanos Iotapatam impugnantes ferventi & bullienti oleo perfudit, ut cum dolore savissimo è muro devoluti, re infecta retrocederent. Nihil tamen terribilius excogitari potuit tormentis nostris aeneis, quibus quanta hominum & aedificiorum strages edi possit, & edita haud raro sit, omnes norunt. Sed armorum usus in bello iusto ut est necessarius & praecipuus, armis enim libertas, patria, parentes, & alia.

^a de re milit. lib. 1.
16.

^f Marcell. lib. 1. Opp.
f. 307. seq.

^g Bell. Judaic. 3.
10.

alia omnia teguntur, ut est apud Sallust. ^h Ita quin ^h *Juz.*
 ad terrorem & cladem inferendam fabricari, nova
 etiam excogitari queant arma, jure naturæ non pro-
 hibetur, cum enim pactis non geratur bellum, lice-
 bit omnino illis mediis aliis non improbatis uti,
 quibus pertinacia hostis frangi potest. Vis etiam
 est aperta omnique caret fraude & perfidia, & vi,
 coniunctaque virtute opposita propulsare eandem
 & irritam etiam reddere licet; nec aliter etiam sæ-
 pe, quam tali vi adhibita pertinaci hosti jus & æ-
 quum extorqueri, pax item firma stabiliri potest.
 Et si olim, cum ad pugnandum adhuc rudes essent
 homines, novis fabricatis armis hostes jure belli, &
 communi consensu vincere licebat, nemine id im-
 probante, plurimum enim interest quo armorum
 genere in bello utamur, ceu *Scipio Amirat.* ⁱ monet, ⁱ *Discur. in Tuc.*
 qui hodie id vitio verteretur? Cum & bellica vete- ^{l. 2. d. 4. p. 41}
 rum tormenta, etsi nostris dissimilia, itidem maxi- ^{seqq.}
 mam sæpe numero & hominum & ædificiorum ^{l. c. l. 19. d. 3.}
 stragem ediderint, *judicio Scipionis Amirat.* ^k qui &
 rationem huius inventi dat, *quia scilicet quocumq;*
brachia non extenduntur, necesse est, ut eo instru-
menta, brachiorum viribus vibrata, perveniant.
 Et sicut non ferro tantum, sed & ingenio hostem
 vincere licet, ita recte *virtus arti, & rursus ars vir-*
tuti immiscetur, ut illa impetu hujus fortior, hæc
illius scientia cautior fiat, ut loquitur *Valer. Max.* ^{l. 2. c. 4. 3.}
 Novis ergo & hodie uti licet armis, de hoste enim
 in bello justo quovis modo vindictam sumere li-
 cet, si citra perfidiam & jus hosti etiam debitum fieri
 possit.

possit, qua in re tamen cautos esse decet, ne eiusmodi conficiantur arma, quæ plus ad crudelitatem exercendam, quam victoriam consequendam facere videntur.

XXIV. Contingit equidem nonnunquam, ut ad minuenda pericula tacite sint quadam bellantium conventiones, ut Grotius^m loquitur, quemadmodum olim, ut est apud Strabon.ⁿ inter se Chalcidenses & Eretrienses convenerunt, ne manente bello liceret uti missilibus, μή ρεῖν ἄρα πηλεβόλοις. De Alphonso Neapol. Rege author est Colenutius,^o quod cum in nave pratoria terrestris suorum praelium cum Neapolitanis, quorum Dux erat Sfortia, videret, & nihilominus ex suis trirēmibus sua tormenta ex latere vibrare iussisset; observans fortia facta Sfortia inser praeliandum, venit; ne in eum locum, ubi Sfortia pugnaret, tormenta emitterentur. Quam rem cum Sfortia ex captivo Squarzia cognovisset, mandavit & ipse vicissim toti exercitui, ne tormentis deinceps peterent Alphonso navem. Nec rara sunt circa ea quæ in bellis contingunt, vel alias licita sunt, eiusmodi gentium pacta. Quemadmodum etiam Germani & Galli exorto, quod adhuc flagrat, bello, de non usurpando certo globorum genere inter se anno 1675. Argentorati conyenerunt: Ita enim im Vergleich so zwischen der Kaiserlichen und Französischen Armeen, so wol auch beiderseits Allirten die Austausch- und rationirung der Gefangenen betreffend / ist auffgerichtet worden in der Statt Straßburg

^m de I. B. P. 3, 4,
16.
ⁿ l. 10.

^o Hist. Neapol.
l. 5.

burg den 27. Aug. 1675. loquantur: ^P So sol auch ^{P. art. 57.}
 hiemit beiderseits ernstlich und scharff verbot-
 ten seyn / sich keiner Drat vergifteten / ges-
 sturten / und mehrerley ungewöhnlich fi-
 gurirt und formirter Kuglen NB. ins künfftig
 zugebrauchen: bey dem derley verbotener Zeug
 wird gefunden werden / der soll auff gesinnet
 von der Parthey / zu welcher er gehöret / exem-
 plarisch gestrafft werden. Referunturq; ea à Con-
 ringio, ^P Rachelio ^Q ad jus gentiū, num proprie, ut Vi- ^{P de leg. §. 24.}
 ri hi Clarissimi contendunt, an abusive? ut Ziegle- ^{Q de I. N. G. p. m.}
 rus ^F vult, jam non disputo. Negari interim ne- ^{244. 256.}
 quit, quod cum bella ad justitiam exsequendam, & ^{F Not. ad Gros. p.}
 non ad internecionem & excidium populorum, ni- ^{57.}
 si hitale quid meriti fuerint, nectam ad cladem in-
 ferendam generi humano, quam pacem aquiren-
 dam geri debeant, vitæ hominum sociali, & huma-
 nitatis officiiis, quæ hostes, eo quod homines sunt,
 sibi invicem etiam debent, admodum conveniens
 sit eiusmodi conventio de omittendis nonnullis
 actibus, qui belli jure alias pro licitis habentur,
 quanquam altera, si ei aliter visum fuerit, ad taletm
 conventionem ineundam nullo jure adigi possit.

XXV. Non autem verum est per hoc armorum
 genus nullum locum relinqui fortitudini.
 Archidami vox nota est apud Plutarch. ^P Nam καλα- ^{P Apoph. t. 2. Opp.}
 πικρόν ἰδῶν βέλ^Q τῶτε πρῶτον ἐκ Σικελίας κρημιά- ^{F. 191.}
 σῆν, ἀνεβόησεν, ὃ Ἡράκλεις, δὲ πάλωλεν ἀνδρὸς ἀρετῆς.
 Catapultæ cernens telum, tunc primūm è Sicilia di-
 latum, exclamavit: Hercules, actum est de
 viri virtute! Ita cum Stephan. Poloniae Rex
 Mosco-

¹ s. Poliorcet. 5.

² Od. 10. l. 12.

³ Com. in Guid.
Pancrol. Rer. me-
mor. l. 2. p. 286.
⁴ de I. B. 2. 7.

Moscovix munimenta aliquot lignea globis candentibus immixtis incendisset, conquestus est Ruffus, apud Lips.^c *Ius armorum belli violari, & armorum decus pollui nova fraude.* Verum quo terribiliora sunt hæc recentiorum arma, eo plus fortitudo circa adeunda pericula, quæ à novo hoc tormentorum genere oriuntur, conspicitur. *Rebus in angustiis animosus atque fortis appare,* monet Horat.^u Quod non æstimatur ab armis, sed ab animo, & constantia in subeundis periculis, quæ viribus humanis depelli possunt. Juvant arma virum fortem, nec profunt ignavo. Nec fortes etiam, sed timidos à pugna arcent recens inventa arma; quanquam in præliis & munimentorum expugnationibus haud raros non tam bombardis, quam gladiis geratur, ut proinde in illis non semper certa spes victoriæ collocari debeat, observante Salmuth.^x Tractavit hanc quaestionem etiam, nobisque consentit Alber. Gentil.^y

XXVI. Circa pulveris pyrii usum, etsi varia quaeri possint, quæ studio omittimus, illud tantum dispicere juvat, num *Classiarii rebus desperatis, cum sibi subeundam vel captivitatem, vel mortem vident, pulvere pyrio, quo ipsi cum hostibus pereant, & sua clade hostibus quoque cladem inferant, ignem subicere possint,* compluribus, Batavis potissimum, affirmantibus, nos negamus, qui factum hoc pro *αυπηχαια* indirecte tali habemus. Furor potius est, rabies, desperatio & belluina feritas, quam vera fortitudo. τὸ δαποθήσκων Φεύγοντα πινίαν, ἢ ἔρωτα, ἢ λυπηρόν, σὺν ἀνδρείᾳ ἀλλὰ μᾶλλον δειλῆ, non ut vel pauper-

paupertatem, vel amorem vel molesti quippiam fugiamus, & sicetiam captivitatem, fortis viri minime est, sed potius timidi, ait Aristotel.² Et sicut Sagurinos nemo laudaverit, quod suis se everterint manibus, dum versa denique in rabiem fide, immanem in foro excitarunt rogum, tum desuper se suosque cum omnibus opibus suis ferro & igne corruperunt, apud Flor.³ Simile huic est factum classiariorum in censo pulvere seipsum perdentium. Est equidem mors præoptanda, si fuga respublica aliquid accipit detrimenti; si vero morte parum eidem emolumentum affertur, & superstites adhuc patriæ laboranti possumus prodesse, præstat salva honestate fugam capessere, & ad meliora Reipublicæ se reservare tempora, quam citra necessitatem mortem appetere. Eleganter Iosephus^b ad Judæos desperatione, qua se morti devoverant, cōcitatos, quid tantopere, inquit, propria cadis avidi sumus? aut cur amicissimas res, corpus & animam, in dissensionem vocamus? mutasum me quisquam dicet? sed Romani hoc sciunt, optimum in bello mori? sed lege belli, hoc est à victoribus trucidari. Proinde si quidem Romanorum ferrum deprecor, vere meo gladio meaque manu sim dignus: sin illi hosti suo parcendum putant, quando justius non ipsi nobis pepercerimus? Quippe stolidum est ea circa eos admittere, pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrum enim esse pro libertate mori, & ipse fateor, pugnando tamen, & illorum manibus qui eam præripuerunt. Non etiam jus Magistratus in subditi vitam eo usque extendit, ut jubere possit quendam seipsum vita privare. Periculo dis-

² 3. Eth. 7.

³ 1. 2. Hist. c. 66.

^b 3. de Bell. Jud. c. 14.

E lo dis-

lo in quo pereat caput civis, & subditi objici potest, præcipi eadem, ut seipsum vita privet, non potest. An vero uti non sub his, ita sub nullis plane aliis circumstantiis à *Classariis* hoc fieri possit, dubitante *B. Schallero*^c nostro, non definio, cum sciam summorum virosum non eandem esse sententiam.

^a *Disp. de Autochir. §. 39.*

XXVII. *Magis deniq; artibus & armis sæpe in bello pugnare placuit.* Sic *magis carminibus Balacus* Moabita, ascito *Balaamo* diris imprecationibus, *Ebræos* debellare tentavit. ^c *Prisci* item *Ægyptii* non armis solum, sed & *Magis* in bello usi sunt, *Iannes* sane & *Iambres* famosissimi *Ægyptiorum* *Magi*, qui *Mosi* divina virtute miracula patranti se opponere non dubitarunt, in *Pharaonis* exercitu, quo *Israelem* persecutus est, una fuisse & in mari rubro periisse, à *Judæis* dicuntur: Sic enim in antiquissimo *Medrasch* apud *doctis, Buxtorff.*^d legitur: *Dixerunt sapientes nostri, quando in mari submersi sunt Ægyptii, fuerunt inter ipsos duo Magi, quorum nomina Iochane & Iambre, qui dixerunt Pharaoni, si per manum Dei fiat hoc, non prevalebimusei, sed si per manus Angelorum fiat, poterimus illos prosternere in mare.* *Maxentium* incantationibus usum ad belli impetum à se avertendum

^a *Num. 22, adde Joseph. Antiquit. Jud. 4, 6.*

^d *Lexic. Thalm. f. 974.*

de vna Corp. M. Eusebius tradit. ^e *Constantinus M.* quoque cum precibus adhibitis ad bellum se componeret, *Licinius* *præstigiis magicis ad bellum se parabat, deceptus diabolicis responsis*, eodem auctore. ^f *De Biarmis* *Laponum* majoribus idem testatur *Saxo Grammat.* ^g *Persas* contra *Turcas* *magis carminibus procellam evocasse* in illorum cladem *Iovius*^h credit. Nec

^a *de vna Corp. M. l. i. c. 30.*

^f *de Vit. C. c. 4.*

^g *l. 1.*

^h *l. 95.*

Christia-

Christianos denique ab hoc impio subsidii genere, ad devincendos, vel depellendos hostes suos, abhor-
 rere scriptores notarunt. *Guilielm. Boëckel*¹ se vidisse, & ¹ Bell. man. bot. Rg-
 & audivisse, testatur aliquos fastuose infatuatos fui-
 se gloriatos, quod, etsi hostis multo pedite & equis in-
 structus & superior, plures equites peditesq. hostium
 oculis sistere valeant, dasi sie vil Reüter un Knechte
 te im Felde machen/ gegen ihrem Feind sich fest
 setzen/ und stärcker ansehen lassen können. Quid
 in obsidione *Neahensela* ann. 1663. contra Turcas
 nonnulli tentare non dubitarunt, æque severe atque
 pie improbante & impediēte Principe *Pio*, testa-
 tur *Theatr. Europ.* In celebris etiam urbis cujus-
 dam obsidione accidit², ut cum obsessi globis &
 missilibus ignitis urgerentur, laminæ cui pila ardens
 involuta fuerat, hæc verba inscripta lecta fuerint:
 PATER ET PRINCIPIUM SAPIENCIA FI-
 LIUS UN SPIRITUS ET SANCTI ET
 SIRA NUSMTO §. BC DEMB EI NUS DC
 DC D DOË OPEHOPRT GRUJHAP (alii
 legerunt CHNAP) AMEN. artibus magicis uti
 hinc obseffores colligebant obseffi.

XXVIII. Sed hoc est Acheronta movere,
 flecti si nequeunt superi. Magicis artibus & diaboli
 auxilio uti, quemadmodum per se est impium, ita
 quoque in bello. Execrabile enim est omne quod
 cum pravis spiritibus & dæmonibus instituitur com-
 mercium, & execrabiles sunt, ut *Lactant.*^k loquitur,
magorum artes, quibus etiam Diabolus con-
 tra illos utitur, quibus videri vult esse subsidio. Ele-
 ganter loquitur *Gregor. Nanzianz.*¹ εὐδὲν δὲι οὐ
¹ l. 2. c. 17. ¹ Orat. 4. o. f. 648.

πελαμιμάτων καὶ ἐπισημάτων, εἰς ὃ πονηρὸς, σωεῖσθαι
 χεῖρα, κλέπτων εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ σέβας ἐν τοῖς
 κυφύτοις, nihil tibi amuletis nec incantamentis
 opus est, cum quibus pravus ille in leviorum homi-
 num animos simul irrepit, venerationem Deo debi-
 tam furtim ad se transferens. Divino auxilio ob-
 tinetur victoria, quod nec Gentiles laruit, qui pro-
 pterea à Deo victoriam petendam esse consueve-
 runt ; Unde Hannibal apud Liv. ^m Italiae bellum il-
 laturus Gades profectus est, Herculi vota exsolvens :
 novὴ ἄρ' se obligans votis, si cætera prospere evenis-
 sent. Nec minus Romæ belli Punici causa, quod
 ab Hannibale imminabat, supplicatio per urbem ha-
 bita, atque adorati Dii, ut bene & feliciter eveni-
 ret, quod bellum populus Romanus jussisset. ⁿ μάχοντα
 μὲν ἐξ ἑκατέρω ἀεὶ στρατῶν ἀνθρώποι, θεοῦ δὲ ὁ
 Θεοῦ, ὅπως ποτὶ αὐτῶν δοκεῖ, καὶ ἔτι πλέμης δίδωσι κατ-
 ἄρ' ἀμικάντ ὑστρινque ex acie homines, at Deus
 victoriam & robur bello, quandocunque visum im-
 pertit, dicebat olim Belisarius apud Procop. ^o Ma-
 gicis vero artibus neglecto Dei, Diaboli ope vincere
 fatagunt mortales, non sine horribili idolatria, de-
 speratione, & divini nominis odio.

XXIX. Habet præterea alia adhuc armorum
 in bello prohibitio locum, quando sc. militibus in-
 terdicitur, ne in necessaria etiam sui contra commi-
 litones instituenda defensione, omni armorum ge-
 nere utantur, de qua extant Constitutiones D. MA-
 XIMILIAN. II. CÆS. P & D. FERDINAND. III. ^q d. de
 hac in præsentem non quaeritur.

SOLI DEO GLORIA.

^m l. 21.

ⁿ Liv. lib. 21.

^o 1 Pandal. p. 108.

^p Articul. brieff

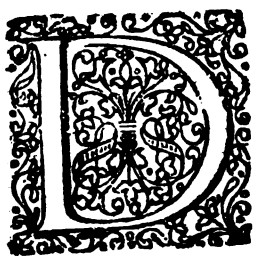
Art. 30.

^q Articul. brieff

Art. 30.

DE
PRODITIONE
DISSERTATIO.

E proditiōibus frequens est, belli potissimum tempore, sermo, ita ut ubi voto vel eventus non responderit, vel præter opinionem res aliter ceciderit, statim ex composito, & proditiōe rem ita gestam esse multi præcipiti suspicentur sententia. Varia etiam de occulto hoc perfidiæ scelere audiuntur judicia, non il-

lorum solum qui castra sequuntur, quibus sæpe uti nulla ratio vincendi turpis est, ita cum Antigono, sibi urbes alienas oppugnantibus commentarium de justitia adferri, vident; sed & eorum, qui à strepitu armorum remoti, æquum & justum quieti audire possunt. Nobis quid ex justis rectique Philosophia hic videatur, Colloquii Academici ergo secururis significare constitui-
mur thesibus.

§. I. *Proditor* itaque quis dicendus sit, eadem omnium neque vox, neque sententia est: Nonnunquam enim *latius*, nonnunquam *strictius* loquuntur. *Anton. de Escobar* (a) proditiōnem esse docet, *alium ob pecuniam in discrimen adducere, seu alius ledendum offerre, vel iniuste accusare.* Cardinalis *Toletus* (b) amplius proditiōnis crimen extendit, non circa *personas* tantum, sed & circa *res immobiles, castra seu villas, civitates; mobiles item, pecuniam* scilicet *alterius absconditam, & secreta, qua in detrimentum*

(a) Theol. Mor. p. m. 284.
(b) Instr. fac. p. 1269.

- aliorum aperiuntur, committi illud statuens. Similiter fere scribit Antoninus, (c) proditorem fieri cum *damno rerum, vel persona: aut manifestatione secretorum Domini, vel familiarium eius.* Unde c. 22. *Fabius Incarnas*. (d) Proditionem dicit esse *deceptionem contra datam fidem, vel debitam, in damnum alicuius.* *Strictius* vero loquitur Lipsius, (e) vim clanculariam quæ capiti Regis minatur *infidias* appellans, *proditionem* vero occultam in loca ejus, copias, arces, molitionem. Verum enim vero stylo probatorum scriptorum etiam mercede venalem proditionem Regibus imminere, regesque prodi posse dici, ex Curtio (f) constat, qui Darium Græcos Alexandri milites sollicitasse ait, *ut Regem interficerent, aut proderent.* Et quominus ille Pyrrhi familiaris, qui, *si premium sibi quod bellum citra ullum discrimen susceperat ostenderetur à Romanis, venose Regem necaturum scripserat*, ut est apud *Plutarch.* (g) ad Consules, *Proditor* appelletur, nihil obstat. Ita qui alios perfide deserunt, aut alias destituunt, quibus adesse debebant, vel perfide oppugnant, eosdem prodere dicuntur *Ciceroni, Livio, Tacito.*
- (h) l. 6. Eadem acceptione *Herodianus* (h) utitur voce *προδίδουαι*: τὰ ὑπὸ ταῖς ἀναλοαῖς δι' ἀμέλειαν προδιδωκῶς, h. e. interprete *Politiano*: *quis res in oriente per negligentiam prodidit.* Unde *Paulus Mediolanens.* Legatus apud *Procop.* (i) *προδύται*, inquit, οἷμα καλεῖται αἱ εἰσι δόκαιοι, ἔχ' οἱ ἂν τὰς πύλας τοῖς ἰναλίτοις ἀνακλίνοιν μόνον ἀλλ' ἐδίετ' ἡσόν, εἰ μὴ καὶ μάλλον, εἰ ἂν πολιορκούμενοι παρὸν τοῖς φίλοις ἀμύνον' οἱ δὲ τὴν ἀκίνδυνον ὄκησιν πρὸ τῆς ἀγωνίας ἐλόμενοι, τὴν ἐκαίων ἐπικράτησιν τοῖς πολεμίοις δίδωσασιν, *proditores jure non solum sunt percipiendi, qui portas hostibus patefecerunt: sed longe magis qui obsessis & amicitia conjunctissimis ferre dum auxilium querunt, id tamen, vel periculum veriti, vel quia ocium magis quam negotium malint, quam negligunt, in hostium ditionem hos tradunt.*
- (k) Pol. c. 35. n. 51. *Latini* etiam locutus videtur de Proditione *Albus.* (k) cui res media, & adiaphora dicitur, qua bene & male uti possumus. Inteligit nimirum quæcumque manifestationem & traditionem, animo alterum decipiendi eique nocendi factam; quæ quod extra perfidiæ casum locum habere possit, infra docebitur. Imo nonnullis tam *laxa* est hujus vocis significatio, ut notet quodvis, jure etiam, indicium. *Strictiori* vero & magis proprio sensu, quem etiam

etiam nostra spectabit dissertatio, non nisi cum perfidia quadam conjunctam notat detectionem ejus, quod occultari debet, quacunquē id fiat ratione, animo nocendi factam.

§. 2. Hoc perfidiæ malo qui nocere solent, non ex hostibus sunt apertis, sed è nostris hominibus, certe qui nostri esse creduntur, qui fidem & amicitiam nobis debent, qui inter nos haud raro vivunt, & quos nobis amicos esse credimus : Unde Messias verbis *Davidis* Pl. 41. de Juda sui proditore facto ita queritur : *Homo pacis mea in quo speravi, qui edebat panes meos: magnificavit super me supplantationem.* Et Tullius apud *Livium* (k) (k)l. i. c. 28. à Romanis dimicatum fuisse ait non magis cum hostibus, quam (qua dimicatio major ac periculosior est,) cum proditione ac perfidia sociorum.

§. 3. Familiare autem scelus hoc illis est, quibus auri sacra fames potior est fide, quam DEO, patriæ, regi, parentibus, liberis & amicis debent. Nullum enim est, *Cicerone* iudice, (l) officium (l) Orat. pro Quinctiam sanctum atq; solenne quod non avaritia comminuerit, aut violare soleat. Quod malum cum in Romanis luxu corruptis, & hoc nomine omnia argento vendentibus, animadvertisset Jugurtha, quos armis desperabat, quas emerat proditionibus vincere studuit. Nec hæc vis auri *Macrini* milites defectores latuit, quos copiis Imperatoris ad se ad officium reducidos missis, βελανία χρημάτων, μέγα δόξα προδοσίας, sacculis nummorum plenos, magnam scil. proditionis escam, non infelici eventu ostendisse, autor est *Herodianus*. (m) Quo nomine etiam, cum sæpe numero proditores non gratis perfidi esse velint, Moralium Doctoribus filia & proles avaritiæ proditio dicitur, *Angelo de Clavas*. (n) Summ. voce prod. (n) Summ. voce prod. (o) l. c. p. 1259. (p) Theol. Moral. p. m. 284. *Toledo*, (o) *Escobari*, (p) aliis.

§. 4. Libido etiam ad proditionis malum homines impulisse observata fuit. Pravo quippe amore flagrantes, obstrepente furore, rationis dictamina rectæ non admittunt :

*Quod ratio poscit, vincit ac regnat furor,
Potensq; tota mente dominatur DEVS,*

fateretur Phædra apud *Senecam* (q) Hippolyti incensa amore; qui (q) Hippol. v 183. proin etiam *Heracleo* (r) si quid cupiverit, & ψυχῆς ἀντίται, & (r) Pluta: ch. χερμάτων, & δόξης, vel vita, vel pecunia, vel fama redimere dicitur. Amator. t. 2

(s) l. 4. de Gest. Longobard. c. 38. Hinc Romilda apud Paul. Warnesfrid (s) male sano Avarorum regis Cacani, quem è muris Forojuliani conspexerat, amore flagrans, libidinis explendæ gratia, prout pacta erat, *hosti portas aperuit, & ad suam cunctorumq; perniciem hostem introduxit.* Nonnunquam etiam proditio præmiæ libidinis legitur, uti

(t) l. 43. c. 4. mulierem quandam, regis cognatam prodidisse, *Trog. Pompej. (t) autor est, quæ adulterare cum Græco adolescente solita, in amplexu juvenis, miserata formæ ejus, insidias aperuit, periculumq; declinare iussit.*

§. 5. Non minus ex ultionis studio profiscitur haud raro hoc perfidiæ malum. Solatium enim illis qui injuriam acceperunt, vel se accepisse credunt, afferre videtur vindicta, ut læsis hinc *nihil dulcius ultione dixerit Quintilian. (u)* Unde cum nulla alia re fides ita concutiat quam injuria, minus tuto illi fidas, quem antea læsisti; cum an plene eandem concoxerit, merito semper dubitaveris. *Δεινὸν ἐστὶν ἀρσένων ἄδικησθαι, ἢ γυναῖκας γὰρ ἀδικησθαι, vehemens est homo, quum vel affectus est injuria, vel affectum se esse putat, ait Cicero. (x)*

(x) Dio Cass. l. 44. Imprudenter hinc Astyages meriti sui in Harpagum oblitus, summam belli eidem commisit, qui dissimulato, quem ex filii ab Astyage crudeliter cæsi conceperat, dolore, odium regis in vindictæ occasionem distulerat, acceptum postmodum exercitum Cyro perfide prodens, ceu prolixius Herodoto (y) exponitur.

(y) l. 1. Ita Albertus Wallensteinus offensus, ut Acta Publ. testantur, FERDINANDUM II. *Cæs. August.* de mutando exercitus sui duce ex Reipublicæ necessitate cogitare, proditiois perfidia Cæsaris consilia turbatum & vindicatum ivit.

§. 6. Alios ad proditiois scelus præcipites agit ambitio, qua sua sorte non contenti, dignitatem quam apud suos non inveniunt, exemplo Pausaniæ Spartani, (z) scelere apud hostes querere non dubitant. Hanc enim, recte observante Forstnero, (a) *consequitur arrogantia & contumacia, sui admiratio, & aliorum contemptus, sinistrum deniq; & cum supercilio iudicium de cunctis in re publica secus, ac ipsi vellent, gestis.* Sequuntur hinc, si vitia hæc male fuerint tecta, æmulatio inter ordines, inter Duces exercituum ejusdem

ejusdem Reipub. cujus impetus publicam haud raro perdidere salutem; & factiones: Nam, ut Mæcenas ad Augustum (b) ^{(b) Dio. 1.52.} οἱ δυνατώτατοι, inquit, τῶν τε πρώτων ἐρεθόμενοι, καὶ τὰς ἀδυνάτους μισθόμενοι πάντα ἀνω καὶ κάτω φέρουσι, Potentes & primi esse cupiunt, & infirmiores mercede conducunt, omniaq; adeo sursum ac deorsum ferunt aguntq;. Quæ mala, in plurimum potissimum statu, sæpe exteris hostibus occasionem struendæ proditiōis præbuisse, Historicis observatum fuit, ejusmodi hominibus elatis totius Reipublicæ statum potius, quam privatam suam conditionem immutari præoptantibus. Sic in aulis Principum eo nonnunquam progreditur aulicorum æmulatio, ut, *Bæcl.* (c) notante, *in mutuum* (c) *Comexitium & ruinam alter alterius intenti, occasionem ex Republica,* & in Tac. *motu temporum corripiant.* Quæ res eo majori discrimini est obnoxia, quo potentiores sunt ministri, ipsi etiam Principi meruendi, præprimis cui inter contendentes parum, vel nihil est auctoritatis, cujus hinc sæpe status proditiōe penitus pervertitur. Unde *Tacitus* (d) ^{2. Hist. 101.} causas proditiōis qua sui Vitellium perdidit, expositurus, de illis, *nobis*, inquit, *super insitam levitatem & prodito Galba mox vilem fidem, amulatione etiam invidiâq;, ne ab aliis apud Vitellium anteirentur pervertisse ipsum Vitellium videntur.* Quæ doctissimo Commentario, *Cæcina* proditoris perfidi, hominis ambitiosi indolem depingente, illustravit *Bæclerus.* (e) ^{(e) l. c. p. 722.}

§. 7. Sceleratos præterea homines ex *scelerum conscientia,* & *pænarum metu,* denique ut pœnas evitarent, cum hostibus pacto perfide inito, proditores egisse observatum fuit. Alii *patriæ,* ex qua ob scelera pulsi fuerant, & *bonorum* ibi amissorum recuperandorum ergo, proditores illorum à quibus excepti fuerant facti sunt. Alii ut *fidem,* quam se *patriæ* suæ debere credebant, *probarent,* perfide in perniciem illorum, apud quos vixerant, se à suis popularibus sollicitari admiserunt. Alios alia dementia, & mentis impotentia ad perfidiam hanc committendam abripuit. Nam uti πολυχίδης καὶ ποικίλον τὸ ψεῦδος, ἀπλὴ δὲ τῆς ἀληθείας ἢ χάρις, *multiplex & varius est mendacium, veritatis autem gratia simplex,* ut *Theodores.* (f) ^{(f) t. iv. opp. f. 328.} loquitur: ita varia, quæ hominibus imponit, & in scelera eosdem præcipites agit, est malitia, nec uno se prodit

§. 8. *Charactere morali* etiam notavit hoc genus hominum, (g) 4. Pol. & quales sint, qualesq; illorum ingenium, expressit *Lipsius*. (g) *Avanzo*. 53. 199. ri scil. subdoli, temperarii, leves & instabiles, occulti denique & dissimulatores, & simulators, qui in parvis, & ubi non spes lucri apparet, fidem simulant, ut majore pretio, & minore suspitione in magnis prodant: Homines sine omni fide & religione; ad hæc scelerati: semel enim commisso scelere mox *viliis est fides*, sicut (h) 2. hist. in *Basso* & *Cæcina* flagitiosis proditoribus *Tacitus* (h) notavit, prolixius id explicante *Bœclero* (i) nostro: Ingrati insuper, serpentes in sinu illius, à quo foventur, quorum *efficacissima vires* sunt, ut *Valer. P. 723.* (k) 1. 9. c. 6. *Maxim.* (k) loquitur, *mentiri* & *fallere*, *fructus in aliquo admissio* (l) 1. c. 28 *scelere consistit*; cum quibus proin, secundum *Livium*, (l) *diminutio major ac periculosior est, quam cum hostibus*, in quantum scilicet difficilium occulta prævideri, & hoc nomine plus, ceu tela minus prævisa, etiam nocere possunt. Bene *Cicero* (m) *nulla*, inquit, *occultiores insidia*, *quam ea quæ latent simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine, nam eum, qui palam est adversarius, facile cavendo vitare possis, hoc vero occultum, intestinum ac domesticum malum, non modo non existit, verum etiam opprimit, antequam perspicere atq; explorare potueris.*

§. 9. Ab hoc scelere qui manserint immunes, vix status & vitæ genera erunt, cum & *personas Ecclesiasticas*, Episcopos scilicet sacerdotes; & *seculares*, Exercituum Duces, Principes etiam, Legatos, Consiliarios, Cives &c. proximos etiam consanguineos suorum agnatorum, magistros item discipulorum, servos Dominorum, subditos imperantium, cliëntes Patronorum, exules & transfugas benigne recipientium proditores fuisse Historicorum monumenta testentur. Peccatum nimirum originis ubique regnat, unde à nullo vitæ humanæ ordine humana aliena censeri debent: quanquam longe fœdissimum scelus fuit, & gravius etiam notandum, si Episcopus, quem irreprehensibilem, & rebus hujus seculi non implicitum esse decet, hujus criminis reus agitur, quemadmodum *Roberto Gaguino* (n) autore, *Lauduni cum uxore agentem Hugo qui Capetus appellatus est, ope atq; proditione Anselini urbis antistitis recepta urbe Carolum Lotharing. intercepti.* Fidem fere superaret, nisi verbum quod est veritas, infallibile perhiberet testimo-

(n) De Gest.
Franc. 1. 5.
f. 42.

testimonium de *Juda Apostolo*, quem neq; personæ, quam hostibus prodere cum scelerato suo animo constituerat, dignitas, neq; Apostolici muneris sanctitas, ab immani proditionis scelere revocare potuit, & verbis & factis, ut nequitix nil deesset, Domini, magistri, salvatoris, & DEI sui proditor factus. *Judas*, inquit *Hieronymus*, (o) de *Apostolatus fastigio in proditionis tartarum labitur, nec* (o) in *Epist. familiaritate communi, nec intinctione buccella, nec obsequij gratia ad Ruff. frangitur, ne hominem tradat, quem filium DEI noverat.* Denique nec mares tantum, sed & feminae hoc perfidiae genere infames fuisse compertum est. Sunt enim ut *Quintil.* (p) recte ju- (p) *De-* dicat, *& feminis ad scelera vires, cum habent causas virorum. Quin-* clam. z. *imo si interrogas, facilius hæc pectora metus, odium, ira corrumpunt.*

§. 10. Cæterum huic proditionis perfidiae obnoxia sunt *Persona & Res*, ut proin *objectum* hujus sceleris aliud recte *personale*, aliud *reale* dixeris. Ex *personis* huic discrimini non obijciuntur Reges tantum, Principes, aliique imperantes, & Rerum publicarum ordines, regna & Respublicæ, civitates, quæ multo tempore partæ, uno momento proditæ perduntur?

*Eheu quam brevibus pereant ingentia causis!
Imperium tanto questum sanguine, tanto
Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.*

merito queritur *Claudian.* (q) de *Ruffino*: Exercitus etiam, exer- (q) l. 2. in
cituumque duces: & focii: Sed & ipse mundi Salvator Christus & *Ruff.*
DEUS, suorum erga se proditoriam expertus est nequitiam; liberi etiam in Parentes, uxores in maritos, & vicissim hi in illos, fratres etiam in se invicem, hoc occulto perfidiae malo grassati sunt haud raro, cujus immanitatem etiam illi, qui aliis miserabilis etiam sua conditio non satis praesidii esse potuit. Occulta dein moliantur proditores in *res* & facultates aliorum, tam mobiles, thesauros scilicet absconditos, quam immobiles, urbes nimirum, castra; consilia quoque, dicta, arcana, proposita, facta, hostibus in autorum detrimentum aperiunt, cum secreta haberi debuissent.

buisent. Ut proin nihil fere sit, circa quod non perfidia proditorum se exercere possent.

§. 11. *Forma & ratio Proditionis* in quo consistat, difficilius dictu esse, ac alii credunt, jam olim *Polybius* (r) animadvertit: *δυσχερῆς ἴσον τι ὁ τόπος ἔχει, καὶ δυσχερῆς γὰρ ὁρ τινὰ γὰρ ὡς ἀληθῶς χρὴ προδοτὴν νομῆσαι, ἢ βραδύτῃ ἀποφύνασθαι*, hic locus iudicium difficile est, & difficile explicatu. *Quem enim revera proditorem oporteat existimare, non facile est declarare.* Tam varium nimirum hoc perfidiae genus est, & tam varia sub se comprehendit scelera, ut hinc in communi proditionis notione exprimenda etiam moralium Doctores doctissimi quique inter se dissentiant.

(r) Suid.
t. 2. f. 596.

(s) l. c.
p. 1259.

(t) Suin. P.
11. t. 1. c. 22.

(u) Repert.
T. 2. P. 11.

f. 938.

(x) 10. Pol.
c. 52.

Toleto, (s) *Antonino*, (t) consistit in *manifestatione oculi illativa nocuementi*. Aliis in *deceptione*, quemadmodum supra *Incarnatum* loqui audivimus. *Petr. Berchor.* (u) perinde est, si ve perfidiae huius rationem in *manifestatione*, si ve in *deceptione* ponas: Sic enim *cum prodere*, inquit, *idem sit literaliter quam exire, emittere, manifestare, producere, revelare, dicam quod ille proprie dicatur Proditor, qui secretorum sibi commissorum est infidus revelator: si ve qui sub specie amicitiae, aliorum in se confidentium est deceptor.* Proditores eos appellat *Conzen.* (x) qui *patriam, principem, exercitum, secreta, aliave hosti clam tradunt, aut in eorum perniciem, quibus fidelitatem debent, consilia cum hostibus communicant.* quo etiam aliorum collimant definitiones. Nobis *Proditio* in genere posita iudicatur in *perfidia manifestatione eius, quod tegi debet*; de hac enim omnes proditorum artes, differant licet aliàs si perfidiae modum spectes, participant: *Deceptionem* vero quod attinet, eam ad effectum potius, & consequens proditionis retulerim.

§. 12. In omni vero proditione manifestationem quandam esse patebit, si *species proditionum*, & quibus modis occulta hæc perfidia grassetur, observaverimus. Variat nimirum proditio, cum alia fiat *verbis*, alia *facto*. Illa committitur, quando quis suo iudicio alium alterius injuriæ exponit, dum nimirum id quod nocere ei potest nociturum defert, cum potius tegere atq; dissimulare deberet, ut explicat *Uffelmannus*, (y) Fit hoc vel nudo iudicio, idque vel scriptis ad alios, vel verbis voce prolatis, ut si quis indicat voce personam quæ vel incognita est, vel ubi locorum sit ignoratur,

(y) de Iure
quo homo
homini in
serm. ob.
fig. p. 164.

ignoratur, prout Judas Christum Rabbi vocando, & salutando prodidit: Vel si eadem abesse significatur alteri, qui hostilia molitur, quo tali occasione cladem inferre possit: Vel si indicantur alterius opes & divitiæ occultæ, ubi lateant, uti Simon Benjamites Apollonio thesaurum templi Hierosolymitani prodidisse dicitur *Josepho*: (z) *Esse enim, proclamabat magna voce, (z) de Maximum apud Hierosolymitas in occultis pondus argenti & auri, & exuberantem rerum singularum copiam, qua cuncta ad Seleucum Regem debeant pertinere*: Vel si ejusdem actiones, consilia & arcana hosti aperiuntur, quemadmodum *Selimo Tomumbeij Ægyptij consilia & conatus ipsos Ægyptios detexisse Jovius* (a) scribit: Vel si (a) *Vita occasio, tempus & locus alteri nocendi, eidem ostenditur, uti apud Livium* (b) *Syraculanus transfuga Marcello nunciavit, diem festum Diana per triduum agi, & quia alia in obsidione desint, vino largius epulas celebrari, & ab Episcopo præbato universa plebi, & per tribus à principibus diviso*. Nonnunquam vero non nudo tantum indicio, sed consilio insuper hosti dato, qua ratione alteri noceri possit & debeat, docetur, quæ major superiori est perfidia. Majus quippe scelus est manifestare quomodo nocere debeas & queas, quam nude concurrere scelus, prout *Georg. Despotæ Amurathem Turcarum Imperatorem de Corvini adventu, copiarum multitudine, & quotidianis itineribus, non solum certiozem fecisse, sed & eidem, qua ratione commode hostis vinci & cædi debeat, obstructo scil. à tergo itinere, consilium dedisse Bonfinio* (c) dicitur. Fit præterea (c) *l. 7. Rer proditio etiam falso indicio, & mendacio, quo aliud manifestatur, Hung. dec. & perfide noxio consilio alteri persuadetur ex voluntate nocendi, 3. f.m. 471. ut vel bono, quo alias potiretur, privetur, vel malum & clades in quam incidat ei concilietur. Ita Syri præceres à Damascenis corrupti, quo ab horis quos tenebant Christiani in oppositam fluminis ripam exercitum traducerent, perfide Principibus ostendunt, longe faciliorem obsidionem fore, si ad alteram urbis regionem milites locarentur: præsertim quod eo loci debilior civitas esset, & humilibus muris communita: non virgulta, neq; arbores illic esse, quibus flumine prohiberentur. Flumen præterea lentius illic fluere. Quibus commoditatibus accidere posse, ut ad primam oppugnationem urbe potirentur.* Sed

G

ita

ita maximis, cum fidem Syro habuissent, difficultatibus impliciti, urbistandem, cujus expugnatio alias facilis futura fuisset, obsidionem solverunt, prolixius hoc explicante *Roberto Gaguin*. (d) *Uffelmanus* (e) ad hanc, quæ verbis fit, prodicionem refert etiam *Delationem & Delatores*: *Si alteri, inquit, detrahatur apud eos, qui ulcisci crimen, eiq; de quo sermo est, nocere possunt, & de eo obiretatori confset, Delatio & Proditio dicitur*. Recte. Occurrit namque & hic manifestatio perfida & malevola ejus quod regi debet, cum animo nocendi.

(d) Hist. Fran. l. 6. f. m. 50. (e) l. c.

(f) apud Suid. l. c.

§. 13. Ad proditores qui facti tales referuntur à nobis, *ὄσοι*, ut *Polybius* (f) loquitur, *ἢ ἀνδρῶν καὶ τὰς δουρατῶν πειρασῶν, ἢ τῆς πρὸς τὰς ἀντιπολιτόμενους διαφορᾶς, ἐχρηρίζουσι τοῖς ἐχθροῖς τὰς πόλεις*, quosquos difficultimis Resp. temporibus, vel propter privatam incolumitatem, securitatem, & utilitatem, vel propter dissidium, quod inter ipsos, & eos, qui in Reipublica administratione ipsi adversantur, intercedis, urbes hostibus tradunt, portas scilicet non claudendo, vel præsidia hostium intromittendo, vel alia ratione, sane v. g. vel scilicet è muris demissis, ut *Antiochiam* à Christianis prodicione captam

(g) Chronogr. Gen. 37. l. m. 719

Naucrerns (g) tradit, viam denique urbem capiendi aperiendo. Proditores facti quoque fiunt, qui hosti suam locum operam ad suos opprimendos, qui corrupti vias & tramites eadem indicant, & itineris duces redduntur, exemplo *Epialtæ* *Perfas*, *Græcos* in *Thermopylis* frustra oppugnantes, *per montem ad tramitem qui ad angustias ferebat circumducens*, (h) ad opprimendos qui ista tenebant loca *Spartanos*: Qui cum resistere debeant hosti, aerem potius quam hostes ferire volunt, globis vacuas exponerantes bombardas & tormenta: Qui suo duci insidias struunt: Qui reges occidunt, occasionem hostibus victoriæ daturi, uti *Pyrri* medicus moliebatur: Qui perfide fugiendo pugnae locum tam in muris, quam in acie deserunt, quod suo digressu latera sociorum nudare *Livio* (i) dicitur, exemplo *Albanorum*, *Metii Suffetii* jussu sensum à Romanis in prælio contra *Fidenates* digredientium, illorumque latera detegentium; vel aperte ad hostes transeunt, hoc ipso illis manifestantes viam ad occupandam urbem, ad vincendum exercitum, ad capiendos reges, duces, amicos, quos relinquunt: Qui etiam periculum veriti, vel quia oculum magis quam

(h) Herodot. l. 7. §. 198.

(i) l. 1. 27.

negotiorum

negotium malunt, ut Paulum Mediolanensium legatum supra loqui audivimus, ex ignavia personas, loca, bona tam mobilia quam immobilia destituunt, suæ fidei & officii inmemores, ipsoque facto manifesta hosti reddentes, quæ forti defensione protegi, & armis occultari debent.

§. 14. Non minus proditorem ipso facto committunt, qui perfide negligunt ea comparare, quæ ad locorum, personarum & bonorum defensionem sunt necessaria: Qui munimenta vetustate collapsa restituere omittunt: Qui in gratiam hostis præsidii duces mutant, suscepto in locum alio vel imperito, vel qui dubia est fidei: Qui arma corrumpunt, tormenta v.g. clavis infixis ad explodendum inutilia reddendo, vel pulverem pyrium perdendo, non dissimiles *Andrea Cedrovicio*, qui teste *Mart. Cromer.* (k) (k) *Rec. auro à Cruciferis corruptus, nocte quadam chordis catapultarum & Polon. l. n. ballistarum succisis*, loci præsidarios deditorem facere coëgit. Unde *Cyprian.* (l) *Proditor, inquit, pater es, nisi filiis tuis fideliter* (l) *de Elec-*
consulas, nisi conservandis eis religiosa & vera pietate prospicias. Pro- mos. f. m.
ditores denique si finem spectes sunt, qui granaria & armamenta- 186.
ria, classes etiam, incendunt, quo hosti ad victoriam grassandi, vel urbem capiendi, viam & occasionem ostendant.

§. 15. *Silentium* etiam intempestivum æstimatione morali proditorum reos facit, quemadmodum in Gallia *Thuano* id fuit vitio datum quod conjurationem in Regem Ludovicum XIII. cujus conscius fuerat, non patefecerit. (m)

§. 16. An vero & tum proditio commissa dici debeat, *si quis* (m) *vid.*
ne castrum, oppidum, cui præfectus est, principi suo ad iniqua adaçto Diar. Ar-
conservet, eidem traditionem loci hostibus faciendam postulanti non mand. Ri-
solum non pareat, sed & aliena potestati, donec meliora affuissent tem- chel. p. 309
pora, subiicit, vel diversam partem palam sequitur, controversum 949.
videretur. Mihi talis pro proditore habendus equidem non cen-
setur, cum absit ab hoc facto perfidia, & animus nocendi: negat
etiam Polybius (n) *proditores appellandos esse, τὸς καὶ ἑσασιν* (n) *Suid.*
μεταλιβύλας τὰς ἀντὶ πάλιδας ἀπὸ τινῶν ὑποκειμένων καὶ ἑτέρας lc.
φιτίας, ἢ συμμαχίας, qui propter necessitatem, & calamitatem ali-
quam, suas patrias ab aliquibus amicitias, & societatibus jam constan-
tibus, ad alias amicitias & societates traducunt: addit rationem:

ἐπὶ τοις πολλάκις οἱ τοῦτοι, ἢ μέγιστον ἀγαθὸν γενέσθαι αἰτίου
 τὰς πατρίτιν, *Siquidem saepe tales homines maximorum bonorum sua
 patria fuerunt auctores*; animum tamen agentis laudandum, ipsum-
 que factum excusandum potius ab eventu, quam in se simpliciter,
 ceu anceps, & à subdito invita domini expressa & manifesta vo-
 luntate, quæ in vitæ humanæ negotiis sola spectari potest, profe-
 ctum, probandum iudicaverim: Facto enim proprio privatum
 de bonis domini pro tuo iudicio in ejus utilitatem disponere uti
 nec tutum, nec consultum est, ita nec licitum hoc ipso esto. Nec
 sufficit hæc conjectura voluntatis: Nam quando serio agitur in
 vita sociali, ubi per expressam voluntatem superioris aliquid est
 significatum, non recte contrarium ejus præsumitur & conicitur.

(o) Elem. *Iacirco* enim, ut bene monet *Pufendorf.* (o) *expresse voluntas osten-*
 LVn. i. def. *ditur, ne quis ex præsumta voluntate diversum sequatur, quam quod*
 143. *ipsi fuit præscriptum. Nisi per generalem clausulam presentis rei utili-*
tatem aut necessitatem pro sua dexteritate sequi iussus fuerit; aut man-
 dato manifesto additum fuerit arcanum, quo ea quæ manifesto
 continentur, tolluntur & revocantur. Citra hoc, *ut maxime in*
aliquo facto particulari esset inspecta particulariter ratio qua volunta-
tem summi imperantis movet, non tamen cessat ratio summa uni-
versaliter, qua periculis occurrere vult, quod fieri non potest, si eius
 (p) I.B. & *rei ad se magistratus quisq; iudicium trahat,* recte ait *Grotius* (p)

(q) Con- §. 17. *Fernand. Vasquius* (q) prodicionem appellat, s;
 trov. Illustr. *carceris custos simul cum carcerato aufugerit*; sed nisi ille qui carce-
 h1. c. 32. 6. *re custodiebatur prodicionis reus fuit, ut proin carceris custos*
cujus culpa aufugit, cum illo conspirare conjici, imo dici, possit,
eundem hoc nomine non prodicionis proprietatis, sed perfidiæ
accusarem, & perfide neglecti muneris rem agerem. Nec tra-
ditur, qui è vinculis publicis ita dimittur, in manus ejus qui ei
nocere potest, sed liberatur ab eodem, ut fuga sibi consulere pos-
sit; neque etiam proditur hoc facto per se iudex, cujus iussu in
vincula erat coniectus; minime omnium vero seipsum prodit per-
fidus custos, uti manifestum.

§. 18. Cæterum etsi prodiciones tam pestilens, & proin
 (r) 1. An- etiam illis quos proditores anteponunt, ut *Tacit.* (r) loquitur, qui que
 mal. 38. 2. iisdem uti licere censent, invisum scelus sint, *num* tamen *eisdem*
moliri

eundem cum efficaci obligatione adungere potest, nec qui fidem, male licet, dederunt, eandem ideo servare tenentur, cum quod male promittitur, pejus servetur, & qui scelerato se associat, sceleris reddatur particeps: nil hinc impedit quo minus eorum operam sollicitare possit legitimus superior, ad perfidum subditum opprimendum, cum ei nec illi, nec alii in scelere obligantur, modo qui sic ex illis opera sua uti patitur, post promissum pœnæ ministerium, rebellis non denuo fidem securitatis à se expectandæ dederit. Dubium etiam non est, quin fidum quoque ministrum, ut transfugam mentiatur, subornare liceat, quo rebellis subdito imponat, ejus consilia explorata prodatur, & ni vivus in communis domini manus tradi queat, eundem è medio tollat. Habet enim in eundem Jus vitæ & necis legitimus imperans; ergo quo vult è suis ministro uti potest ad eundem puniendam. Nec obstabit obligatio privata ministri erga rebellem, partim quod re intra has circumstantias posita vere efficax talis non sit, imo nulla sit; partim quod si quædam foret, illa superioris juri cederet, & quiesceret. Ut proin liberum maneat ejusmodi principi, quem velit, ministrum justitiæ eligere.

§. 20. Ita David perfidiæ filii Absolomi & rebellis, & (c) 2 Sam. Achitophelis, dolum objicere sibi licere judicavit, (c) quando 65. & 17. *Chusai transfugam simulando, consilia Achitophelis dissipare, sibi que omnia qua geruntur aperire voluit; quod etiam ab eodem eximie fuit præstitum, citra notam infamiæ, quia quicquid hic fecit David, vel etiam Chusai, citra perfidiam factum est.* Negat enim

(d) 2. de Alberic. Gentil. (d) *vere esse conventionem transfuga; qui inire conventionem ineptus est: subditus alienus, nec à subjectione eximendus per transfugum; nec efficiendus sub alium Dominum.* Davidem vero quod concernit, jure suo in rebelles usurus cum *Agessitao* cense-

(e) Plu- tarch. 2 2. tarch. 2 2. Opp. A- poph. Lac. f 209. *tere potuit: (e) Α τοσπειρατων μιν ἀδικως ἀσεβῆς: τὸς δὲ πλεμῖος ἀδελφείῃσιν, ἢ μὲν δίκαιον καὶ ἐπιδοξον ἀλλὰ καὶ ἰδὸν καὶ κερδαλέον: Impium esse injuste fidem datam violare: hostes autem decipere non justum modo esse. Et laudabile, sed suave etiam Et lucrosum.* Ex

(f) Coll. Theologis B. Dannhawver. (f) *licere, inquit, proditione uti ex fide in magistratum Et populum, cui majoribus ex causis favere debet, quo consilio Chusai Absolonis consilia aperuit, 2. Samuel. 16. 17. Et Christianus ille, qui obsidionis Turcico-Viennensis consilia prodidit.* Con- sentit

sentit *Gerhardus*, (g) qui Chusai proditorem proprie dici posse (g) De Mag. Pol. § 421. negat, cum *cruenta sceleratorum hominum consilia detegere, ut p̄ in- fidas ipsorum evitare possint, non sit prodidisse, sed profuisse.* Et ha- ctenus verum est quod *Alibysius* (h) proditionem *rem adispho-* (h) Pol. ram definit, & *licitam, qua bene & male possumus uti.* c. 35. n. 58.

§. 21. Colligitur hinc quid de facto *Zopyri*, qui Babylo- niam Persis prodidit, habendum sit. Strategematum scriptores *Polyannus*, (i) *Frontin.* (k) cum hunc inter strategemata ab omni (l) l. 7. reprehensione p̄socol remota referunt. Simile nimirum fere est (k) Strat. facto Chusai; & cum inter strategemata & Prodicionem, quae (l) l. 7. proprietatis est, hoc intercedat discriminis, quod illis insidietur 3-3-4. hostis citra perfidiam; *cum iustum enim suscipitur bellum, ut aperte pugnet quis, aut ex insidiis, nihil ad iustitiam interest*, jam olim do- cuit *Augustin.* (l) eorumque, ut *Frontinus* loquitur, (m) *proprie vis in arte solertiāq, posita proficiat, tam ubi cavendus, quam ubi opprimen- dus hostis est*, id quod & verbis & factis fieri potest: Hanc vero non absque perfidia vel homines nostris, vel qui nostri esse volunt, (m) Praef. & pro nostris quoque, ob fidem legitime datam, habentur, mo- strat. liantur; patet quod, cum *Zopyrus* contra dominum commu- nem cum effectu juris cum iis qui ab eodem defecerant, ad quos non vere, sed ex composito & animo vere hostili transfugerat, pacisci, vel iisdem aliquid promittere nec potuerit, nec voluerit, suos hoc nomine hostes non scelerate circumvenisse, sed dolo po- tius in bellis licito eosdem decepisse censeri debeat, & proin fa- ctum etiam hoc perfida Babylonis proditio dici nequeat. Hosti enim uti non fit injuria necando, ita nec simulando, sique eun- dem fallere licet factis, verbis quoque idem falli potest. Prolixius hæc discussit *Bidembach.* (n) alii. Non etiam dici potest, *factum* (n) in 2. Sa- aliquod *implicitum* hic intercessisse, ex ipsa negotii natura cum (n) muel. f. 847 *Grotio* inferendum, cum, ut *Alberico Gentili*, (o) etiam videtur, (o) l. c. tales *simulati transfuga*, uti loquitur, non solum cum effectu juris pacisci cum rebellibus, & promittere nequeant; sed nec ulla vel pacti, vel promissi impliciti, sufficiens ratio allegari possit. Nam, ut recte monet doctis. *Pufendorf.* (p) *necessum est, presen-* (p) De l. tem rerum conditionem ita esse comparatam, ut ex omni parte presen- N. G. l. 3. sendum consensum velus confiret, nec ulla occurrat probabilis conje- c. 6. §. 2.

tura,

*aura, quæ in diversum ducat. Alias enim valde durum foret, ex quo-
vis iudicio obligationem alicui impingere. Sed hæc requisita hoc
loco deficiunt.*

§. 22. Aliter tamen de *Tarquinij factio* Gabios bello solen-
(q.) Lib. 1 ni fallentis, de quo prolixius *Livius*, (q) habendum judicaverim.
(r) Me- Quamquam enim à *Valerio Maximo*. (r) inter strategemata re-
mor. 7. 2o feratur, perfidia tamen non caret : A populo enim qui suis gau-
det iuribus, tali rerum statu recipi qui *Pögrinus* petit, & in ejus se
fidem tradit, præsidiumque & incolumitatem ibi quærit, fidem
vicissim naturaliter debet ex natura negotii: quam si dare non po-
test, neque perfide dare debet. Populus enim cum quo pacifci-
tur talis transfuga juris capax est, & jus habet paciscendi cum aliis,
etiam cum illis, qui ab hoste veniunt, contra hostes, quod ejus-
modi dolis inique læditur.

§. 23. Ita quin in bello solenni *generosius* sit, & cum ma-
jori fortitudinis opinione conjunctum, aperto Marte, quam pro-
ditionibus vincere, & dubium non est: Non enim vere se vi-
ctum credit, vel fortitudine inferiorem, qui dolo se circumven-
(s) l. 13. tum sentit. Crediderunt hinc *Achai* apud *Polyb.* (s) ἄτε λαμπρόν,
ἔδὲ μὴν βίβραον εἶναι ἤσ' καλορθωμάτων, ἐὰν μὴ τις ἐκ προφανῶς μα-
χόμενῳ ἠτήσῃ τὰς ψυχὰς τὸς ἀντιπτομένους, neq; splendidam,
neq; firmam ullam victoriam, nisi quis palam, & ex conducto depu-
gnans, animos quoq; deiecisset adversariorum. Ast si quid juris sit,
& per *Jus Nature* liceat, quæritur, diversum omnino esse cen-
semus, corrumpere auro, sive ad proditionem faciendam alios sollicitare,
& proditores sponte venientes recipere; aliud etiam cum illis proditio-
nem pacisci, & oblata uti. Quod si nostrorum utimur ministerio, ut
vel quis rerum apud hostes status sit, explorent, vel iis, citra perfidiam
tamen, imponant, quin honeste liceat dubium non est. Aliter autem
sentiendum de illis, qui alterius subditorum fidem promissis & præ-
miis corrumpunt, & ad perfidiam eos inducunt. Honestas enim atque
turpitudine facti naturalis, cæteraque quæ jure naturali vel prohibentur
vel præcipiuntur, sicut talia sunt in se, ita ab illis, quæ extrinsecus
denuo accidunt, vel superveniunt, immutari nequeunt. Quo loco
I. cum perfidia jure meritoque habeatur, & proin ab homine qua homo
est abesse debeat, non amico

(a) contra *ter Augustinam, Cyprianum, Arnobius.* (a) *Nihil interest, ait, Gent. p. m. omnino, voluntarie venerint, an illius obtemperaverint iussioni. Quod*
 28. *si itaque subditus hostibus nunquam licite proder suum dominum, tu quoque citra peccatum ad faciendum hoc eum nunquam sollicitaveris.*

§. 25. Non enim apparet, quomodo instrumento *scelus* aliquod tantum imputari queat, ut de eo non participet agens principale: Quæcunque enim conjunctim, uno animo, & una voluntate, ad eundem effectum moralem qua talem operantur, eumque producunt, ejusdem vera dici debent causa. Unde & quod quis per alium fecit, id ipsum quoque fecisse recte judicatur, quo nomine etiam, quando servus sciente domino alium interficit, ipse dominus dicitur occidisse, cum

Qui non vetat peccare, cum possit, jubet,

(b) Troad. uti est apud *Senecam*; (b) quo nomine etiam culpa cuncta in eum
 V. 289. redit, uti ibidem inferitur.

§. 26. Denique III. *inter hostes* etiam *ius* aliquod viget; *sunt enim quadam officia etiam adversus eos servanda, à quibus inju-*

(c) 1. Offic. *riam acceperis, ait Cicero.* (c) Nec qualibet in hostes honeste licita sunt, quæ scilicet sunt contra justitiam universalem, quæ maxime in bello necessaria est, cum hoc non solum justum esse, sed & *non*

(d) Livi. *minus juste, quam fortiter geri* (d) debeat, ut à publico differat sceleratorum hominum latrocinio. Non etiam quod ille juste patitur, statim tu juste & recte feceris; ceu ex *Polybio, Dione, Plutarcho*, prolixius ab *Alberic. Gentil.* (d) docetur. Referas huc illud Augusti apud

(d) de I. B. 3. 2. *Appian.* (e) ad L. Anton. *τὸ μὲν πρὸς τοὺς ἄλλοις ὑμᾶς παθεῖν τὸ πρὸς ἄλλοις, ἂν ἐμὲ δικαίον ἐστὶ ποιεῖν. ὁ δὲ πρόλιμνος, cum eo quod vos dignum est pati, simul jam & alterum spectandum est, quid me facere par sit: atq; hoc preferam.* Quare etsi hostis dignus sit, ut prodicionem, qua ipsi insidiaris, patiatur, etiam per suos, tua tamen justitia & æquitate, quam hosti etiam debes, & qua id quod malum est & perfidiam sapit, omitti debet, indignum est. Bene *Seneca:* (e) *virtus ut honestis rebus propria est, ita turpibus irata esse debet. Nec unquam committet, ut vitia, injustitiam scilicet & perfidiam, dum compefcit,*

(e) z. de Ira c. 6. *imitetur*

imitetur ipsa, prodicionibus nimirum, sollicitandoque hostilem subditum ad perfidiam. Juste itaque quod non agis, etsi hostis juste patiat, ex præcepto juris naturalis omittendum est. Consentit Grotius, (f) quæ & Ziegleri, (g) Feldeni, (h) & c. mens est.

(f) de I. B. p. 3. l. 21.

(g) ad Grot. l. c.

(h) in Grot. l. c.

(i) De I. N. G. 8. 6. 18.

ad Elem. I. V. 4. 17.

p. m. 327.

§. 27. Dissentit vero in re controversa doctissimus Puffendorfius (i) subditos hostis corrumpere licere, contra Grotium ita contendens: *Quæ duo ista hostis mei subditorum sollicitatione quaeruntur, auxiliis illum nudare, & damnum eidem dare, utrumq; posita justæ belli causa faciendi mihi jus est, cum finem cur non etiam corruptis per spem præmiorum animis civium adsequi liceat, nulla suscipiens ratio adparet. Præsertim cum omnes fateantur, posse hostis mei cives ad deditionem, adeoq; ad deserendum suum dominum fictis terroribus compelli; qualis desertio sane omni vitio non caret. Ac licet illi desertores sine proprio peccato id non faciant; ex eo tamen in sollicitatorem nihil culpa videtur redundare; ideo quod nulla adparet obligatio, ut, qua commodissime datur via, jus meum consequi intermittam, ne occasionem prabeam peccandi illis, qui mecum commercia juris per injuriam suam abruperunt. Cur igitur argenteis lanceis oppugnare non possim, quos ferreis confodere licebat? Præsertim cum in arbitrio ipsorum relinquatur, quæcumq; demum sollicitationes adhibeantur, utrum hostem me experiri malint, an gratiam meam uti mihi opera redimere.*

§. 28. Sed evincere oppositum nostras credimus rationes. Dissimile enim est factum, quo ego possum hostis mei cives ad deditionem, adeoq; ad deserendum suum dominum fictis terroribus compellere, quam nec illi sine peccato fecerint. Vis enim est legitimum medium hostem rebus suis privandi, easque capiendi, cui quando arcendæ & depellendæ impar factus est civis, citra perfidiam, ex necessitate, locus traditur; hanc vero ostentare, penes te esse jure fingere potes, eo quod factis & verbis hostem fallere licet. Et utroque in casu licite opponis id, quo subditum hostilem citra perfidiam ad traditionem faciendam movere potest, etsi ibi vere, hic per simulationem. At quando aureis lanceis fit oppugnatio, uti nulla tradendi locum adest necessitas, sine qua absque perfidia nulla loci traditio in bello fieri potest, ita cum hac intentione auro vincendi, & pacto hoc nomine inito, per se conjuncta est alte-

rius, qui sic sollicitatus fuit perfidia, non item in altero casu, ubi traditio loci fit ex alterius ignavia & credulitate. Peculiaris itaque hic est ratio justitiæ particularis, quæ ibi cessat. Ibi enim movet vis & necessitas, hic avaritia & perfidia suadet; ibi quid subditi hostiles agant dubii sunt, ex ignavia potius, quam ex perfidia, quæ hic manifesta est, cum ad deditionem faciendam nulla vis cogat, quæ ibi ostentatur. Instat *Dn. Pufendorf. sicuti igitur dominium quod hostis in res suas habet, respectu nostri nullum est, quin eas possimus eripere; ita & jus illud, quod idem in suos subiectos habet.* Sed si jus quod hostis habet in subditos, quoad nos nullum est, non apparet quomodo propter illum hos vexare, & pro hostibus habere liceat. Sit dein nullum quoad me jus, quo alii erga se invicem obligantur, non tamen me decet officia, quæ ex jure naturali sibi invicem debent ex propria quadam & privata ratione, causam istam, ob quam mihi cum illis aliquid dissidii intercedit, non concernente, invertere, & perturbare, neque belli, neque pacis tempore.

(k) in V.
209. l. 2.

§. 29. *Thomas Morus* (k) Angliæ Cancellar. ex alio disputat principio: *Hunc, inquit, licitandi, mercandiq; hostis motem, apud alios improbatum, velut animi degeneris crudele facinus, illi magna sibi laudi ducunt, tanquam prudentes, qui maximis hoc modo bellis sine ullo prorsus praelio desuuguntur, humaniq; & misericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum numerosas innocentium vias redimunt, qui pugnando fuerant occubituri, partim ex suis, partim ex hostibus, quorum turbam vulgusq;, non minus ferme quam suos miserantur, gnari non sua sponte eos bellum capeffere, sed principum ad id*

(l) de I. B.
l. 2. c. 8. p. 273.

furis agi. Hæc cum jam ab *Alberico Gentil.* (l) discussa sint, id tantum addimus, quod quæquam $\phi\lambda\eta\ \tau\iota\ \pi\acute{o}\lambda\epsilon\mu\theta\ \epsilon\ \pi\alpha\upsilon\iota\ \epsilon\upsilon\tau\upsilon\chi\epsilon\iota\upsilon,$
 $\epsilon\ \delta\alpha\lambda\acute{o}\nu\ \delta\epsilon\ \chi\acute{\alpha}\rho\epsilon\iota\ \pi\acute{\omicron}\mu\alpha\sigma\iota\upsilon\ \nu\epsilon\alpha\iota\sigma\kappa\alpha\upsilon\acute{o}\nu\ \kappa\alpha\kappa\acute{o}\varsigma\ \delta\epsilon\ \mu\alpha\sigma\iota\ \iota\eta\ \pi\acute{o}\lambda\epsilon\iota\ \mu\epsilon\iota\ \epsilon\upsilon\ \rho\acute{o}\sigma\omega\varsigma.$

Solet fere bellum non per omnia feliciter succedere,

Sed fortium gaudet casu juvenum:

Odit autem timidos. Quod civitati quidem calamitosum

Existit,

(m) *ferm.* ut ex *Enripide* apud *Stobæum* (m) excerptum legitur; quanquam 48. p. 344. etiam sanguis humanus nullo pretio sit æstimabilis, *sacra enim res est*

est homo, ut recte ait *Seneca*, (n) ob malum *tamen physicum* evitandum, non est committendum malum *morale*. Clades autem & cædis illorum qui iuste interficiuntur, non nisi malum *physicum* est, sicut immedicabile vulnus ense recidendum est, ne pars sincera trahatur, eique qui iuste bellum gerit, crudelitati minime verti debet. Legitima enim bella pertinent ad iustitiam, cujus administratio magistratui est commissa. *Fortitudo qua per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est*, ait *Ambrosius*. (o) Proditio autem est malum *morale*. (o) 1. Of. 95.
Sintque in exercitu hostili multi *innocentes*, culpæ tamen redduntur participes, quia se aggregant me impetenti. *Sciendum*, inquit *Grotius*. (p) *ius nostrum non ex solo belli principio spectandum, sed ex causis subnascentibus, sicut & in iudiciis post litem contestatam ius sepe parti novum paritur. Sic qui se aggregant me impetenti, sive socij sive subditi, in se quoq; ius tuendum mihi porigunt.* (p) 1. 3. c. 1. §. 3.

§. 30. Quod vero *proditores sponte se, citra sollicitationem offerentes* attinet, licere eorum opera proditoria *per ius nature* uri, non solum superioris examinatae sententiæ Patroni affirmant, sed & ex illis, qui fidem subditi hostilis per præmia, & promissa corrumpi posse negant, nonnulli contendunt. Sic enim *Grotius*. (q) *de I. B. Aliud est, si quis opera sponte, nec suo impulsu peccantis ad rem sibi licitam utatur: quod iniquum non esse. De I ipsius exemplo alibi probavimus.* (q) de I. B. P. 201. 22.
Et *Feldenus*: (r) *Vitiosis hominibus uti possumus ad exercendas actiones suas vitiosas in hostes, nihil enim hac in re peccamus; aliter ac quando probum hominem ad vitiosam actionem suscipiendam allicimus.* (r) Not. in Grot. 3. 1. 22.
Sed recte monet doctissimus *Patrum Clemens Alexandr.* (s) *σφαλισθὲν τοῖς ἐτῆρον ἀμαρτήμασι συνετίγχεσθαι, imbricatum & periculosum esse cum aliorum peccatis communicare.* (s) 7 Strom. f. 323.
Communicat autem cum malis, qui illorum manifestam perfidiam, & ex mera infidelitate profectam prodicionem probat, laudat, & in talia scelera, quæ moliantur, expressè consentit, qui sibi factum placere vere ostendit, qui modum etiam rem conficiendi suggerit, mercedem pollicetur, & perfidum recipit, exemplo Romanorum, qui ut *Livius*, (t) refert, servo *Antene arcis* proditori, *preter libertatem duarum familiarum bona in premium dederunt.* (t) I. 4. c. ult.
Nam *in cuius manu est quid, (perfidia) ne fiat, eius iam deputatur, cum iam*

(u) r. con. *jam sit, recte ait Tertullianus, (u) id quod tam in bello, quam extra bellum verum est. Eos ergo qui talia deserunt & pollicentur, quæ sine turpitudine & improbitate accipi, vel fieri nequeunt, boni Principes non admittant*: recte cenet *B. Gerhard. (x)* Nec oportet laudando augere malitiam, uti *Zieglerus (y)* disputat. Laudat denique hoc nomine ob repudiatam perfidiam *Claudianus, (z)* Fabricium & *(z)* de bell. Camillum:
Gildon.

*Romani scelerum semper spervere ministros,
Noxia pollicitum domino miscere venena
Fabricius Regi nudata fraude remisit,
Infesto quem Marte petit, bellumq; negavit
Per famuli patrare nefas, ductusq; Camillus
Trans murum pueros obfesse reddidit urbi.*

(a) Com. Unde & *Rudolphus I. Casar*, narrante *Anea Sylv. (a)* cum quidam *Ottocarum Bohemum* in ipsius gratiam se occisurum, si factio præmium esset, polliceretur, respondit: *Etsi inter hostes est Ottocarus, non tamen id efficiet, ut iustitia & moderationis fines transcamus*. Eadem mente *Ludovicus XI. Gallorum Rex* cum *Campobachius* ei *Caroli Burgundi* cædem promitteret, *perfidiam hominis*, ut *Cominens (b)* loquitur, *detestatus, & quod inducia erant, & quod ignorabat, quamobrem ille suam operam in re tam impia deferret, voluit omnino liberaliter agere, & per Contam prolixè omnia Carolo significavit*: contrarium tamen perhibetur à *Meterano. (c)*

(b) Com ment. 1.7 p.m 568.

(c) Rer. Belg. l. i f. m. 6.

§. 31. Aliter habendum censuerim si proditio indicij, terminos non egressa fuerit. Omnino enim audiri possunt proditores, si hostium consilia & arcana, vel alia, ultro velint patefacere, & tali proditione mihi uti licet, prout è re mea visum fuerit. Etsi enim alter perfide mihi ea quæ scio indicavit, cum tamen ad istam perfidiam non fuerim cooperatus, perfide me illa audivisse dici non potest. Sic si alter perfide traditionem loci offert, quin occasione illius perfidiae & indicij, modo non ad illam cooperatus fuero, jure meo, quo hostium res corrumpere & rapere licet, uti, & illum locum capere possim, dubium non est. Sicut enim mihi in castrum intrare, illudque occupare licet, si per negligentiam non clau-

claudantur portæ, absque vitio; ita si eadem rursus ex perfidia aperiantur, ut hostis intrare queat, quo minus; nisi inter me & proditorem hoc nomine actum fuerit, mihi ad illius nudum iudicium locum occupare liceat, nihil videtur obflare.

§. 32. Sed nec Christianis licet cum Christiano, contra Gentilem, cui fidelitate hic obligatur; nec Orthodoxo cum alio contra Hæreticum, cui itidem fidem alter debet, proditorie agere. Improbandum ergo quod, imperite licet, probat *Johann. Naucler.* (d) (d) Chro- factum cujusdam *Ermisery* Antiochiæ obsessi, qui non solum ^{neg. f. 719.} Boëmundo Tarentinorum principi cuncta quæ Antiochiæ gerebantur prodidit, sed & illi pactus cum eodem multam pecuniam, turrim quam habebat in sua potestate munitissimam tradidit, insigni & Christiano nomine indigna perfidia. Nam quæ debet homo homini quæ homo est, illa religio non tollit, ceu quæ vinculum hominum non solvit. Exemplum *Rahab* ex (e) fide cum (c) ^{Ios. 2.} Israëlitis exploratoribus, quos in domum receperat, proditorie, ut fingitur, conspirantis incongrue adfertur: DEUS enim qui Hierichuntinos Mæchitis jam tradiderat, ab obligatione, qua obstructa pridem Regulo suo fuerat, eam solverat, ut non perfidia, sed benevolentia, & benignitas legatis DEI debita, dici istud factum debeat: nec hoc illam latuit cum quicquid fecit, *ex fide fecerit.* (f) (f) ^{Ebr.} *Novi*, inquit, *quod Dominus tradiderit vobis terram*, cui etiam plus ^{11. 31.} quam hominibus obtemperandum censuit. Eleganter *Theodotus.* (g) ἔτω ἡ Ρααβ ἢ πῶ γη τὸ πρότερον ἦν, ὑπέδειξα δὲ τὸς κα- (g) t. l opp- τασκόντες πῆρας, ἡ βασιλείας ἀπαδοθῆναι τύτους πρὸς ἐλαχότῳ, ἐκ f. 196. εἶξεν, ἀλλὰ κατέκρυψεν, ἐπιστάσας γὰρ τῷ Ἰσραὴλ Ἑβραίων ὄψιν, sic & *Raab* antea quidem erat meretrix, fideliter autem excepit exploratores. Et cum Rex precepisset ut traderentur, non paruit, sed occultavit eos, credidit enim DEO Hebræorum.

§. 33. Et hæc quidem juris naturalis sunt placita. Ast si praxin, etiam Christianorum, respicias, de bello etiam justo verum est illud *Isidori Pelusota*, (h) εἰ ἡ νόμιμος εἶναι δοκῶσιν αἱ Ἰσ- (h) l 4. ἐναντίον ἐκ πολέμοις σφαγαί, ἡ ἔηλαι Ἰσραὴλ ἡνίκαν ἐγείρονται κηρύτ- Epist. 200. τισαὶ τὰ καλοσθώματα. ἀλλὰ γὰρ τοῖς ἀκριβῆς συγγενείας ἐξέλαζο- f. 527. μίνης, ἐδὲ αὐτοὶ ἀδῶσ' εἰσιν. *Quamvis legitima esse videantur hostium in bellis cades, & columna victorum erigantur, præclara ipsorum facinora*

facinora predicantes: tamen si accurata ac suprema cognitionis qua inter homines est, ratio habeatur, ne ha quidem plane innoxia sunt. Ita quanquam jure naturali proditorum insidiæ improbantur, in bello tamen solenni *jure Gentium* voluntario licitas esse eas compluribus censetur.

§. 34. Distincte nos iterum judicandum dicimus, cum & hic distincte quæri possit, nimirum vel de *incitatione perfidia aliena*, vel de *oblata perfidia usurpatione*. Dein proditio vel concernit *personam imperantium*, (de privatis enim hic quæstio, cum de jure gentium quæritur, proprie esse non potest) vel illorum *loca & bona*. Sic *juris Gentium* appellatio non uni significationi est obnoxia, quæ alibi, DEO annuente, evolvetur. Si *Grotium*, cum quo fere communitur loqui amant, quibus Gentium jus frequens in ore est, audias, complectitur illud partim id quod *ex omni parte jus est*; partim id quod *duntaxat effectum quendam externum parit*.

- (i) Proleg. (i) Id quale sit alibi (k) expressius tradit; Nimirum quod *licere* dicitur, non quod *salva pietate, & officiorum regulis fieri potest, sed quod apud homines pœna non subjacet*. Rursum. (l) *cum primum hanc juris gentium partem explicare sum aggressus, testatus sum, jure esse aut licere multa dici eo, quod impune fiant, partim etiam quod judicium coercitiva suam illis auctoritatem accommodent, qua tamen ante exorbitent à recti regula, sive illa in jure stricto dicto, sive in aliarum virtutum præcepto posita est, aut certe omittantur sanctius & cum majori apud bonos laude*. Fluit hinc eidem *jus licentia*: (m) *jus impunitatis*; (n) *jus externum*, (o) quod haud raro cum *justitia interna* (p) componi nequit, ita ut Gentium jure licita censeantur, quæ jure Naturæ sunt prohibita. Hinc etsi Naturæ & Gentium jure contendat non licere alios, quorum facto inest perfidia, incitare ut percussores sint hostis, ita ut qui sic *aliena utitur perfidia, violasse jus non tantum naturæ, sed & gentium credatur*; (q) eodem tamen jure concedi docet, (r) *ut opera sponte, nec suo impulsu peccatis, oblata quis sic utatur*. Alibi rursus vult, *ex jure Gentium & dolos qui perfidia carent permisos censer, imo aliena perfidia incitationem*. Nimirum ad *minora & frequentia hac delicta ita connivere cœpit jus Gentium, sicut leges civiles ad meretricium & improba sænera*. (s) *Grotium* ex recentioribus sequuntur alii, & fama & eruditione

ditione celebres Viri. Rem ipsam denique concedit *Lipsius*, et si non sub juris, (t) sed *sub fraudis media* titulo, *quæ à virtute flectit* (t) 4. *Posit. longius, & ad virij confinia venit*, quam tamen *tolerandam* (u) 14. 4 37. cenfet.

149.
(u) l. c. n. 5.

§. 35. Quanquam vero & nos *Proditiones* ex illarum rerum numero esse concedamus, quæ, jure licet naturali prohibentur, cum ob corrupti seculi mores corrigi & mutari nesciant, necessario tolerantur, & cum ex consuetudine invaluerint, hoc nomine prolicitis, hoc est, quæ nec pro turpibus haberi, nec puniri solent, censentur, impune etiam perpetrantur, cum potius cogitare deceat, non quantum hostis impune pati possit, sed quantum nobis permittat *aqui boniq. natura*, ut cum *Seneca* loquamur: non tamen (x) l. i. de *juris Gentium esse* proprie dici debet. Et si enim si verum velimus fateri, ex populis Europæis, & sic ex moratoribus, penitus ab his belli artibus qui abhorreat, vel iisdem non usus fuerit, vel uti nolit, si commode fieri possit, non detur, ceu ex historiis hoc constat, quicquid sit de uno altero ve privato, non tamen in quod plures gentes quocumque modo consenserunt, vel apud illas impune patitur, juris gentium esse judicari debet. Bene *Cicero*: (y) (y) i. de *iam stultissimum illud, existimare omnia justa esse, quæ scita sint in populorum institutis aut legibus.* & mox: *Est enim unum jus quo devincta est hominum societas: & quod lex constituit una: Quæ lex est recta ratio imperandi, atq. prohibendi: quam qui ignorat, is est injustus, sive est illa scripta usquam, sive nusquam.* Merito istis qui peccandi licentiam & impunitatem in jus transformant, opponas illud *Terulliani*: (z) *Hoc exigere veritatem, cui nemo prescribere potest, non spacium temporum, non patrocinia personarum, non privilegium regionum. Ex his enim serè consuetudo initium ab aliqua ignorantia vel simplicitate sortita, in usum per successionem corroboratur, & ita adversus veritatem vindicatur. Sed Dominus noster veritatem se, non consuetudinem cognominavit: Si semper Christus & prior omnibus: æque veritas sempiterna & antiqua res. Viderint ergo quibus novum est, quod sibi vetus est. Hæresis non tam novitas quam veritas revincit. Quocumq. adversus veritatem sapit, hoc erit hæresis, etiam vetus consuetudo.*

Leg. p. m. 431.

(z) de Ve. land. Vir. gin. f. m. 490.

- §. 36. *Gentium more itaque & consuetudine potius, quam jure* introductum, permitti impune dixeris proditionum usum. Jus enim prout de jure naturali & voluntario, cujus species *Grotio* (a) est jus Gentium, dicitur, *idem valet quod Lex; quoties vox largissime sumitur, ut sit Regula actuum moralium, obligans ad id quod rectum est*, ipsomet *Grotio* (b) rursus ita desistente. Jus Gentium ergo legem quandam esse oportet, quæ illarum contociationem, & quæ ad illam pertinent, concernit, & gentes quæ tales, illarumque actus publicos ad invicem dirigit & obligat, ut juste omnia gerantur, & tota generis humani universitas & societas, quæ in istos cœrus particulares dividitur, salva sit. Ubi manifestum est, quicquid adversatur Juri naturali, id neque *jure Gentium permissum & concessum* esse, cum æque honestum & justum, atque Jus naturæ respiciat, & nil nisi quod tale concedat. Vinculum quippe populorum, quale est Jus Gentium, non nisi justum & honestum esse potest. Quicquid sit. Perverso huic Gentium juri merito opponas jus divinum, quod sic præcipit. (c) *Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio plurimum acquiesces sententia, ut à vero devies.* Contra *Grotium* de Gentium jure disputant *Hugo de Roy* (d) *Osiander* (e) *Clarifs. Alberti*, (f) aliique.
- §. 37. Quanquam vero *recti* apud populos *locum teneat error, ubi publicus factus est*, uti *Seneca*, (g) loquitur, proditionesque in bellis sint frequentes, cum *Græcorum* exemplo apud *Platonem*, (h) raro *quanam justiora, quanam injustiora* sint, quærant homines; nota etiam sit *Alcibiadis* vox, (i) ἡ γὰρ ταῦτα εἶμαι τὰ δὲ δίκαια ἔχοντα τὰ συμπίπτουσα, ἀλλὰ πολλοῖς δὲ ἑλωσίλειπτεν ἀδίκησασιν μεγάλα ἀδικήματα, ἃ ἐτίμοις εἶμαι δίκαια ἐργασασμένοις ἢ ξηνήνοικε: *Non eadem esse justa & utilis puto, quin multis injuste agentibus in justitia profuit: alios contra juste agentes nil ipsa justitia juvis*: Ipsi tamen proditores omnibus populis semper fuere odio, maximaque pœna habiti, & ab illis etiam puniti, quibus profuerunt. In quo pretio apud *Philippum Macedonem*, cui proditionibus vincere familiare admodum fuit, post proditam *Olynthum* proditor vixerit, author est *Plutarch.* (k) De *Germanis* autor est *Commi-nauis*, (l) quod *Campobachio*, cum à *Carolo Burgundo perfide ad Lotha-*
- (a) l. 1. B. P. 1. 13. & 14
(b) l. c. §. 9
(c) Exod. 23. 2.
(d) De eo quod justum p. m. 121. sqq.
(e) Not. in Grot. P. 226. sqq.
(f) Comp. l. N. P. II. p. 239.
(g) Epist. 123.
(h) Alcib. l. f. 29.
(i) ibid.
(k) t. 2. Opp. f. 178.
(l) Comm. l. 7. p. m. 374.

Lotharingum transisset, cum suis cohortibus denunciaverint, ut è castris excederet, propterea quod proditorem nullum vellent apud se ferre.

§. 38. Sic laudem moderationis, justitiæ & æquitatis consequuntur, qui proditores vel dominis suis restitunt, vel de oblata proditione eos certiores reddunt, prout Camillus apud *Livium*, (m) illum liberorum Magistrum, qui principum Faliscorum (m) l. s. rum liberos in castra Romana perduxerat, à pueris in urbem virgis c 27. agi iussit. *Nobis, inquit, cum Faliscis, quæ pacto sit humano, societas non est: quam ingeneravit natura, utrisq; est, eritq;: sunt & belli, sicut pacis iura, iusteq; ea non minus quam fortiter didicimus gerere.* De *Conrad. II. Cesare* autor est *Aventin.* (n) quod cum *Ulricus Bo-* (n) *Annal.* hemus *Mitzkonem* Polonum, *Cæsari* officia detrectantem, ad se *Boj.* l. 5. profugum, ei prodere vellet, Imperator hoc divulgaverit, re- f. m. 406. scripseritque: *solere Germanos virtute cum hostibus, non fraude certare, nihilq; acruis, quam perfidiam ulcisci, sceleribus, non nomini hostium irasci: oportere armatum esse, quem oderint.* *Fabricius* autem *Consul Rom.* *Pyrrhum* de *Medici* sui perfidia per literas certiore fecit.

§. 39. Leguntur equidem proditores etiam puniti ab illis, quibus profuerant. Ita *Sabini Tarpeji* filiam prodita, ut est apud *Livium*, (o) Romana arce, armis obrutam necavere. *Cacanus* (o) l. 1. quoque *Romildam*, quæ libidinis explendæ gratia *Forojulium* c. 11. ei prodiderat, cum eam nocte una quasi in matrimonio habuisset, novissime duodecim *Avaribus* tradidit, qui eam per totam noctem, vicibus sibi succedentes, libidine vexarent. Post modum palo eam infigi mandavit, addita hac exprobratione: *Talem Te dignum est habere maritum, teste Paul. Warnefrid.* (p) sed injuste. *Hugo Grotius* (q) (p) l. 4. de quidem existimat, pœnam exigilicite quoad *Ius natura*, ab eo tan- g. c. f. Longi- tum, qui paria non deliquerit, ita ut ab aque nocente aque nocens puniri non debeat. *Recte* contra disputant *Pufendorfius*, (r) & *Ziegler-* (q) I. B. P. rus, (s) omnino licere, non privato quidem, qui paria deliquit, (r) de I. N. sed illis quibus potestas publica competit pœnas exigendi: Nec privant G. l. 8. c. 3. personalia vitia imperantes suo jure, fuerit itaque *Nero* matricida, s. 7. non tamen non licebat ei supplicio capitali afficere, si qui similis Grot. p. 428 criminis essent rei. Aliter se res habet, si qui se imperium in perso-

nam delinquentis habere contendit, in societatem ejusdem sceleris cum delinquente venit; ut in prodicionibus, quæ non eitantum qui se sollicitari primo passus fuit, vel easdem obtulit; sed & illi qui alios ad perfidiam induxit; vel oblatam accepit, probavit, & cum proditore pactus est, imputari possunt & debent. Sicut itaque Domitiano non licuit mulieres adulterii damnare, quas ipse stupraverat, ita nec qui alios ad prodicionem sollicitavit, proditores tales ob perfidiam à cuius culpa nec ipse immunis est, jure punire potest. Denique cum proditor non in eum, cui res vel personam prodidit, peccavit, sed in alium, cui fidem debebat, hic quoque tantum, non ille puniendi jus habet, cum delicti contra alios commissi non sit iudex.

- S. 40. *Non tamen ob scelus promissionem proditori factam servandam dixerim. Onosander* (τ) equidem, τοῖς δὲ προδόταις, inquit, τὰς τε πιστεῖς ἕλκας ἐπαγγελίας φυλαττέτω μηδ' ἀλύτως γεγενητάς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐσομένην. ἵνα εἰδῶσιν ὅς ἐφ' ἡμεῖς σοῖσι χάρις ἐλομένοις τὰ ἐξ ἡποκειμένων ἐπι τὰς αὐτὰς ἐνεργείας τρέποντα. λαμβάνει δ' τι μᾶλλον ἢ προδοτῆν διδῶν ἢ χαρίζεται, *proditoribus fides, & promissa ab Imperatore servanda sunt: nec considerandum, quod isti fuerint proditores, quod alij deinceps futuri sint; qui postquam sibi hostium pariter amplectentibus gratiam haberi perspexerint, animos ad ea beneficia convertent suos. Quisquis enim proditori dat, munus accipit potius, quam confert.* Putat etiam *Hugo Grotius*, (u) quod *promissio facta ob causam naturaliter vitiosam, ipsa natura valeat, ut si quid promittat homicidij perpetrandi causa.* Verum sicut scelera jure naturæ prohibita sunt, ita ministris scelerum, ne gratis flagitia committant, minime favet Jus Naturæ. *Turpia enim uti nullam mercedem, nihilq; vicissim retribuendum exigant*, ut notat *Felden*. (x) ita nec turpe ministerium. Et sicut turpe est promissum, quod fit sceleris perpetrandi causa, ita quoque tale manet, quando scelus est perpetratum. Consentiant *Patres Clemens Alexandrinus*, (y) *Tertullianus*, (z) qui concise, *nullius rei turpis*, inquit, *merces est decora.* Quæ *Grotius* opponit, erudite confutavit doctissimus *Pufendorfius*, (a) quæ vero pro *Grotio* adduxit *Grasvinkelius*, (b) infirma sunt. *Turpiter*, inquit, *meretur, ac non turpiter exigit promissum, quod natura deberi contendit*; Sed qui turpiter meretur,

(κ) Strateg. a. 38. p. m. 77

(u) I. B. P. 2. 11. 9.

(x) Not. in Grot. p. 267.

(y) f. m. 320. (z) de Hab. Mulieb. m. 505. (a) de I. N. 3. 7. 8. (b) Strid. contra

c Feld. p. 152.

tur, uti qua talis proprie nec meretur, ita non meretur præmium vel mercedem, quæ non est nisi rei honestæ, quam proinde etiam nec exiget, sed pœnam quæ sceleribus debetur. Ex quo infertur, quod cum ob causam naturaliter vitiosam facta non valeat promissio, nequidem ob eandem iuste & honeste eadem servetur.

§. 41. Unde reddendam cenſeo à proditore, repetique ab eodem jure posse mercedem, pro turpi opera præstita. Quanquam enim Grotius. (c) & Pufendorfius (d) existiment, *dominium rei transmissæ ex prioris domini voluntate*, cum utiq; *volente domino res alteri tradita fuit, cum intentione transferendi dominij, & quidem velut ex debito pro opera, qua ipsi tanti fuit æstimata*; titulus tamen sub quo translatio domini facta est cum sit turpis, cum effectu juris per se illud non transferet; quod enim contra honestatem accipitur, id sicut non honesto, sed turpi retinetur titulo, ita jure restituendum esse cenſetur à Zieglero, (e) Feldeno, (f) Oſiandro. (g) Ex Moralium Doctoribus hoc negat Bonacin. (h) *de opere illicito patrato contra justitiam, modo solutio non fit iniqua.* Eadem disputat David à Maiden. (i) contendens à *Meretrice acceptum* pro turpi corporis facta potestate *non restitui debere.* Sed quicquid in contractum locationis & conductionis, vel emtionis & venditionis venire nescit, qualia sunt turpia, ob illud non dari potest ex justitiæ ratione merces, accepta quoque sub hoc titulo jure repeti potest.

§. 42. Cæterum sicut *induciarum tempore*, alii actus belli cessant, ita & à *prodicionibus abstinendum* esse recte judicat Grotius: (k) *Corruptis hostium præſidiis loca invadere, que ipsi tenebant, haud debet contra inducias est.* Quod enim non nisi belli jure licet, vel licere creditur, id quoque, quando ab hostilibus actibus abstinendum est, cessare debet, maneat licet bellum, per conventionem tamen, & sic fide interposita, actus belli quiescere jubentur.

§. 43. Denique *eludenda* quo pacto sint *prodiciones*, consilii est & prudentiæ. Occultum quippe cum sit hoc perfidiæ malum, caute ei occurrendum, & è suis latebris extrahendum cenſemus, ne plus nobis noceamus, dū ea quæ nobis nocitura videntur, effugere conamur. Plurimum itaque momenti in ipsa *principis*, imo *omnium imperantium Persona* positum judicaverim, ne vel ipsi vel eorum bona proditoribus sint obnoxia. Quippe quibus subditis insita est erga imperantes suos veneratio, reverensq; ut Lipsius, (l)

loquitur, *de rege eiusque statu opinio*, conjunctaque cum hac in eodem benevolentia, facilius à libidine res novandæ revocantur, quam atrocissimis pœnis. *Nullum enim tutum est imperium*, ut recte judicat *Cornel. Nep.* (m) *nisi sit benevolentia munitum*. Qui vero

(m) Dion.
3.3.

ex nimia lenitate & indulgentia, segnitie etiam, incidunt in contemptum suorum, ita ut potentia suorum ministrorum infringenda, discordia autem & æmulatione illorum tollenda impares sint, lubricum, variisq; motibus & proditiōibus obnoxium habent imperiū, sicut exemplo Andronici senioris Imperatoris Græci, ex contemptu Sodio à suis Andronico juniori nepoti proditi, prolixè docetur à *Nicephoro Gregor.* (n) Cū vero optimi principes etiam

(n) Hist.
Rom. l. 9.
f. m. 77.
(o) Pl. 102.

unius non sine discrimine patere possint insidiis & perfidia, principii obstandum, & *Davidis* Israëlitarum regis exemplo (o) illorum qui non sunt probi ministerio in Reip. administratione abstinendum est. Certū enim est illud *Lampridij*, (p) *meliolem esse Rempublicam, & prope tutiorem, in qua princeps malus sit, ea in qua mali principis ministri*. Quoniam autem et si talium semper etiam copia

(p) Alex.
c. 64.

daretur, etiam à probis nihil quod humanum penitus alienum esse credi debet, ex non facili quidem, prudenti tamen quadam diffidentia, opera danda est imperanti, ne se lateat, quid faciant illi, quorum in rebus gerendis uritur ministerio, vel quali præditi sint ingenio, ut quæ illis tuto committi possint, exacte sciat. Qua in parte et si scelerate & per abusum, *Cromvvelum* artificem fuisse autor est

(q) Elench.
Mot. Anglic. P. II.
p. 259. 262.
(r) l. 13.
Hist.

Baseus, (q) ceu qui *clanculariis, quos ubi vis sibi operatos habebat, ne omnium affectus, molitiones & consilia subintelligeret, detegentibus, nova contra se molimina Regiorum in Anglia feliciter* intervertit. Prudenter etiam *Carolus V. Cesar*, teste *Thuanō*, (r) *Ferdinandum Gonzagam*, quod in avaritia suspicionem venisset, Imperii Mediolanensis administratione submovit, & insuper autor *Philippo* filio fuit, ut eo consultore in magnis negotiis uteretur: sibi enim ipsius prudentiam, & in consiliis dandis sagacitatem abunde perspectam esse, cæterum *ne ei provinciam ullam administrandam, aut munus ali- quod committeret.*

(s) l. 52.

§. 44. Cæterum *Delatoribus* non statim est habenda fides, & *Χρὴ πᾶσιν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοιούτων πιστεῖν, ἀλλ' ἀκριβῶς εὐδ' ἀπιστοῦσθαι*, monet *Mæcenas* apud *Dionem*. (s) Tyrannicum enim est hoc, cum sapius hoc genus hominum quod è sua re, quam quod

quod è vero est, loquatur. (t) *Periculosum & intutum* censet doctissima *Forstneri* (u) annotatio *Principi, de potentibus ministris suis pessima quaq̄, credere, & vindictam meditari. Sape enim innocentes invidia deserit; & qui primum horruissent scelus, pœna metu, & Principis ira in feriosa consilia propelluntur.* De scelere itaq; quando certo constat, vel ex reigestæ indole quando proditiōis periculum imminere cognoscitur, summo opus est silentio, ne se proditum sentiat proditor, & ne occupetur præventurus ad proditiōis scelus committendum festinet: exemplo Veneti Senatus, sub summi silentii fide, quo pacto *Carmaniola* imperatoris perfidia coercenda sit, consultantis. *Mirum*, inquit *Petrus Justinianus*, (x) *fuit, quanta patres taciturnitate, ac fide, si rem silentio comprehere: nam per octo menses, quos consultatio illa, vocato singulis ferme diebus Senatu, absumpsit, nulla unquam vel mitissima suspicio, aut conjectura ad Carmaniola, siue ad alium quenquam pervenit.* Melius etiam & tutius quando fieri potest agitur, si in potestatem redactus capitis causam agat, quam ut non auditus obruncetur: quod etiam à *Justiniano*, (y) in Venetis Patriciis laudatur, *Erant*, inquit, *ex Senatoribus, non pauci, qui asperius in Carmaniola invec̄ti, obruncandum eam indicta causa publice censebant, quum plus quam hostilis perfidiæ indicia in eo viro manifesta paterent: alij maturius agendo non prius adduci poterunt, ut suspitionis crimine hominem onerarent, quam scelus proprio ore rei expressum in lucem prodiret. Demum Trium viris Advocatoribus, Fantino Visaro, Francisco Lauredano, & Paulo Corrarioribus, ita senatus decrevit, ut sub consultandi specie Carmaniola patrum literis ab exercitu Venetiis accersitus, in vincula conjiceretur, ac questione adhibita, si crimen confessus esset, more majorum capitali afficeretur supplicio.* Quod si vero rem talem non patiatur moram, vel si vocatus se sistere nolit proditor, aut si conspirationum audacia res in eum statum devenit, ut aut Principi pereundum sit, aut conjuratis, eaq; illorum potentia sit, ut quamvis de perduellione constet, nec capi sine periculo, nec teneri tuto, nec legibus cum iis agi possit, siue in principatu id accidat, siue in libero civitatis statu: sane occupare scelus & perdere, ne pereas licere creditur. (z) istoque prætextu *Guisios* fratres in Gallia, in Germania autem *Albertum Wallensteinium* trucidatos scribit doctissimus *Forstnerus*. (a)

§. 45. Feliciter etiam cognita proditio eluditur *dissimulatione*,

(t) vid. Scipion. Amirat. in Tac. disc. Pol. 4. 11. Clapmar. Arcan. Rer. 5. 15. (u) in Comment. Tacit. p. 428. ad continuat. p. 234. (x) Histor. Venet. l. 7. f. m. 122.

(y) l. c.

(z) Forstner con. tin. Not. in Tac p. 237. (a) l. c.

fi

si vel proditor sub honoris specie ad alia expedienda à negotio, quod perfide tractat, revocatur, aut abire jubetur: Vel si sinistrae famæ non fidem nos habere fingimus; cujus facti bene succedentis exempla habet *Polyænus*: Vel si beneficiis & novis honoribus meliorem ei reddimus mentem, qua arte *Marcellus* contra *Battenum Nolanum* egregie ulus legitur: Vel si quis seipsum proditionis au-

- (b) *Datam.* c. 6. *Datames* apud *Nepotem*, (b) *suo consilio Mithrobarzanem ad hostes transisse in vulgus edidit*, quo etiam *Hannibalem* facti perfidiae suorum ad hostes transeuntium feliciter occurrisse, autor est *Frontinus*. (c) Vel si alios subornamus, ut & ipsi proditores simulent, quo veri proditores suspecti reddantur; Vel si plures qui in perfidiam conspirarunt dividuntur, quod *Antigonum Argyraspidis*, *Eumenis* proditoribus, à quibus sibi timebat, fecisse *Polyæn.* (d) testatur, quo ceu *tutissimo remedio consensus multitudinis extenuari* recte *Tacito* (e) judicatur.

1. 4. c. 6.

5. 14.

(c) 4. *Hist.*

46. 10.

§. 46. Aliter *Edoardus* Anglus certior factus de perfidia præfecti, quem in præsidio ad *S. Odomarum* reliquerat, vocato ad se homine, omnia dissimulans percontari de facto. *Ille cum aliud non liceret fateri, & veniam orare. qua impetrata, discedenti Rex injunxit, ut quod instituisset, non pratermitteret. Ad constitutum diem, pridie Rex bene instructus, quam potuit occultissime Caletum venit. Gallus qui aurum dependit, rerum omnium ignarus. pramissit equites ad occupandam arcem. Intromissi, repente, cum nihil ejusmodi suspicarentur ab Anglis comprehensi, inde sub lucem Anglus extra urbem provolans, & reliquos ibi Gallos exitum rei manentes adortus, fugavit & cepit, cumq; hic eum qui proditionis causam dedit, teste *Frossard.* (f) *Franciae* quoque Rex *Ludovic. XI.* suspectum habens, ut narrat *Commin.* (g) *Normannia* præfectum, familiariter eum rogat, num fidem Principibus dedisset?*

(f) 1. 1.

Hist. p. m.

48.

(g) *Com.*

l. i.

§. 47. Quod si vero ab hostibus nostri ad proditionem sollicitentur, prudenter quid agar hostis suppressitur, si de proditione sollicitata nemini quid innotuerit: Citra causam enim etiam unius periculo se exponere tutum non est, cum fluxa sit hominum fides, & periculum ex singulis. (g) Si vero quid hostis molitur, & proditionis merces, pluribus innotuerit, in parte consilii esse:

(g) *Tacit.*

2. *Hist.* 751.

(h) 1. 14. c.

2. 10.

(i) *Not in*

Tacit. P. I.

p. 58.

Eumenis factum apud Justinum, (h) cum doctissimo Forstnero (i)

censeo.

F I N I S.

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

Österreichische Nationalbibliothek

+Z180640102

